

UPPSALA
UNIVERSITET

KoF24 PÅ DEN JURIDISKA FAKULTETEN

RAPPORT

FORSKNINGSUTSKOTTET

INNEHÅLL

- 1 Inledning
- 2 Sammanfattning av basdata och bibliometri
- 3 Sammanfattning av enkätsvar
- 4 Självvärdering: Reflektion
- 5 Självvärdering: Handlingsplan
- 6 Granskningsgruppens utlåtande
- 7 Bilagor

- A Enkäter och besöksprogram
- B Uppföljningsrapport KoF17
- C Basdata
- D Bibliometri
- E Projektdirektiv KoF24
- F Genomförandeplan JurFAK
- G Policydokument 1-3

1 INLEDNING

Under 2024 ska Uppsala universitet genomföra forskningsutvärderingen Kvalitet och Förnyelse 2024 (KoF24). Den är en uppföljning av KoF07, KoF11 och KoF17 men utformad för att vara mer fokuserad. KoF24 förväntas leda till ökad kunskap om vår forskning och dess utmaningar samt bidra med rekommendationer från externa bedömare. Enligt projektdirektiven från rektor ska varje fakultet genomföra en egen utvärdering av sin forskning och sina forskningsmiljöer som ska identifiera framträdande styrkor, svagheter och utvecklingsområden. Den ska omfatta följande tema eller ”aspekter” och ett antal underliggande punkter:

- Aspekt 1: utveckling och förnyelse
- Aspekt 2: samverkan med samhälle
- Aspekt 3: rekrytering och karriärstöd
- Aspekt 4: samband med utbildning

Enligt rektors projektdirektiv (se bilaga E) ska utvärderingen på varje fakultet:

- utformas för att generera den kunskap som krävs för att utveckla och säkra forskningens och forskarmiljöernas kvalitet
- innefatta extern granskning (*peer review*)
- involvera berörda forskare och även studenter/doktorander i planering, genomförande och uppföljning av utvärderingen
- innehålla underlag i form av styrdokument med indikatorer samt basdata om forskningsmiljöerna och bibliometri
- innefatta en självvärdering som inkluderar i) reflektion kring forskningens och forskningsmiljöns styrkor, svagheter och utvecklingsmöjligheter avseende de fyra aspekterna och underliggande punkter samt ii) en handlingsplan med förslag till åtgärder riktade mot identifierade svagheter och utvecklingsområden
- resultera i ett bedömarutlåtande med identifierade styrkor, svagheter och utvecklingsområden samt rekommendationer

Enligt ett efterföljande beslut från fakultetsnämnden (se bilaga F) ska utvärderingen på den juridiska fakulteten genomföras enligt följande upplägg.

Representanter från ett annat lärosäte tar del av en självvärdering och annat relevant material samt genomför ett platsbesök vid fakulteten. Vid platsbesöket bereds representanterna tillfälle att träffa fakultetsledning samt ett urval av fakultetens forskare som representerar ämnesbredd och särskilda forsknings- och publiceringstraditioner.

Representanterna ombeds att bedöma hur väl fakultetens mål och strategier omsätts i verksamhetsplaner och uppfylls i den bedrivna verksamheten. Detta arbete ska bedrivas under beaktande av de anvisningar som ges i projektdirektiven (avsnitt 3). Det betyder exempelvis att granskningen av fakultetens mål och strategier ska inriktas mot områden som omfattas av projektdirektivens fyra utvärderingskriterier. Vidare ska representanterna i sitt arbete särskilt fokusera på att lämna konkreta synpunkter som är förankrade i hur verksamheten bedrivs vid deras lärosäte. Det besökande lärosätet bör lämpligen vara ett annat nordiskt universitet.

Enligt samma beslut ska det primära ansvaret för genomförandet av utvärderingen ligga på forskningsutskottet och särskilt dess ordförande. Det inkluderar framtagande av självvärdering och annat relevant material, organiserande av platsbesök samt att presentera åtgärdsförslag till fakultetsnämnden. Detta har lett forskningsutskottet till att utse en *task force* med särskilt ansvar för arbetet. Den så kallade KoF-gruppen består av tre professorer från forskningsutskottet; Carl Fredrik Bergström (ordförande och prodekan) Anna-Sara Lind och David Langlet, samt en professor från utbildningsutskottet; Joel Samuelsson (ordförande och prodekan).

KoF-gruppen rekommenderade att en grupp forskare från den juridiska fakulteten vid Lunds universitet skulle tillfrågas för externa granskning och därmed skriva ett bedömarutlåtande med identifierade styrkor, svagheter och utvecklingsområden samt rekommendationer. Den så kallade granskningsgruppen består av två professorer; Birgitta Nyström (ordförande) och Michael Bogdan samt två docenter; Daria Davitti och Eduardo Gill-Pedro.

Det upplägg som följs innebär att fakulteten baserar sin självvärdering på en enkät med frågor till forskare och forskarstuderande i alla forskningsämnen¹ och en enkät med frågor till studenterna på juristprogrammet representerade i sin organisation Juridiska Föreningen (se bilaga B). De svar som fått fram har kompletterats med uppgifter från basdata och bibliometri som identifierats och bearbetats av forskningshandläggaren Estelle Lerceteau-Köhler (se bilaga C och D).

Frågorna till forskare och forskarstuderande utgår från de mål och strategier som fakulteten ställt upp för 2021-2025 (se bilaga G.2²) och tar sikte på arbetet med de delmål för forskningen som har tydligast relevans för de teman som anges i rektors projektdirektiv (aspekt 1-4). Frågorna är avsedda att hjälpa KoF-gruppen förstå hur olika forskningsämnen fungerar som "forskningsmiljöer" och hur deras forskare ser på verksamheten för att kunna bedöma om förutsättningarna kan förbättras. De resultat som fås fram ska utgöra underlag när fakulteten utformar nya mål och strategier för att främja dess forskning och stärka dess ställning inom universitetet. Frågorna till studenterna fokuserar på sambandet mellan vår forskning och deras utbildning och har utformats tillsammans med Juridiska Föreningen. Samma ämne har diskuterats vid en utbildningsdag för forskare och forskarstuderande (och övriga lärare). Den bidrog till att fördjupa deras enkätsvar och var därmed en viktig komponent i genomförandet av KoF24 på den juridiska fakulteten.

¹ Dessa forskningsämnen finns beskrivna på <https://www.uu.se/institution/juridiska/forskning/forskningsamnen> (hämtad 2024-08-31).

² Förlängt att gälla t o m 2025.

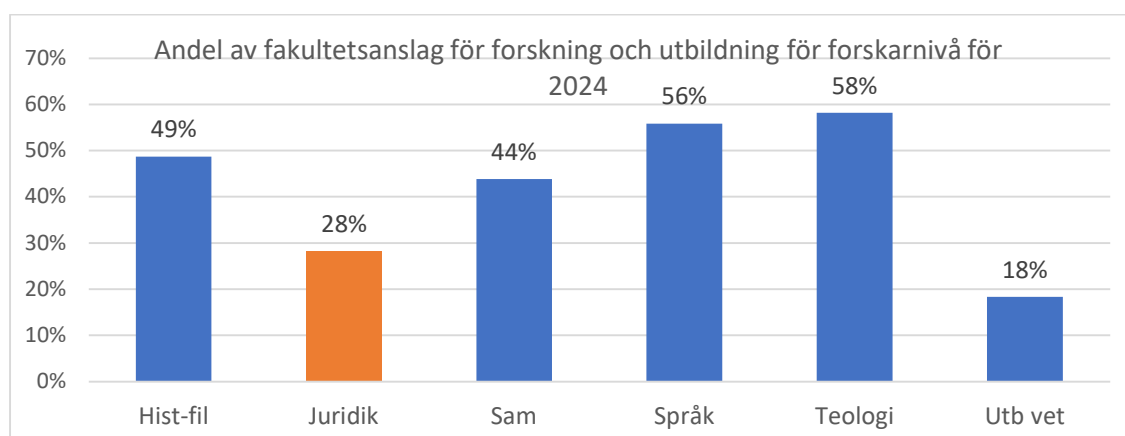
2 SAMMANFATTNING AV BASDATA OCH BIBLIOMETRI

FINANSIERING

Fakultetsanslag

Data för detta avsnitt hämtades från verksamhetsplan 2024 från områdesnämnden för humaniora och samhällsvetenskap (HUMSAM 2023/158).

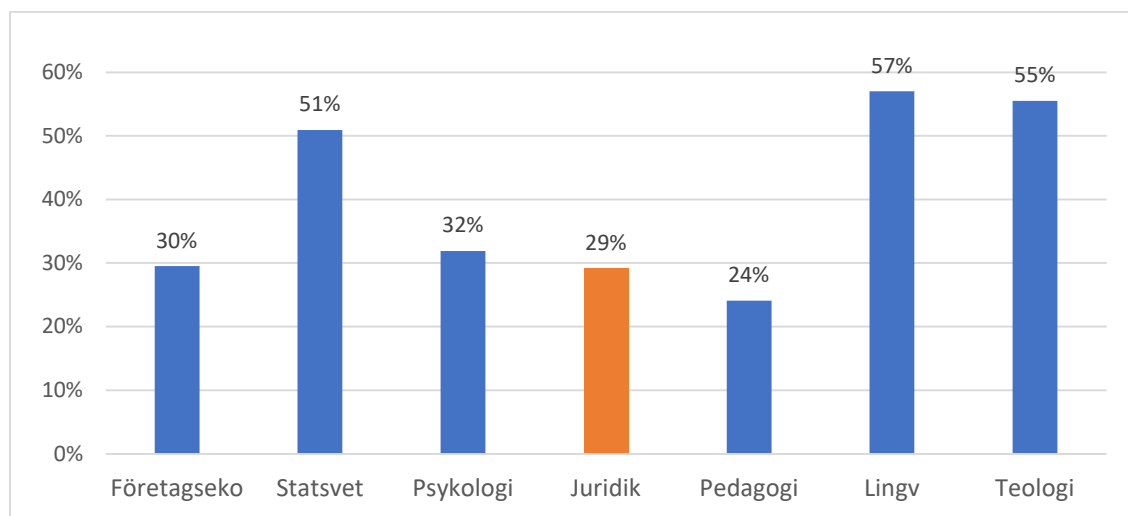
En viktig förutsättning för diskussionen om den juridiska fakultetens forskning är de ekonomiska förutsättningarna för forskningen, det vill säga finansieringen. Av de fakultetsanslag som fakulteten erhåller avser 29 % forskning och utbildning på forskarnivå medan 71 % avser undervisning. Detta kan jämföras med att 44 % av fakultetsanslaget avser forskning vid samhällsvetenskapliga fakulteten. I absoluta tal innebär det att fakulteten 2024 erhöll 51 MKR i fakultetsanslag för forskning medan samhällsvetenskapliga fakulteten fick 300 MKR. I termer av fakultetsanslag för forskning befinner sig därmed den juridiska fakulteten närmare den teologiska fakulteten som får 43 MKR. Men procentuellt sett är skillnaden mot teologiska fakulteten stor, då 58 % av dess anslag är för forskning.

Figur 1 Andel av totalt fakultetsanslag för forskning och utbildning för forskarnivå för 2024

Om man istället för fakultet bryter ner anslaget för forskning på institutionsnivå framgår att flera institutioner ligger på liknande nivåer som den juridiska. Enligt uppgifter från planeringsavdelningen får företagsekonomiska institutionen 30 % och psykologiska institutionen 32 % för forskning och pedagogiska institutionen endast 24 % (2022).

Fakultetsanslag för forskning och forskutbildning för jämförbara institutioner inom HumSam

Figur 2. Andel av fakultetsanslag för forskning och utbildning för forskarnivå för 2022 för jämförbara institutioner inom HumSam. För beräkningen användes VSH210 som fakultetsanslag för forskning och utbildning för forskarnivå på institutionens nivå och VSH110 som fakultetsanslag i tkr för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

En analys där dessa institutioner inom vårt vetenskapsområde ingår visar att det finns ett tydligt samband mellan fakultetsanslag för forskning (baserad på data från planeringsavdelningen) och antal publikationer (data från GLIS) inom de flesta publikationskategorier.

Extern forskningsfinansiering

Den juridiska institutionen

Den juridiska institutionens intäkter från externa bidragsgivare (bidragsintäkter) varierar men låg 2022 på totalt 15 MKR och 2023 på 19 MKR. De största bidragsgivarna under senare år har varit Vetenskapsrådet, Ragnar Söderbergs Stiftelse samt Formas.

Tabell 1 Bokförda bidragsintäkter, bidrag från Uppsala Akademiförvaltning samt statsanslag 2018 till 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Totalt
Bidragsintäkter*	13 022 442	12 457 614	11 910 522	12 518 470	14 972 513	18 547 669	83 429 230
Upps Akademiförv**	5 930 758	5 868 287	5 113 938	1 489 995	1 679 072	776 716	20 858 766
Statsanslag***	1 509 821	1 733 628	1 800 958	1 309 385	1 330 084	2 918 675	10 602 551
Totalt	20 463 021	20 059 529	18 825 418	15 317 850	17 981 668	22 243 059	114 890 547

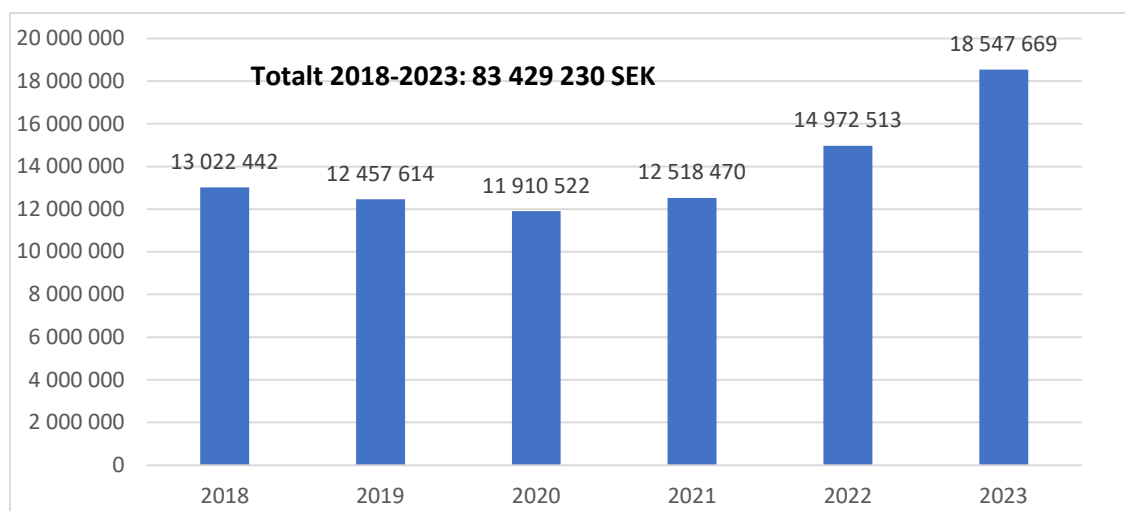
* Bokförda bidragsintäkter: transfererade medel till och från samarbetsparter har beaktats, dvs. beloppen i tabellen är bidragen som använts på Juridiska.

** Uppsala Akademi förvaltning (Huselius, Sundberg, von Bahr, SIFIR och gästföreläsarmedel)

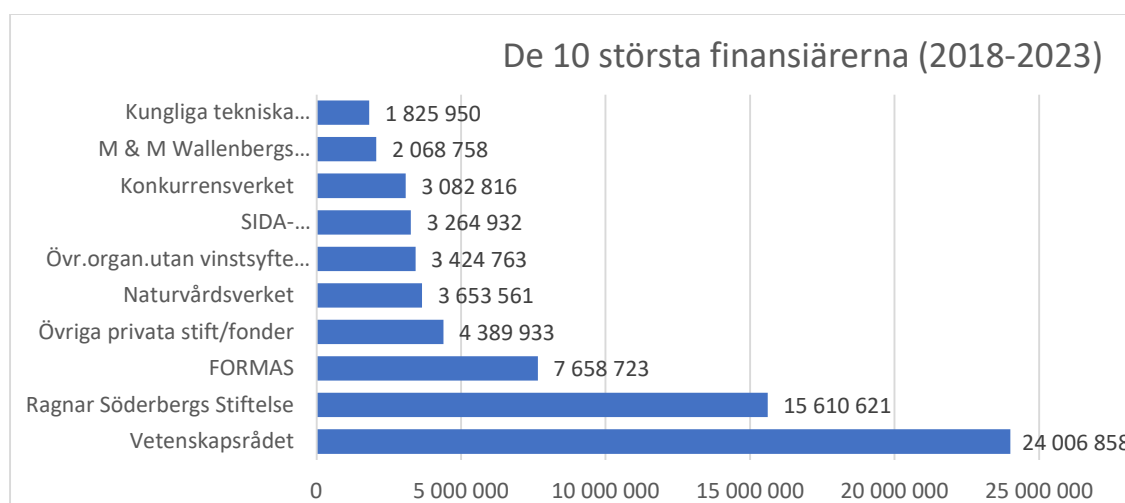
*** Statsanslag: medfinansieringen från Juridiska institutionen.

Det bör noteras att merparten av bidragen från Uppsala Akademiförvaltning är stiftelsemedel som är knutna till vissa forskningsämnen och/eller professorer men för närvarande inte kan användas till att finansiera lön för forskningstid. Den kraftiga nedgången 2018-2023 kan tolkas som att omfattningen av sådana medel som inte tas i anspråk (och därmed blir bidragsintäkter) ökat.

Totalt bokförda bidragsintäkter

Figur 3 Totalt bokförda bidragsintäkter per år mellan 2018–2023 (motsvarar översta raden i tabell 1 ovan).

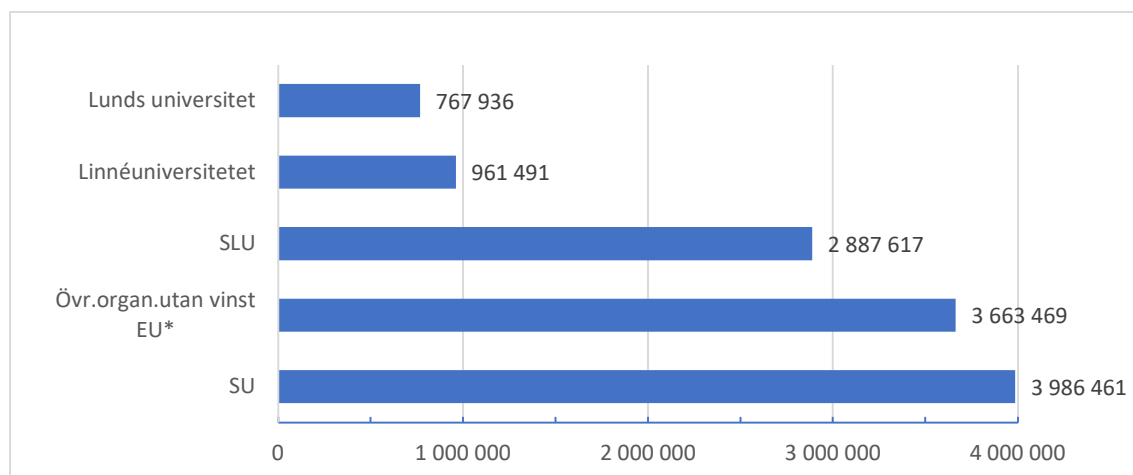

Figur 4 Totala bidragsintäkter från de 10 största finansiärerna under 2018–2023 i SEK.

Samarbeten kopplade till externa medel

De medel som erhållits från externa bidragsgivare för att skickas vidare till andra institutioner 2018–2023 eller som skickats från andra institutioner till juridiska institutionen visar att det i ekonomiska termer mest omfattande forskningssamarbetet skett med Stockholms universitet och SLU samt i form av medel inom EU-finansierade projekt.

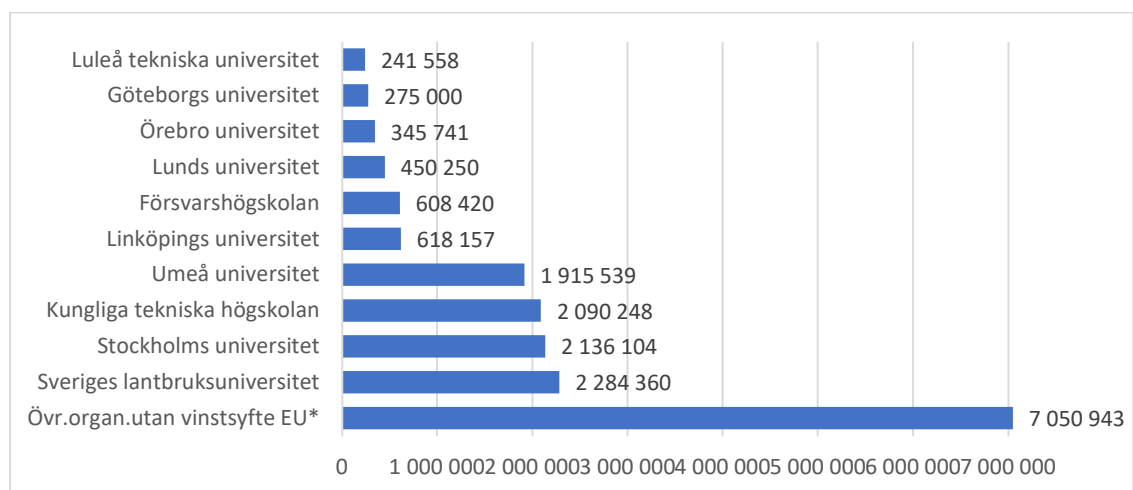
Bidragsintäkter skickade till andra institutioner

Figur 5. Bidragsintäkter i SEK som Juridiska institutionen skickade till andra institutioner under 2018–2023.

* Mest EU medel

Bidragsintäkter skickade till Juridiska institutionen

Figur 6 Bidragsintäkter i SEK som andra institutioner skickade till Juridiska institutionen under 2018–2023.

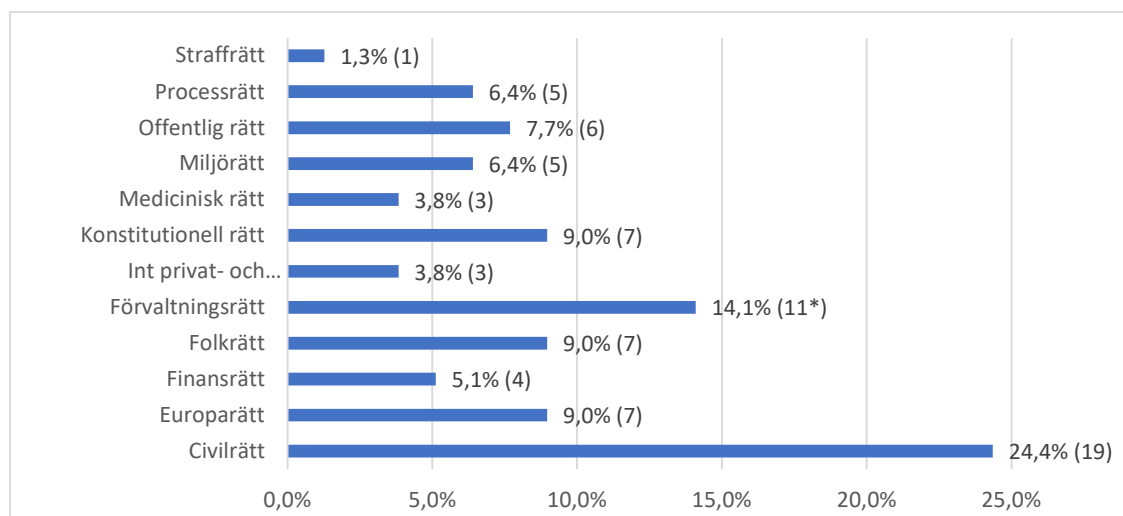
* Mest EU medel som kom från andra institutioner i Sverige eller inom EU

Ansökningar om forskningsfinansiering

Det totala antalet (diarieförda) ansökningar om extern finansiering som skickas in av institutionens forskare varierar över tid men är under de senaste åren mellan 21-25 ansökningar per år. 2021–2023 skickades 68 ansökningar in och som involverade 59 olika forskare vid institutionen (som projektledare eller medverkande).

Det antal (diarieförda) ansökningar som skickats in varierar kraftigt mellan olika forskningsämnen. 2021–2023 hade ett ämne som mest skickat in 19 ansökningar medan ett annat ämne skickat in en ansökan.

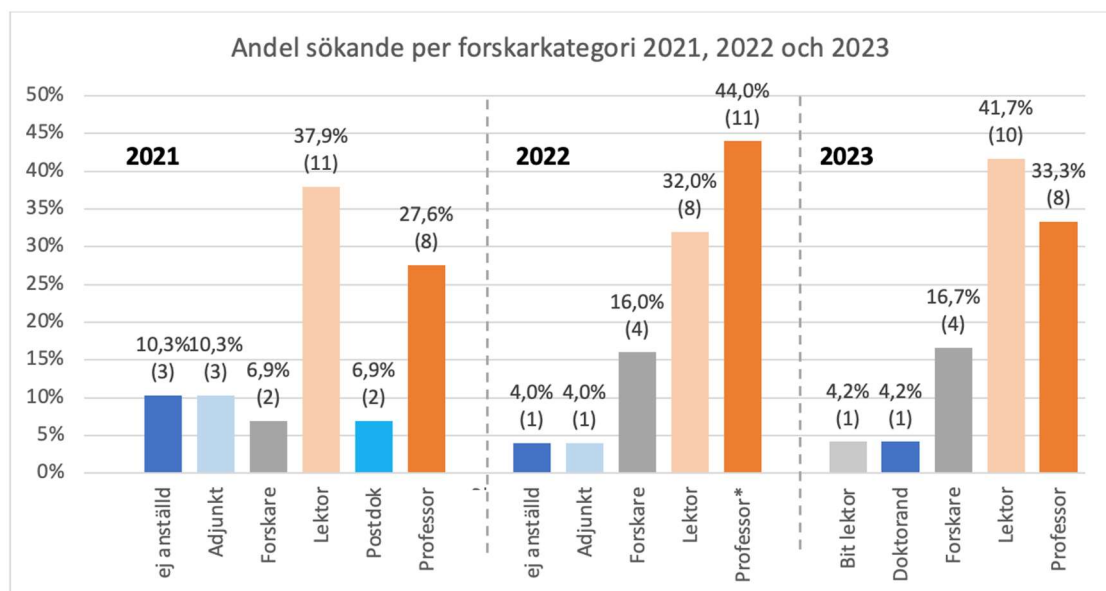
Ansökningar per ämne period 2021–2023

Figur 7 Andel sökande i varje ämne under 2021–2023, oavsett om forskare var projektledare eller medverkande. I parentes anges antal sökande.

** I förvaltningsrätt ingår åtta ansökningar från en forskare som tillhör förvaltningsrätt enligt forskningsutskottets klassificering men som är docent i medicinsk rätt. Dessa åtta ansökningar skulle kunna placeras under medicinsk rätt i figuren.

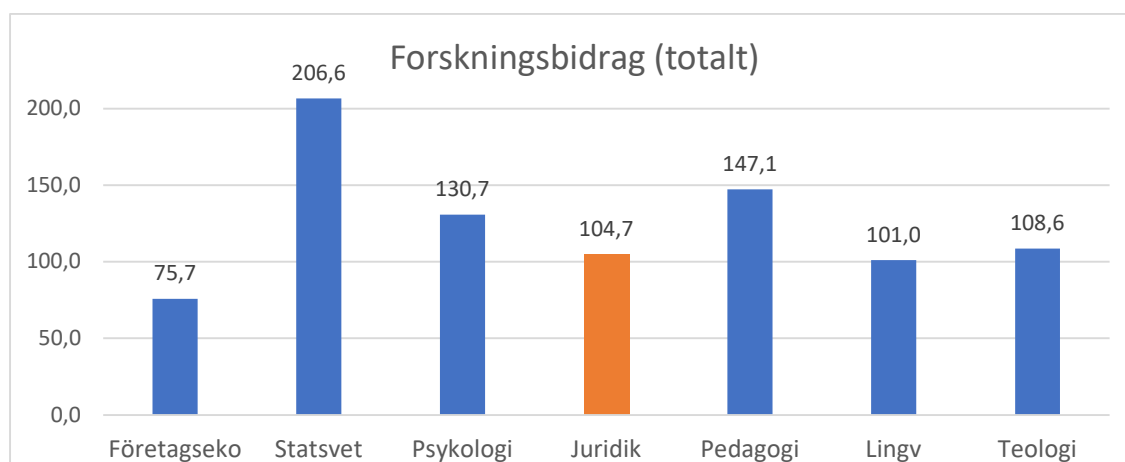
Det är viktigt att notera är att denna data inte beaktar ämnenas olika storlek. Den ger alltså inte nödvändigtvis en rättvisande bild av hur aktiva forskare inom olika ämnesgrupper varit eller av hur benägenheten att söka medel sett ut över en längre tidsperiod. Det är även värt att notera att professorer stått för 35 % av ansökningarna 2021-2023 och lektorer för 37 %. Det kan sättas i relation till att vår personal utgörs av 25 professorer och 43 lektorer (se nedan personal).

Figur 8 Andel sökande per forskarkategori 2021, 2022 och 2023 oavsett om forskare var projektledare eller medverkande. * I forskarkategori professor ingår också en gästprofessor. I parentes anges antal ansökningar. Noterat att en ansökning kan ha flera sökande.

Det är intressant att notera att 75 % av ansökningarna hade en forskare vid juridiska institutionen som projektledare eller koordinator för det sökta projektet. De flesta ansökningarna (46 %) avsåg finansiering för egen och andras forskningstid. Därefter enbart egen forskningstid (35 %), egen postdoktjänst (6 %) och doktorandtjänst (4 %). Det är även värt att uppmärksamma att 60 % av ansökningarna avsåg samarbete med forskare från andra discipliner: något mer än hälften (57 %) samarbete med forskare från andra ämnen inom rättsvetenskap och något mindre än hälften (42 %) samarbete med forskare från andra vetenskapliga discipliner.

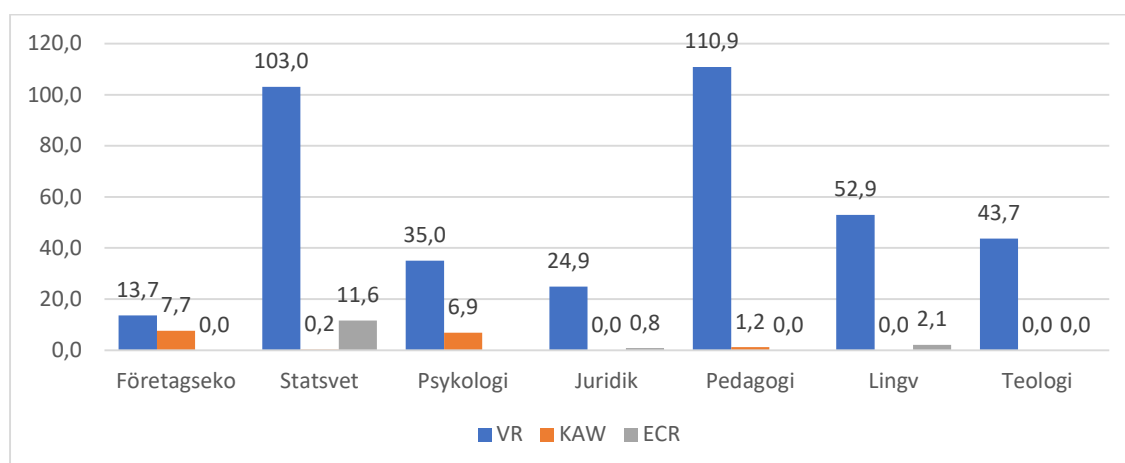
Jämförelser med andra institutioner

Figur 9 Totalt forskningsbidrag (VSH220) i MKR som sju institutioner inom HumSam har erhållit totalt under 2018–2022.

En jämförelse mellan institutioner inom vårt vetenskapsområde hur mycket forskningsmedel de erhållit från de tre stora finansiärerna Vetenskapsrådet (VR), Knut och Alice Wallenbergs stiftelse (KAW) samt European Research Council (ERC) 2018-2022 visar att juridiska institutionen har näst sämst utfall.

Jämförelser av totalt erhållet bidrag från vissa givare

Figur 10 Totalt belopp i Mkr som sju institutioner inom HumSam har erhållit totalt under 2018–2022 från Vetenskapsrådet (VR), Knut och Alice Wallenbergs stiftelse (KAW) och European research Council (ERC).

Det bör noteras att vi endast fått bidrag från VR och saknar bidrag från ECR och i stor utsträckning även KAW. Därför är det också viktigt att uppmärksamma att den så kallade allmänna utlysningen från VR 2023 (projektbidrag) inte gav bidrag till något projekt med en forskare inom ämnet juridik som huvudsökande, alltså från någon av alla juridiska fakulteter/institutioner.

För ansökningar till VR finns särskild statistik. Den visar att 16 % (14 av 85) av alla ansökningar från Uppsala universitet inom ämnet juridik 2014–2022 beviljades. Det betyder att vi legat bra till i jämförelse med andra universitet. Men det är viktigt att uppmärksamma att beviljandegraden varit mycket låg under de senaste tre åren (2021-2023). Det förklaras mest uppenbart med att våra forskare inte lyckats få någon finansiering av projektbidrag från VR inom ämnet juridik trots att ett antal ansökningar har lämnats in. Däremot har VR beviljat finansiering för annat och särskilt för en gästprofessur (rättshistoria). Det ska även uppmärksammas att en av våra forskare fått projektbidrag i den särskilda utlysningen för internationella samarbeten om sällsynta sjukdomar, inom ämnet medicinsk genetik (2023).

För ansökningar till VR finns särskild statistik. Den visar att 16 % (14 av 85) av alla ansökningar från Uppsala universitet inom ämnet juridik 2014–2022 beviljades. Det betyder att vi länge legat bra till i jämförelse med andra universitet. Men det är viktigt att uppmärksamma att beviljandegraden sjunkit radikalt under de senaste tre åren (2021-2023). Det förklaras mest uppenbart med att våra forskare inte lyckats få någon finansiering av projektbidrag från VR inom ämnet juridik trots att ett antal ansökningar har lämnats in. Däremot har VR beviljat finansiering för andra bidragsformer och särskilt för en gästprofessur (rättshistoria). Det ska även uppmärksammas att en av våra forskare fått projektbidrag i den särskilda utlysningen för internationella samarbeten om sällsynta sjukdomar men inte inom ämnet juridik utan medicinsk genetik (2023).

OH på externa medel

På forskningsmedel, inklusive gästföreläsarmedel och resor/konferenser tar juridiska institutionen ut motsvarande 47 % för indirekta kostnader (2024). Till detta kommer 10% för lokalkostnader. Det ger en total OH på 57 %.

De bör noteras att påslaget för indirekta kostnader har ökat stadigt under 2021-2024; från 38 % till 47 %. Samtidigt har lokalkostnaderna varit stabila (10 %). På den teologiska och den statsvetenskapliga institutionen var motsvarande siffror för indirekta kostnader 36 % respektive 35 % under 2021 och 39 % respektive 35 % under 2024. Det vill säga stabila. Det var även den del av deras OH som utgörs av lokalkostnader.

PERSONAL

Den forskande personalen var i början av 2024 22 % professorer och 38 % universitetslektorer samt 31% doktorander. Resterande 8 % var postdoktorer, forskare och biträdande lektorer.

Tabell 2 Andel forskning i tjänsten för olika kategorier av forskande personal

Befattning	% forskning i tjänsten	Totalt	Kvinnor	Män
		Antal (%) ^a	Antal (%) ^b	Antal (%) ^b
Doktorand	80%	35 (31,3%)	22 (62,9%)	13 (37,1%)
Postdoktor	80%	2 (1,8%)	1 (50,0%)	1 (50,0%)
Forskare	80–100%	4 (3,6%)	3 (75,0%)	1 (25,0%)
Biträdande lektor	60%	3 (2,7%)	3 (100,0%)	0 (0,0%)
Universitetslektor	20%	43 (38,4%)	24 (55,8%)	19 (44,2%)
Professor	30%	25 (22,3%)	10 (40,0%)	15 (60,0%)
Totalt		112 (100%)	63 (56,3%)	49 (43,8%)

^a Procentdelen av totalt

^b Procentdelen per befattning

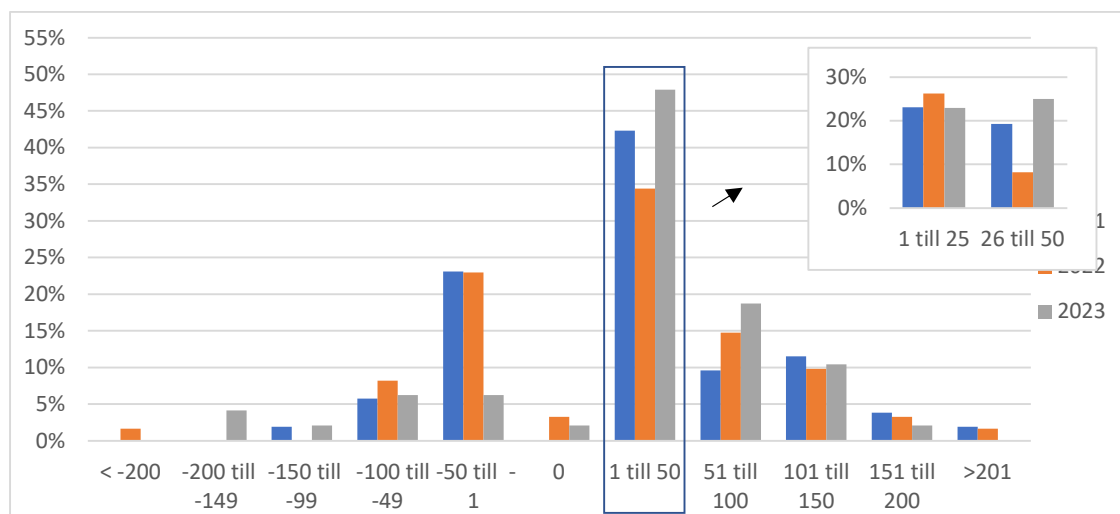
Ungefär 75 % av juridiska institutionens disputerade anställda har en doktorsexamen från Uppsala universitet och 14 % en doktorsexamen från andra universitet i Sverige och i de flesta fall från Stockholms universitet. Resterande 10 % har doktorsexamen från andra universitet i Europa.

2017–2023 varierade antalet gästforskare mellan 0 (2020) och 13 (2019). Ungefär 75% av dem kom från Europa, varav knappt hälften från Norden. I övrigt kom de främst från USA och Australien.

FORSKNINGSTID

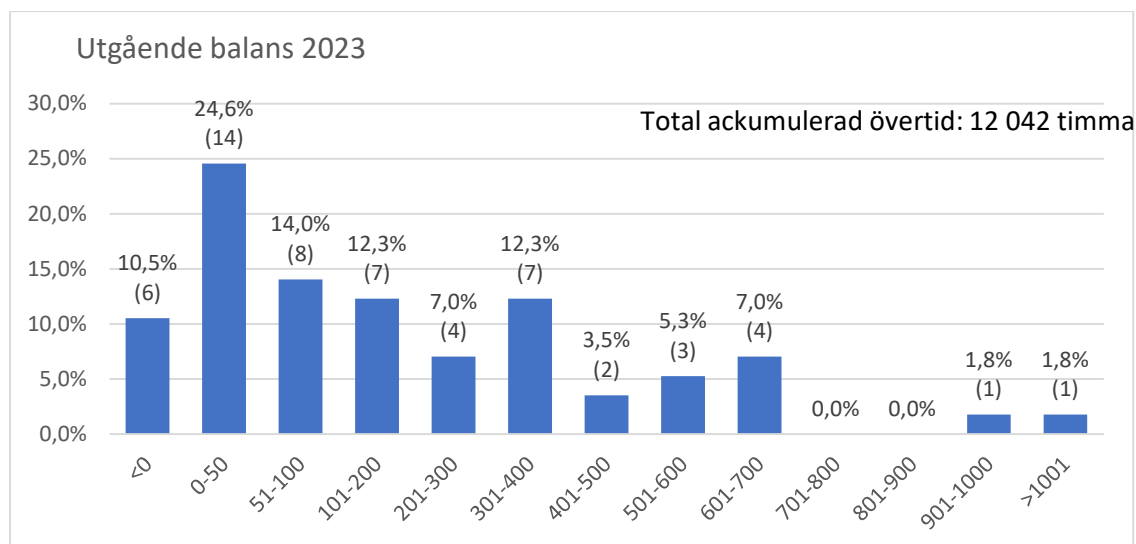
2021–2023 hade 70 % av de forskande lärarna (som rapporterat undervisningstimmar) ett årligt överskott till följd av att de undervisat fler timmar än vad som ingår i deras tjänst och 30 % ett överskott av 50 undervisningstimmar eller mer. Samtidigt hade 28 % ett underskott av timmar.

Lärare med årligt under/överskott

Figur 11 Andel forskande lärare med årligt under/överskott undervisnings/forsknings lektorstimmar under 2021, 2022 och 2023.

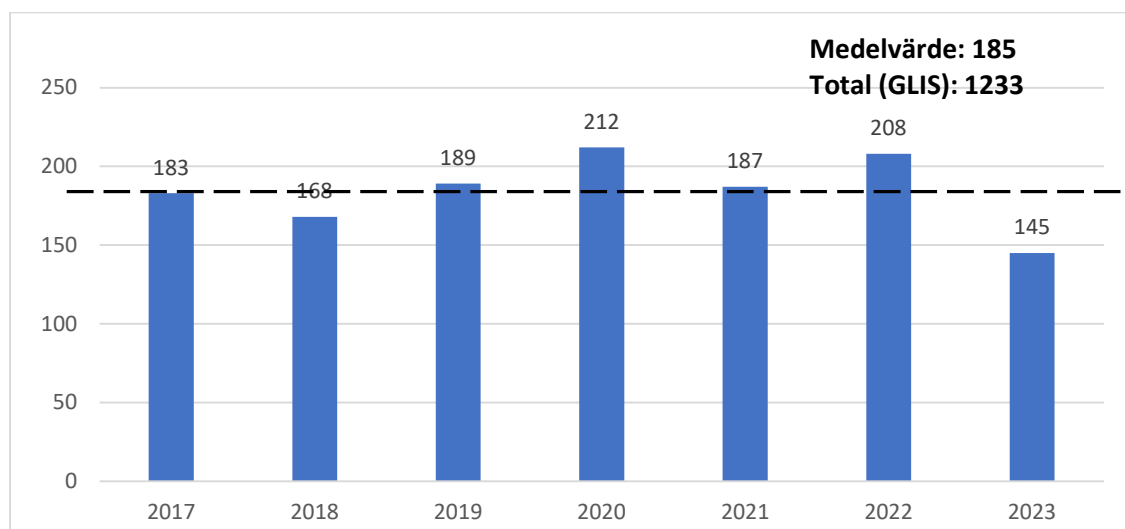
Om man istället ser på ackumulerade timmar för forskande lärare 2023 rör det sig om totalt 12 042 timmar, det vill säga ett överskott av 211 (+/-258) timmar per lärare sedan anställningsåret (eller sedan institutionen införde redovisningen av timmarna). Hälften av dem hade ett överskott som var större än 100 timmar. 39 % hade 50-100 överskottstimmar och 10% hade ett underskott.

Figur 12 Andel forskande lärare som har rapporterat 2023 med negativ/positiv utgående balans på slutet av 2023. Utgående balans motsvarar antal timmar som lärare har ackumulerat under anställningsåren, sedan anställningsåret (eller sedan institutionen införde redovisningen av timmarna). I parentes visas antal forskande lärare.

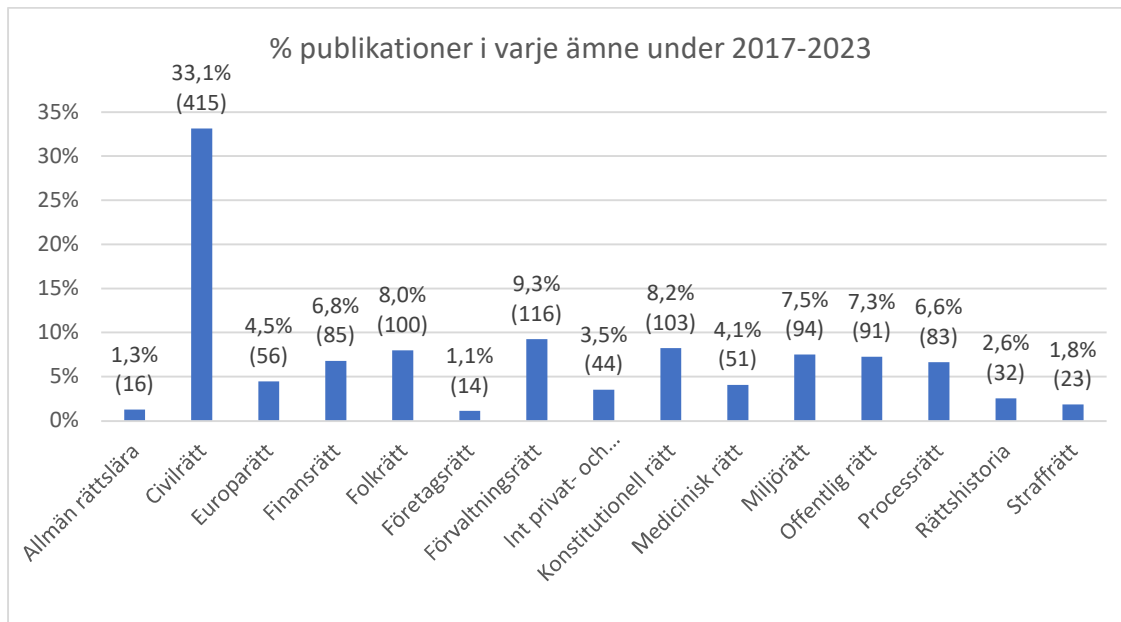
PUBLICERING

Det är svårt att någon trend när det gäller antalet (registrerade) publikationer från vår fakultet. 2017-2023 var det högsta antalet under ett år 212 (2020) och det lägsta 145 (2023). Det är för tidigt att dra någon slutsats om den i och för sig anmärkningsvärda nedgången 2023.

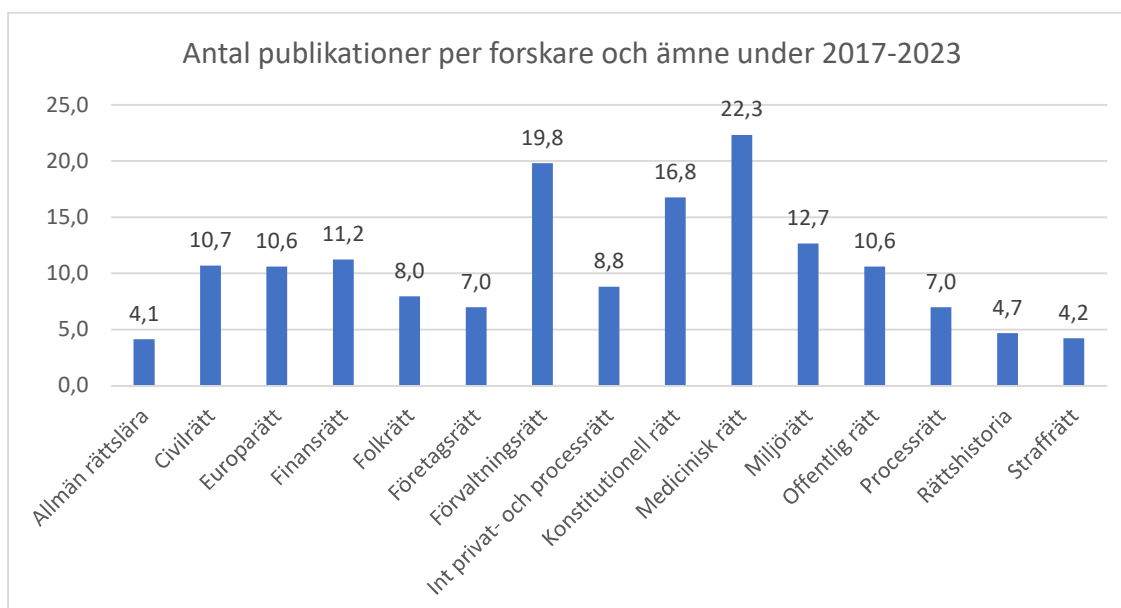
Figur 13 Antal publikationer per år under 2017–2023. Den streckade linjen visar det genomsnittliga antalet publikationer per år under 2017–2023. Alla totalsiffror är hämtade från GLIS.

När det gäller andelen publikationer som var granskade med *peer review* är den förhållandevis stabil kring 30%. Det är även svårt att se någon tydlig trend för olika kategorier av publikationer men sammantaget representerar artiklar och bokkapitel vardera en tredjedel och övriga ytterligare en tredjedel. Det bör noteras spridningen av publikationer mellan våra forskningsämnen är stor.

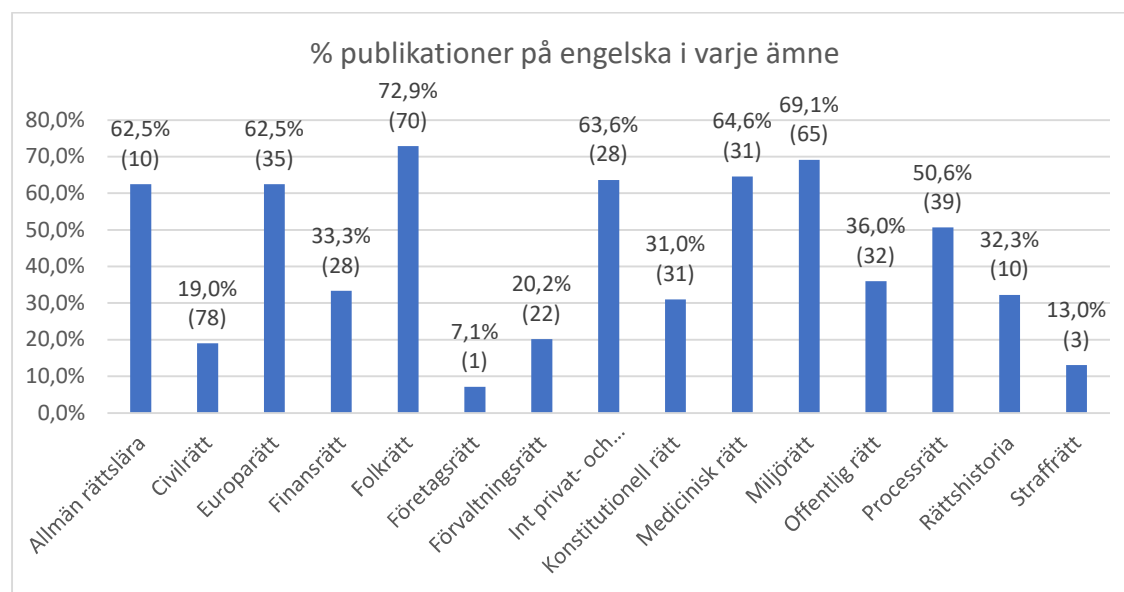
Figur 14 Procentandel publikationer per ämne under 2017–2023.

Det största ämnet står för en tredjedel av alla publikationer. Men om man istället tittar på de ämnen som producerar flest publikationer per forskare blir bilden annorlunda.

Figur 15 Antal publikationer per forskare och ämne under 2017–2023 (7 år).

Det är inte överraskande att fördelningen mellan svenska och engelska publikationer skiljer sig mellan våra ämnen.

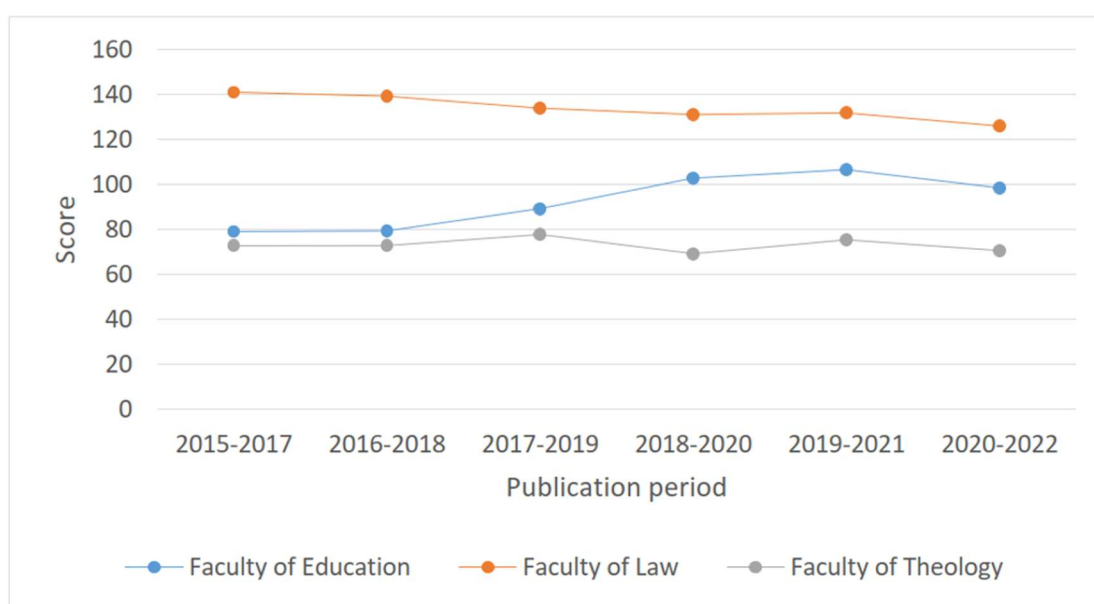

Figur 16 Procentandel publikationer på engelska i varje ämne under 2017–2023.

Det kan även noteras att 6 % av publikationerna involverar samarbete med forskare i andra länder medan knappt 9 % involverar samarbete med forskare vid andra svenska lärosäten och omkring 5 % samarbete med andra institutioner vid vårt eget universitet.

När det gäller den publiceringspoäng som vår fakultet får enligt den norska modellen (se bilaga D) har den varit svagt sjunkande sedan 2015. Den kan illustreras genom en jämförelse.

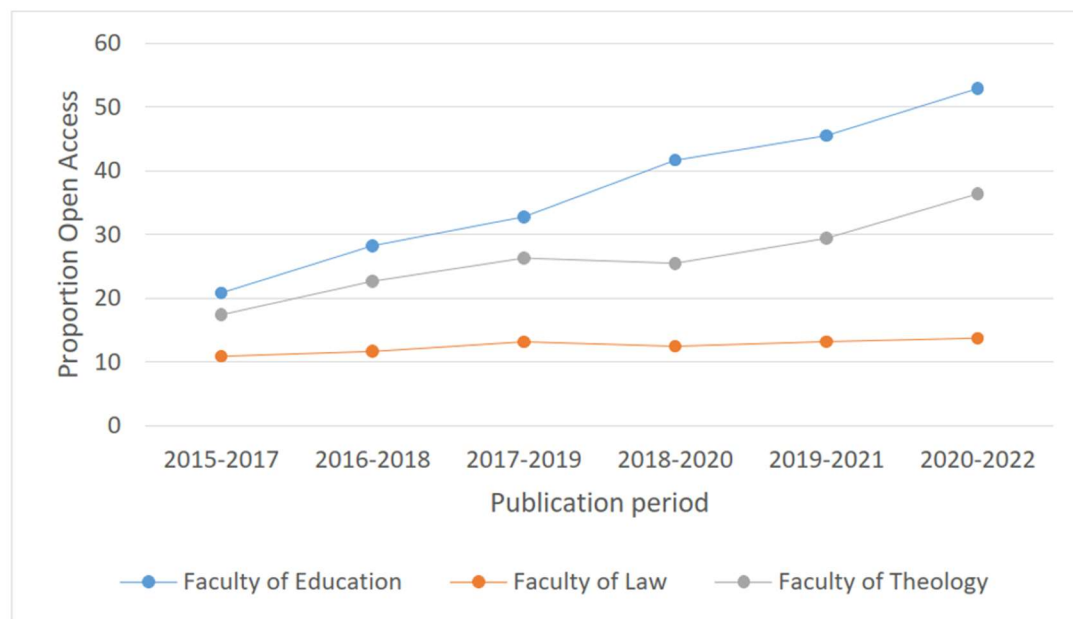
Jämförelse av publiceringspoäng enligt den norska modellen

Figur 17 Norwegian score by publication period. UU Annual Bibliometric Monitoring 2023.

Mängden publikationer från fakulteten med *open access* (OA) ökade något 2015-2017 men har därefter varit relativt konstant på en nivå av drygt tio per år. Även det kan illustreras genom en jämförelse med fakulteten för utbildningsvetenskaper och den teologiska fakulteten. Hos dem har mängden publikationer med OA fördubblats sedan 2015 och ligger i absoluta tal tre eller fyra gånger högre än hos oss. Men samtidigt producerar forskare på juridiska fakulteten stora mängder texter som genom olika informationstjänster och databaser är tillgängliga för praktiserande jurister. Det är också troligt att många utredningar, rapporter och yttranden inte registreras som OA även om de är fullt tillgängliga.

Jämförelse av andel publikationer med OA

Figur 8 Total OA by publication period. UU Annual Bibliometric Monitoring 2023.

SAMVERKAN

Det är fortfarande svårt att få fram data som fångar omfattningen och arten av samverkan. Det som finns tydliga siffror på är remissvar.

Under perioden 2017–2023 har fakulteten mottagit 240 remisser varav 227 har besvarats. Det innebär att fakulteten i genomsnitt besvarar ett drygt trettiotal remisser per år. Flest remisser har besvarats av ämnena civilrätt, straffrätt, förvaltningsrätt samt folkrätt.

3 SAMMANFATTNING AV ENKÄTSVAR

TEMA: FORSKNINGSKVALITET

FRÅGA 1: Vad är kvalitet på forskning inom rättsvetenskap och hur mäter man denna kvalitet (om den är bra eller inte)?

Många forskningsämnen anser att denna fråga är svår. Samtidigt formulerar de flesta konkreta och motiverade svar. Även om dessa varierar mellan olika ämnen – kopplat till deras skillnader – finns det centrala likheter och många identifierar samma kännetecken på kvalitet:

- forskning som utgår från väl formulerade frågor och använder transparenta metoder – befintliga eller nya – som är väl anpassade för att besvara dessa frågor
- forskning som baseras på kritisk och analytisk hantering av källmaterial
- forskning som är okänslig för ovetenskaplig påverkan och etiskt försvarbar
- forskning som leder till ny kunskap – svar men också frågor – och lyckas kommunicera denna kunskap så att den kan i) förstås, ii) kritiseras och förbättras och iii) användas av andra forskare, lärare och studenter samt det omgivande samhället

Utöver dessa kännetecken pekar några ämnen på betydelsen av interaktion. Ett av dem, europarätt, konstaterar att bra forskning inom rättsvetenskap ofta föregåtts av samtal och samarbete mellan flera forskare men också inom den breda grupp jurister som inkluderar praktiserande jurister (till exempel domare och advokater). Den senare formen av interaktion uppmärksammas särskilt av några ämnen, processrätt, finansrätt och straffrätt, som betonar att rättsvetenskap ska bidra till rättssäkerhet i samhället. För dem är det viktigt att deras forskning ”accepteras, tillämpas och inarbetas av praktiserande jurister som en korrekt beskrivning av gällande rätt samt att den ger vägledning för hur framtida problem/frågor bör behandlas.” Ett av dessa ämnen, straffrätt, gör en funktionell uppdelning mellan prospektiv forskning som används för att förbättra rättsregler samt kunskap hos praktiserande jurister och retrospektiv forskning som används för att granska samt förstå rättsregler och sedan kontrollera hur de tillämpas.

För flera ämnen verkar det vara lättare att formulera en uppfattning om vad som är kvalitet på forskning inom rättsvetenskap än en uppfattning om hur man kan och bör mäta denna kvalitet. Några anger kvantitativa sätt att mäta och särskilt omfattning av publicering samt extern forskningsfinansiering. Samtidigt uttrycker sig flera ämnen kritiskt till sådana mätsätt och betonar skillnaden mellan att ”mäta” respektive ”bedöma” kvalitet. Ett av dem, processrätt, anser att ”*kvalitetsbedömning* ...är att föredra framför *kvalitetsmätning* och liknande termer som för tankarna till hantering av lättare utförda men mindre rättvisande aktiviteter som bibliometriska studier (vilka i bästa fall kan indikera kvalitet).” Fler ämnen utvecklar sin kritik mot bibliometriska sätt att mäta som baseras på publicering och citering. Ett ämne, straffrätt, menar att de inte kan säga något ”om

innehållet i produkterna, varför de dyker upp i statistiken eller om de påverkar det rättsvetenskapliga arbetet.” Ett annat ämne, civilrätt, anser att ”generella mått såsom antal publikationer, publikationskanaler, publikationsspråk, sidantal och liknande data saknar ... betydelse för forskningskvaliteten.”

Men oavsett synen på kvantitativa sätt att mäta är många ämnen överens om att det behövs kvalitativa sätt att mäta – eller snarare bedöma – forskning och ett väl utvecklat system där ämneskompetenta kollegor granskar varandras arbete, det vill säga *peer review*. Denna slutsats tar inte endast sikte på bedömning i samband med publicering utan även – som idag – bedömning i samband med disputation samt anställnings- eller befordringsärenden och granskning av förslag till forskningsprojekt. Ett ämne, civilrätt, säger att ”utgångspunkten måste vara den specifika disciplinens interna logik” och pekar på potentialen i principerna som nu utvecklas inom *Coalition for Advancing Research Assessment* (se nedan avsnitt 4 och reflektioner avseende aspekt 1a).

Utöver detta uppmärksammar ett ämne, europarätt, den relevanta följdfrågan hur vi ska förhålla oss till nationella och internationella jämförelser med andra fakulteter och universitet, det vill säga ranking. Den påverkar vår ekonomi och därmed förutsättningarna för forskningstid. Därför behöver vi synliggöra kvaliteten på vår forskning men också förhålla oss strategiskt till frågan hur den mäts eller bedöms.

TEMA: UTVECKLING OCH FÖRNYELSE

FRÅGA 2: Har ni tillräcklig frihet i ert val av forskningsfrågor och metoder?

Samtliga forskningsämnen anser att de – i förhållande till universitetet – har frihet i sina val av forskningsfrågor och metoder. Samtidigt pekar många ämnen på andra sorters begränsningar. Främst bland dessa är begränsningar som sammanhänger med att det saknas tillräcklig forskningstid utan externfinansiering och att sådan ofta har viss inriktning (som påverkar friheten att välja frågor eller metod). Den starkaste uppfattningen om detta har ämnet civilrätt, som menar att externfinansierad forskning bygger på ett ”system för medelstillelse [som] styr mot tvärvetenskap och internationell orientering, vilket kan vara positivt för metodutvecklingen men riskerar att innebära en utarmning av det nationella civilrättsämnet, särskilt på lång sikt” (även fråga 7). Det kan noteras att ämnet finansrätt anser att universitetet inte ska bidra till någon aktiv styrning utan nöja sig med att underlätta forskning ”genom att exempelvis skapa förutsättningar för samtal mellan forskare från olika vetenskapsområden och discipliner.”

FRÅGA 3: Är det viktigt för er att er forskning intar ”en kritisk och oberoende inställning till politik och samhällsförändringar grundad i ett vetenskapligt förhållningssätt” och varför/varför inte?

Samtliga ämnen anser att det är viktigt att deras forskning intar en kritisk och oberoende inställning till politik och samhällsförändringar grundad i ett vetenskapligt förhållningssätt. Den centrala

anledning som de anger kan sammanfattas som att universitetet har en roll i samhället som ytterst handlar om att säkerställa att det finns tillförlitliga fakta – det vill säga motverka osanningar – samt bidra med genomtänkta och kritiska perspektiv. Flera kopplar denna roll till frågan vad som är forskningskvalitet och konstaterar att bra forskning förmår påverka samhället.

Några ämnen pekar på sin politiska utsatthet. Ett av dem är straffrätt (som ”utgör en form av i praktik omsatt moralfilosofi och är fylld av olika värdebemängda byggstenar”). För dem innebär samhällsdebatten att materian ständigt utmanas och att situationen blivit i det närmaste extrem. Ett annat sådant ämne är internationell privat- och processrätt. De har forskare som numera undviker vissa frågor för att de känner ett politiskt tryck (att inta en nationalistisk hållning). Därför ser de också en påtaglig risk att forskningen utarmas och ett behov att ”utvärdera detta kritiskt” (även fråga 2).

FRÅGA 4: Tycker ni att fakultetens verksamhet präglas av ett ”forskningsetiskt förhållningssätt” och varför/varför inte?

Samtliga forskningsämnen anser att fakultetens verksamhet präglas av ett forskningsetiskt förhållningssätt. Samtidigt anger många att deras forskning sällan utmanar ett etiskt förhållningssätt eller medför risker. Därför tycks det också vara relativt ovanligt med ansökningar om godkännande från etikprövningsnämnden. Några ämnen anser till och med att den sorts (rättsdogmatiska) forskning som de bedriver inte omfattas av regler om etikprövning och att ”den kostsamma och onödigt forskningshämmande övertillämpningen” av dem bör motverkas.

Flera ämnen säger att de skulle uppskatta mer information om forskningsetik men även kollegial diskussion om synen på etikprövning men också om andra frågor, till exempel hur vår objektivitet kan påverkas av externa uppdrag och hur vi ska förhålla oss till det.

FRÅGA 5: Har ni tillräcklig möjlighet till sammanhållen forskningstid och hur skulle er möjlighet till sammanhållen forskningstid kunna förbättras?

Samtliga forskningsämnen anser att de saknar tillräcklig möjlighet till sammanhållen forskningstid och att detta är något som vår fakultet och universitetet måste ta på stort allvar. Samtidigt pekar flera på att förutsättningarna ser olika ut beroende på anställningsform och att de fullfinansierade doktoranderna garanteras sammanhållen forskningstid. Några ämnen tar upp förutsättningarna för professorerna särskilt. De konstaterar att fakultetsnämndens beslut att reducera forskningstiden för professorerna från 50 % till 30 % (2014) var avsett att vara en tillfällig åtgärd för att snabbt komma till rätta med ett akut ekonomiskt problem. Detsamma gällde docenternas nedsättning.

De centrala orsaker som lyfts fram – till att möjligheten till sammanhållen forskningstid är otillräcklig – är samstämmiga. Mest uppenbart handlar de om att undervisningen är allt för omfattande eller organiserad på ett sätt som gör att det inte medges längre uppehåll.

Därutöver anger flera ämnen att den tid för forskning som blir kvar efter undervisning äts upp av administration. Men det är inte tydligt vad de avser. Några ämnen nämner kursadministration, trots att den omfattas av – och ersätts som – undervisning. Utöver detta pekar några på redovisningar och besvarande av enkäter (!). Flera ämnen lyfter fram andra uppgifter som tidskrävande. Det rör sig i huvudsak om uppgifter som handlar om att interagera inom akademien eller om att samverka med omgivande samhälle. De mest framträdande exemplen är att:

- skriva utlåtanden i anställnings- eller befordringsärenden
- vara opponent eller ledamot i betygsnämnd
- medverka i fakultets- och universitetsorgan
- vara granskare av projektförslag eller manuskript
- ansöka om etikprövning
- arrangera (högre) seminarier och motsvarande
- skriva intyg och rekommendationsbrev
- bidra till utveckling av forskningsprojekt
- skriva remissvar
- medverka i utredningar
- medverka i media

Dessa uppgifter påstås inte vara främmande för forskning. Tvärtom uppfattas de som viktiga. Men de ställer ytterligare krav – särskilt på professorerna – som gör det ännu svårare att få tid till egen forskning; att utforma samt bedriva forskningsprojekt och publicera deras resultat.

Ett antal förslag på förbättringar presenteras. Särskilt ett ämne pekar på vårt behov av ett större basanslag för forskning från universitetet. Det skulle framför allt användas till att frigöra tid till professorerna för att forska och söka extern forskningsfinansiering för sig själva och för sina yngre kollegor, som sedan skulle skapa ett budgetutrymme för att anställa fler lärare. Det är en logik som många återkommer till i sina svar på flera frågor.

Samtliga ämnen betraktar det som nödvändigt med extern finansiering för att deras forskare ska få sammanhållen forskningstid (även fråga 12). Samtidigt finns det ämnen som säger att deras forskare saknar sammanhållen forskningstid trots att de har extern forskningsfinansiering. En anledning som anges är att vår institution inte tar in någon lärarvikarie (även fråga 13). En annan är att extern forskningsfinansiering primärt ersätter forskning som redan ingår i tjänsten och inte nödvändigtvis leder till mindre undervisning.

Många ämnen fokuserar på att det totala antalet undervisningstimmar måste minskas eller åtminstone koncentreras. Några av dem anser att en återgång till antagning en gång per läsår skulle erbjuda en långsiktig lösning. Även om antalet studenter var högt skulle det finnas möjlighet till undervisningsfria terminer och därmed bättre förutsättningar för sammanhållen forskningstid. Några andra tror att undervisningen inom olika terminer skulle kunna komprimeras till kortare perioder eller fördelas mer effektivt mellan alla lärare. Redan idag finns ämnen som tillämpar ”kollegiala strategier” för att ge varandra sammanhållen forskningstid.

Flera är inne på samma tanke och ser möjlighet att formalisera samråd inom sitt ämne som ”skulle kunna ta sig uttryck i överenskommelser om faktisk forskningsledighet” (och under en period betraktas som mer eller mindre okontaktbar). Men oavsett sådana pragmatiska lösningar framstår behovet av bättre möjlighet till sammanhållen forskningstid som påträngande – för alla ämnen – och därför som en gemensam fråga som måste tas på större allvar än tidigare.

FRÅGA 6: Tycker ni att den lärarplanering som rör ert ämne är flexibel och långsiktigt hållbar?

Samtliga forskningsämnen utom två anser att lärarplaneringen inte är flexibel och långsiktigt hållbar. De två ämnen som utgör undantag är miljö rätt samt internationell privat- och processrätt. Båda har litet utrymme i utbildningen på grundkursnivå. Deras enkätsvar på denna fråga och andra lyfter fram att de har ett öppet och väl fungerande samarbete inom sina ämnen. Därför blir det möjligt för dem att ha en flexibel lärarplanering som medger sammanhållen forskningstid och därmed ses som långsiktigt hållbar.

De centrala orsaker som övriga pekar på – till att lärarplaneringen inte är flexibel och långsiktigt hållbar – är att det antingen saknas lärare eller att det svårt att överblicka vilka lärare som är engagerade var och när. Detta leder till kortsiktiga lösningar som ofta kommer i ett sent skede:

- tillfälliga rekryteringar av ovana lärare
- oplanerade inbrott från kollegor som redan gör omfattande arbetsinsatser (inom sina egna ämnen eller andra)

FRÅGA 7: Har ni tillräckliga förutsättningar för interdisciplinär forskning inom rättsvetenskap och är sådan forskning viktig för er?

Samtliga forskningsämnen utom ett anser att de har tillräckliga förutsättningar för interdisciplinär forskning inom rättsvetenskap. Däremot skiljer de sig i sin syn på hur viktig den är. De ämnen som tydligt anger att interdisciplinär forskning inom rättsvetenskap är viktig för dem är allmän rättslära, rättshistoria, straffrätt, finansrätt, folkrätt, Europarätt och medicinsk rätt. Några konstaterar att uppfattningen om hur viktig sådan forskning är skiljer sig inom deras ämnen, processrätt, civilrätt, internationell privat- och processrätt samt miljö rätt. För offentlig rätt (inklusive förvaltningsrätt och konstitutionell rätt) är interdisciplinär forskning viktig men den ”har inget egenvärde” utanför individuella forskningsprojekt (där den kan bidra till ett ”forskningsmässigt mervärde”).

FRÅGA 8: Har ni tillräckliga förutsättningar för tvär- och mångvetenskaplig forskning och är sådan forskning viktig för er?

Svaren på denna fråga har många likheter med svaren på fråga 7. De ämnen som tydligt anger att interdisciplinär forskning inom rättsvetenskap är viktig för dem anser även att tvär- och mång-

vetenskaplig forskning är viktig. Det tycks alltså som att många ämnen inte har någon större skillnad i sin syn på samarbete med andra ämnen inom rättsvetenskap jämfört med samarbete med andra vetenskapliga discipliner. Ett undantag från detta är miljörett, som tydligt anger att tvär- och mångvetenskaplig forskning är viktig men har en mer försiktig inställning till interdisciplinär forskning inom rättsvetenskap. De har ett omfattande samarbete inom universitetet och ser möjligheter att på detta sätt finansiera doktorander.

Det är särskilt intressant att notera att ämnet civilrätt ger uttryck för en kritisk inställning till att förstärka förutsättningarna för tvär- och mångvetenskaplig forskning inom vår fakultet. Samtidigt som de konstaterar att de själva har flera framgångsrika exempel på sådana projekt bedömer de att det finns tillräckliga förutsättningar för tvär- och mångvetenskaplig forskning inom universitetet som helhet. Detta korresponderar med deras uppfattning att externfinansierad forskning bygger på "ett system för medelstilldelning" som "styr mot tvärvetenskap och internationell orientering, vilket kan vara positivt för metodutvecklingen men riskerar att innebära en utarmning av det nationella civilrättsämnet, särskilt på lång sikt" (även fråga 2).

Även om det uttrycks på ett annat sätt har också ämnet europarätt en mer försiktig uppfattning till tvär- och mångvetenskaplig forskning och betonar behovet att förstärka förutsättningarna för rättsdogmatisk forskning. Det är på sin plats att uppmärksamma att finansrätt – ett av de ämnen som tydligt anger att tvär- och mångvetenskaplig forskning är viktig – också fört fram sin uppfattning att universitetet inte ska bidra till en aktiv styrning utan nöja sig med att "underlätta för sådan forskning genom att exempelvis skapa förutsättningar för samtal mellan forskare från olika vetenskapsområden och discipliner" (även fråga 2).

FRÅGA 9: Är det viktigt för er att er forskning har nationell och internationell synlighet och hur väl uppnås det?

Samtliga forskningsämnen anser att det är viktigt att deras forskning har synlighet. Samtidigt finns det olika uppfattningar om vad synlighet innebär. Det är något som ett fåtal reflekterar över. Flera ämnen tolkar automatiskt frågan som att den avser publicering och anger att sådan synlighet uppnås väl. Däremot ser de olika på balansen mellan nationell och internationell publicering. Inte överraskande säger ämnet folkrätt att det är särskilt "viktigt att regelbundet publicera på världsspråk som engelska" medan ämnet civilrätt tydligt slår fast att det viktigt med nationell synlighet och därmed att publicera på svenska. För många forskare i civilrätt ligger värdet av internationell publicering i att det ger nationell status. Samtidigt finns forskare i civilrätt som "ser internationell prägel som ett kvalitetstecken och något i sig eftersträvänsvärt." De ser en möjlighet att uppnå större internationell synlighet "genom målmedvetna satsningar" men ser det inte som prioriterat. Flera ämnen strävar efter att viss forskning ska ha stor internationell synlighet och det finns forskare som skulle vilja vara bättre på att publicera på engelska och andra språk än svenska.

När det gäller annan synlighet än publicering lyfter några ämnen fram samarbete med utländska universitet och forskare. Detta har typiskt sett form av individuella forskarbesök, konferenser eller motsvarande och gemensamma projekt. Det kombineras ibland med undervisning. Särskilt

miljörätt och medicinsk rätt betonar den betydelse som samverkan med myndigheter har för deras nationella synlighet.

FRÅGA 10: Hur gör ni för att er forskning ska ha nationell och internationell synlighet?

Denna fråga korresponderar med fråga 9. Samtliga forskningsämnen anser att publicering har central betydelse för att deras forskning ska ha nationell och internationell synlighet. Men flera låter sina svar omfatta annan synlighet än publicering och lyfter fram betydelsen av nationella och internationella samarbetsprojekt samt konferenser eller motsvarande. Därutöver anger flera engagemang i organisationer och nätverk, samverkan med myndigheter och andra samhällsaktörer, breda utbildningsinsatser samt medverkan i media.

Det är särskilt intressant att notera att ämnet allmän rättslära har utvecklat en modell som innebär att varje doktorand har en konkret strategi för nationell och internationell synlighet i sin individuella studieplan. Dessutom arrangerar ämnet en internationell (nordisk) doktorand-konferens.

FRÅGA 11: Har ni tillräckliga förutsättningar för att er forskning ska ha nationell och internationell synlighet?

Samtliga forskningsämnen utom två anger att de har tillräckliga förutsättningar för att deras forskning ska ha nationell och internationell synlighet. De ämnen som inte håller med är finansrätt och europarätt. De pekar båda på bristen på sammanhållen forskningstid, som försvårar forskning hemma och internationella forskningsresor. De hör dessutom till det fåtal ämnen som saknar professorsbundna stiftelsemedel. Det senare kan kontrasteras med en slutsats från ämnet straffrätt, att deras tillgång till sådana medel ”är en närmast oundgänglig förutsättning för att kunna bedriva forskning i en internationell kontext.” Även andra ämnen betonar att de ekonomiska förutsättningarna har stor betydelse.

Flera ämnen efterlyser förbättringar. Dessa handlar framför allt om att åstadkomma synlighet mer systematiskt och mindre beroende av enskilda forskares egna initiativ. Ett ämne, europarätt, uppmärksammar två specifika aspekter (även fråga 9). Den första är att vi borde vara bättre på intern synlighet; för att öka medvetenhet om all forskning som bedrivs och förbättra förutsättningarna för matchning mellan forskare inom vår fakultet och inom universitetet. Den andra är att vi borde vara bättre på att presentera vår forskning på ett strategiskt sätt; för att öka genomslaget i nationell och internationell ranking. Ett annat ämne, miljörätt, anger att vi måste bredda uppfattningen om vad vår forskning syftar till och hur vår produktivitet mäts. Framför allt ser de problem med att samverkan – mest uppenbart rapportförfattande och annat utredningsarbete – undervärderas i förhållande till vetenskaplig publicering (i anställnings- eller befordringsärenden).

Flera ämnen säger att de vill ta större ansvar för att information på universitetets hemsida inklusive vårt digitala vetenskapliga arkiv DiVA presenteras och uppdateras. Samtidigt ber de om mer hjälp.

Det kan noteras att tre ämnen, civilrätt, processrätt och offentlig rätt (inklusive förvaltningsrätt och konstitutionell rätt), efterfrågar ett proaktivt samarbete mellan sina ämnen och vår kommunikatör eller annan kompetent personal.

FRÅGA 12: Är det viktigt för er att ansöka om extern forskningsfinansiering och gör ni det?

Samtliga forskningsämnen anser att det är viktigt att söka extern forskningsfinansiering. Den centrala anledning som de anger är att det blivit en förutsättning för att kunna få sammanhållen forskningstid och därmed möjlighet att genomföra större projekt (även fråga 5). Flera uttrycker det som att extern forskningsfinansiering är ett nödvändigt ont för att lätta på undervisningsbördan. Några ser det också som en plikt att söka extern forskningsfinansiering men ingen lyfter fram att det ger möjlighet att utveckla samarbeten; att organisera och leda egna projektgrupper samt anställa andra forskare (eller forskarstuderande).

Flera ämnen anger att de fått medel – mer eller mindre regelbundet – men också att de sökt medel och fått avslag. Detta betonas särskilt av ämnet miljö rätt som säger att man lärt sig göra det om- och-om igen. Samtidigt påpekar flera ämnen att det är tidskrävande att förbereda en ansökan som är tillräckligt bra för att vara konkurrenskraftig. En dålig ansökan är slöseri med tid. Men även en bra ansökan kan uppfattas som slöseri med (mer) tid, för att risken fortfarande är stor att den ändå inte lyckas. Detta är antagligen den främsta orsaken till att forskare slutar försöka. Några ämnen anger att vissa av deras forskare har ”resignerat och slutat söka efter att vid flera tillfällen ha fått avslag på ansökningar” eller ”mer eller mindre gett upp hoppet om att erhålla stöd för den typ av forskning man anser viktig.”

Ett ämne, allmän rättslära, anger uttryckligen att ingen extern forskningsfinansiering sökts sedan 2020 för att det ”inte finns förutsättningar att täcka undervisningsbehovet i det fall att extern finansiering skulle erhållas.” Denna farhåga delas av andra. Så påpekar ämnet finansrätt att de är mycket underbemannade och har svårt att nyttja beviljade medel samt ämnet processrätt att det ofta är krävande nog att hinna ”utföra befintliga åtaganden avseende forskning, i form av projekt som redan beviljats finansiering eller att i övrigt författa artiklar, konferensbidrag etc (även fråga 13). På motsvarande sätt upplever ämnet offentlig rätt (inklusive förvaltningsrätt och konstitutionell rätt) ”att många forskare inte har möjlighet att använda sina forskningsmedel till det som är avsett.”

Några ämnen uppmärksammar det berg med övertimmar som lärare byggt upp under perioder som de haft extern forskningsfinansiering. Trots sin nedsättning har de sett sig tvungna att fortsätta som tidigare, för att ingen tagit över deras undervisning.

FRÅGA 13: Har ni tillräckliga förutsättningar för att ansöka om och sedan få extern forskningsfinansiering?

Det här är en av ett fåtal frågor där svaren – åtminstone vid första påseende – skiljer sig mellan många forskningsämnen. Flera ämnen fokuserar på att de har tillräckliga förutsättningar för att söka extern forskningsfinansiering och syftar då på sin egen kompetens och erfarenhet. Samtidigt påminner flera om att de har otillräckliga förutsättningar att hinna söka. De återkommer till bemanningssituationen och även de övertimmar som samlas in när de måste fortsätta undervisa trots extern forskningsfinansiering. En lösning som flera ser som nödvändig är att anställa flera lärare eller åtminstone kompetenta vikarier som kan ta över undervisning från den som har extern forskningsfinansiering.

Ett ämne, civilrätt, medger att en konkurrenskraftig ansökan inte endast kräver mer tid utan ofta ”större insikter i hur den specifika bidragsgivaren gör sitt urval, än vad många i kollegiet förfogar över.” För att lösa detta ber de om mer hjälp med ”uppsökande stöd som inte utformas så att tid måste sättas av för generell information på olika sammanträden” och även information om extern forskningsfinansiering som är lättare för dem att använda än den är idag och därmed mer operativ. Ett liknande önskemål förs fram av ämnet europarätt men med inriktning på kollegor som har internationell bakgrund och kanske svårare att tillgodogöra sig svensk forskningsfinansiering. De betonar behovet av “more coaching, exchange of experience, and inhouse support.” Även ämnet medicinsk rätt påpekar att de skulle ha nytta av en ”återkoppling” som var anpassad till sådana bidragsformer som de ofta riktar in sig på.

Flera ämnen återkommer även till att investeringskostnaden är hög för en ansökan som är tillräckligt bra, det vill säga det arbete som måste läggas ner trots att risken är stor att den ändå inte lyckas. En lösning som skulle vara att ersätta detta arbete. De förslag som förs fram handlar om tilldelning av extra forskningstid (oavsett resultat) eller någon form av ”bonus” (för den som lyckas med en ansökan).

Avslutningsvis konstaterar ämnet miljörätt att vår fakultet har ett förhållandevis högt påslag för OH och att det finns ett behov att klarlägga 1) möjligheterna att påverka detta påslag samt 2) förutsättningarna för att vår fakultet ska samfinansiera projekt med bidrag som inte ger full täckning.

TEMA: SAMVERKAN MED OMGIVANDE SAMHÄLLE

FRÅGA 14: Hur omfattande är er samverkan med omgivande samhälle och vilka (framträdande) former har den?

Många forskningsämnen anger att deras samverkan med omgivande samhälle är mycket omfattande. Men inte alla. Några ser den som begränsad i jämförelse med andra ämnen. Två av dem, allmän rättslära och rättshistoria, lyfter fram att de inte brukar ombes skriva remissvar på offentliga utredningar. Ett av dem, internationell privat- och processrätt återkommer till den ”ökande politisering” som gör att av flera av deras forskare drar sig för samverkan och till och med avstår från att medverka i offentliga utredningar för att de uppfattas som ”politiska beställningar” (även fråga 3). De sätt att samverka som är mest framträdande är att:

- skriva remissvar
- medverka i utredningar
- interagera informellt med myndigheter (inklusive regering) och riksdag
- medverka i media
- medverka i nätverk och professionella organisationer
- medverka i expertgrupper och (icke-kommersiella) ledningsorgan
- medverka i professionsutbildningar inom universitetet
- medverka i utbildningar för praktiskt verksamma jurister
- medverka i konferenser för praktiskt verksamma jurister
- skriva utlåtanden i rättsprocesser

De tre sätt att samverka som anges sist är värda att uppmärksamma för att de samtidigt utgör välbetalda bisysslor. Detta påpekas också av några ämnen. Ett av dessa, civilrätt, uppfattar sina forskare som mindre engagerade i välbetalda bisysslor än jämförbara kollegor på andra svenska universitet. De gör att de ”står fria att fokusera på grundfrågor och teoretiska aspekter som inte nödvändigtvis intresserar praktiker men exponeras sämre och utnyttjar inte den ekonomiska potentialen som ligger i ett närmare samarbete med praktiken.”

FRÅGA 15: Hur viktig är er samverkan för er forskning?

Flera ämnen anger att samverkan med omgivande samhälle är mycket viktig för deras forskning. Dessa är straffrätt, civilrätt, finansrätt, offentlig rätt (inklusive förvaltningsrätt och konstitutionell rätt), europarätt, miljö rätt och medicinsk rätt. Den innebär att deras forskningsresultat kan påverka utformning och tillämpning av lagstiftning och på så sätt kvalitetssäkra eller ”skademinimera” centrala samhällsprocesser. Samtidigt säger de att samverkan kan inspirera deras forskning. Bland övriga ämnen varierar uppfattningen om hur viktig samverkan är och varför.

FRÅGA 16: Tycker ni att er samverkan följs upp och har tillräcklig synlighet?

Endast ett forskningsämne anger tydligt att deras samverkan följs upp och har tillräckligt synlighet. Bland övriga finns flera som uttrycker en önskan att vår fakultet gjorde mer för synligheten av deras samverkan. Ett ämne, straffrätt, skulle gärna vilja ha förslag på hur de skulle kunna synliggöra sin (evidensbaserade) forskning utan att det ses som ett ställningstagande i samhällsdebatten.

FRÅGA 17: Har ni tillräckliga förutsättningar för att utveckla former för samverkan ”med bibehållen integritet och oberoende”?

Samtliga forskningsämnen utom tre anser att de har tillräckliga förutsättningar för att utveckla former för samverkan. De ämnen som inte håller med menar att det krävs mer tid till samverkan i tjänsten (även fråga 14). Flera ämnen ser en potentiell risk att deras integritet och oberoende

påverkas av vissa sätt att samverka (särskilt medverka i offentliga utredningar) och åtminstone ett ämne, finansrätt, ”för löpande diskussioner om etiska överväganden och jäv m m inom gruppen.”

TEMA: REKRYTERING OCH KARRIÄR

FRÅGA 18: Tycker ni att processerna för rekrytering och befordran är transparenta och öppna?

Inga forskningsämnen förefaller ha någon annan uppfattning än att processerna för befordran är transparenta. Men ett av dem, civilrätt, konstaterar att processen för befordran till professor inte alltid är öppen. Deras invändning tar sikte på det faktum att möjligheten att meritera sig som handledare till doktorand är begränsad och att detta samtidigt är en erfarenhet som fått stor betydelse för befordran (även fråga 21).

Flera ämnen uttrycker kritik mot processen för rekrytering av lektorer (och eventuellt fast anställda adjunkter). Tre av dem, folkrätt, offentlig rätt (inklusive förvaltningsrätt och konstitutionell rätt) och i viss mån rättshistoria anser att det finns en tröghet i systemet, att processen sätts i gång i ett sent skede och tar för lång tid. Det är oklart varför. En förklaring som förs fram är att det saknas behovsinventering och långsiktig strategi (även fråga 19).

Fokus för övriga är det inledande skedet; vilka rekryteringar som initieras och varför. Dessa ämnen är framför allt processrätt, finansrätt, civilrätt, europarätt och miljö rätt. Två distinkta problem uppmärksammas: 1) att det saknas insyn i beslutsprocessen och 2) att medarbetare inte känner till aktuella utlysningar. Det framförs bland annat som ”önskvärt med en tydligare kommunikation till verksamheten om vilka principer som tillämpas gällande rekrytering och vilka prioriteringar som görs.” Frågan ställs även om inte prefekten har ett större inflytande över processen än vad som är lämpligt.

FRÅGA 19: Har ni tillräckliga förutsättningar att säkra spetskompetens (genom rekrytering eller deltagande i projekt)?

Det här är en av flera frågor inom detta tema där svaren skiljer sig mellan många forskningsämnen. Det hänger delvis ihop med att det är oklart vad spetskompetens innebär i praktiken. För ett ämne, offentlig rätt (inklusive förvaltningsrätt och konstitutionell rätt) framstår spetskompetens ”som en icke-fråga när vi inte rekryterar den personal som behövs i övrigt.” För ett annat, civilrätt, är det inte spetskompetens som är central utan ”återväxt” genom rekrytering av unga forskare och doktorander.

Kanske innebär spetskompetens större vetenskaplig skicklighet än vad som är kravet för att bli lektor eller professor? Eller kanske handlar det snarare om förutsättningarna för att få – och sedan behålla – sökande som är tillräckligt bra för att vi ska kunna upprätthålla kravet på vetenskaplig skicklighet? Flera svar indikerar att det även är oklart vem som har ansvar för och kan påverka

vilka rekryteringar som görs. Det påverkar hur de ser på denna fråga. Samtidigt som ett ämne anger att förutsättningarna för att säkra spetskompetens ”ligger utanför [deras] ansvarsområde” anser ett annat att de kunnat ”både rekrytera och behålla flera spetskompetenta aktörer” (även fråga 18).

Flera ämnen fokuserar på rekrytering av lektorer och några av dem säger att det svårt att få sökande som är tillräckligt bra. Detta för att det är allmän brist eller för att de är tvingas konkurrera med andra universitet som ger bättre villkor och i synnerhet mer forskningstid. Ett ämne lyfter fram att det är ”en mycket lång och mödosam process att skapa, utveckla och underhålla en levande forskningsmiljö [men] väldigt lätt att helt radera den genom att vissa nyckelpersoner försvinner.”

Detta leder till en viktig följdfråga: hur gör vi för att behålla spetskompetens? Ett ämne, processrätt, konstaterar att lön och löneutveckling för våra forskare är påfallande dålig (jämfört med andra kvalificerade jurister) och betonar hur viktigt det är att vi har möjlighet att utföra välbetalda bisysslor. Samtidigt lyfter de fram våra ”attraktiva förhållanden, såsom de på flera sätt stimulerande arbetsuppgifterna, vårt universitets prestige, den goda stämningen ämneskollegerna emellan och de jämförelsevis goda möjligheterna att självständigt styra över sitt arbetsinnehåll samt var, när och hur arbetsuppgifterna utförs.”

Ett annat ämne som präglas av sådan insikt är medicinsk rätt. Ingen av deras forskare är anställd inom detta ämne och allt arbete baseras på egen entusiasm. Med det betyder också att varje åtagande måste ”värderas i ljuset av framstegen inom det ämne man är anställd i” (till exempel förvaltningsrätt). Detta i sin tur utgör en betydande begränsning av deras spetskompetens och möjlighet att utveckla sin fulla potential.

Flera ämnen problematiserar förutsättningar att säkra spetskompetens genom att peka på det faktum att rekrytering av lektorer – den enda form av fast anställning som vi idag erbjuder en forskare – inte har som sitt främsta ändamål att säkra spetskompetens inom ett specifikt forskningsfält. Utgångspunkten är istället att de ska kunna fylla ett brett undervisningsbehov inom hela sitt ämne. Ett ämne, folkrätt, uttrycker det som att vi måste ”vara på det klara med att vi främst rekryterar lärare, inte forskare.” Till detta lägger ett annat ämne, miljö rätt, det ytterligare faktum att merparten av vår undervisning är inriktad på svensk rätt och på svenska. Det innebär att det i praktiken finns mycket begränsade förutsättningar att säkra spetskompetens genom rekrytering av internationella forskare.

Den slutsats som flera drar är att förutsättningarna att säkra spetskompetens borde vara bättre genom extern forskningsfinansiering och därmed deltagande i projekt. Samtidigt saknar flera ämnen egen erfarenhet av detta. Ett ämne, civilrätt, förklarar till och med att det har svårt att förstå hur deltagande i projekt skulle kunna påverka möjligheterna att säkra spetskompetens. Detta kontrasteras av ämnen som delar med sig av sina framgångsrika exempel. Två ämnen, rätts historia och europarätt, har lyckats säkra prestigefulla gästprofessurer med extern finansiering och flera ämnen har genomfört projekt där en eller flera forskare – nationella och internationella – haft extern finansiering. Detta har inte endast gjort det möjligt att säkra spetskompetens utan också att vitalisera forskningsmiljöer.

Det finns ingen som säger något annat än att vår fakultet uppmuntrar försök att säkra spetskompetens genom deltagande i projekt med extern forskningsfinansiering. Samtidigt pekar några ämnen på oklarheter eller inkonsekvenser när det gäller förutsättningarna: vem som kan anställas och hur villkoren ser ut. Ett ämne med stor erfarenhet av internationellt deltagande i sina projekt, europarätt, ser ett behov av större flexibilitet. Ett annat ämne, folkrätt, säger att ”det borde vara lättare att rekrytera personer för tidsbegränsade forskningsprojekt (inte bara post-dok).”

FRÅGA 20: Tycker ni att era karriärvägar är tydliga?

Det här är en av flera frågor inom detta tema där svaren skiljer sig mellan många forskningsämnen. Flera ämnen anser att deras karriärvägar – inom akademien – är tillräckligt tydliga. Samtidigt ser flera andra ämnen några brister. Dessa handlar ofta om karriärvägar för yngre forskare. Det framhålls bland annat att ”tiden mellan doktorsexamen och eventuellt lektorat är den mest utsatta” och att karriärvägar ”kan upplevas som svärgenomträngliga” för doktorander i slutfas och nydisputerade forskare. Med det menas hur val mellan olika möjligheter bör prioriteras: undervisa på tidsbegränsade förordnanden och kanske ta kursansvar, publicera (nationellt eller internationellt), söka externa medel (ensam eller i grupp), ta uppdrag som biträdande handledare, läsa pedagogiska kurser, samverka etc. Ett av dessa ämnen, civilrätt, anser att det hade varit en stor förbättring om det gått att bedöma hur rekryteringsbehoven ser ut inom den närmaste framtiden eller med andra ord om det funnits en mer långsiktig planering. Tillsammans med några andra ämnen betonar de också att det är viktigt att äldre forskare kan ta ansvar för att vägleda yngre forskare och doktorander. Endast ett ämne, medicinsk rätt, upplever otydliga karriärvägar för sina seniora forskare och konstaterar att utvecklingen och synligheten av deras ämne på vår fakultet hindras av att det inte längre finns någon professor i ämnet.

FRÅGA 21: Har ni tillräckliga förutsättningar för kompetensutveckling och karriärsstöd?

Det här är en av flera frågor inom detta tema där svaren skiljer sig mellan många forskningsämnen. Två ämnen anger att de har tillräckliga förutsättningar för kompetensutveckling och karriärsstöd. Tre ämnen förklarar att de inte har någon tydlig uppfattning om vad kompetensutveckling och karriärsstöd innebär men ett av dem säger att det ”vore kanske bra med någon ytterligare struktur för att främja kompetensutveckling och karriärsstöd för yngre forskare.” För övriga ämnen är svaret att tillräckliga förutsättningar saknas. Den centrala anledning som de anger är brist på tid. Det mest utvecklade svaret kommer från ämnet civilrätt. De fokuserar på behovet att ”säkra externa medel för att kunna bedriva sådan forskning som gör att man kommer vidare i karriären” och konstaterar att ”[s]trukturer som ger tid till att söka forskningsmedel och som underlättar arbetet med att skriva en bra ansökan kan förbättras.” De föreslår även att det ”klargörs vilket meritvärde de olika uppdrag och uppgifter som konkurrerar med den egna forskningen faktiskt har.” Det är intressant att uppmärksamma att de berör spänningen mellan en forskares dubbla identiteter; som individ och som medlem i en grupp. Enligt ämnet civilrätt tar den senare ”stryk som ideal i en verklighet som de facto primärt premierar individens forskningsinsatser.” De menar att kollegialiteten behöver stärkas genom att fler är med och tar ansvar för olika uppgifter.

Ett annat konkret påpekande görs av ämnet offentlig rätt (inklusive förvaltningsrätt och konstitutionell rätt) som säger att det saknas interna och externa utbildningar samt att ”systemet för att utnämna personer till vissa utbildningar innebär ett hinder för alla att ta del av de få utbildningar som finns.” Även ämnet europarätt pekar på behovet av kurser – eller åtminstone träning – som tar sikte på internationell publicering och extern forskningsfinansiering

TEMA: SAMBAND MED UTBILDNING

FRÅGA 22: Tycker ni att utbildning som rör ert ämne utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom rättsvetenskap?

Samtliga forskningsämnen utom två anser att utbildning som rör deras ämne utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom rättsvetenskap. Den centrala förklaring som de flesta pekar på är 1) att en hög andel av lärarna är forskare eller forskarstuderande och 2) att kurslitteratur och annat material författats eller valts ut av forskare. Flera ämnen har kurslitteratur som författats av sina egna forskare och regelbundet uppdaterats.

De två ämnen som inte anser att utbildningen utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom rättsvetenskap anger båda att deras ämnen har för litet utrymme i utbildningen på grundkursnivå samtidigt som de är föremål för en snabb rättsutveckling och konstanta förändringar.

FRÅGA 23: Tycker ni att utbildning som rör ert ämne utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom annan relevant vetenskap?

Svaren på denna fråga har många likheter med svaren på fråga 22. De ämnen som anger att deras utbildning utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom rättsvetenskap anser även att deras utbildning utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom annan relevant vetenskap. Några av dem, rättshistoria och straffrätt, lyfter fram att annan vetenskap (samt mångvetenskap) har central betydelse för deras utbildning. Ett ämne, processrätt, konstaterar att det finns utrymme att ”något öka eller annars förändra inslagen av sådant stöd.” Ett annat ämne, civilrätt, förklara kortfattat att deras utbildning ”inte är i behov av ytterligare stöd från andra discipliner.”

De två ämnen som skiljer sig från övriga är återigen europarätt och miljö rätt. Det förefaller som att anledningen till att de inte tycker att deras utbildning utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom annan relevant vetenskap är densamma: att deras ämnen har för litet utrymme i utbildningen på grundkursnivå samtidigt som de är föremål för en snabb rättsutveckling och konstanta förändringar.

Utöver detta tar ämnet straffrätt upp frågan om det inte finns ett behov av träning i vetenskapsteori och metodlära inom juristprogrammet som helhet. De säger sig ha intrycket att studenterna – trots

att de visar stor skicklighet när de arbetar med olika ämnen – ofta saknar förmåga att sätta ord på vad det är de gör: det vill säga insikt om vad en metod är och kan vara. Därmed menar ämnet straffrätt att vår utbildning i någon mån skiljer ut sig från annan utbildning på universitetet. De utvecklar sitt resonemang och konstaterar bland annat att det är ”ett ganska stort minus att många av våra examensarbeten inte når upp till vad en kandidatexamen i till exempel filosofi, ekonomi, historia eller sociologi gör i vetenskapligt hänseende.” För att göra något åt detta problem har ämnet straffrätt börjat med föreläsningar om teori och metod och hur man ska förklara vad det är man gör (i samband med fördjupningskurser och examensarbete). De föreslår att vi inom vår fakultet börjar reflektera över hur vi ska göra för att öka våra studenters förståelse för vetenskapsteori och metodlära.

FRÅGA till JF:s studieråd

Hur ser ni på sambandet mellan forskning och er utbildning: hur det konkretiseras (eller inte) och om detta är tillräckligt?

JF:s studieråd ger ett förhållandevis omfattande svar på denna fråga. De konstaterar, till att börja med, att högskolelagen ställer upp ett krav att det ska finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning men att det inte är klart för studenterna när deras undervisning har forskningsanknytning eller vad det innebär. Många upplever att ”det är enklare att förklara hur man forskar inom medicin eller farmaci, där man ser personer i vita rockar experimentera fram något nytt, men har svårare att redogöra för hur forskning sker inom humaniora eller samhällsvetenskap.” Därför ser de behov att vi förmedlar tydligare när och hur forskning integreras i deras undervisning.

Därefter konstaterar JF:s studieråd att forskande lärare ofta har en djupare förståelse och kunskap inom sitt ämne som bidrar till en högre kvalitet på undervisningen. Samtidigt kan adjunkter ibland vara mer pedagogiska än forskande lärare. JF:s studieråd förstår att det är en balansgång och anser ”att det är viktigt att både pedagogik och forskningsanknytning prioriteras för att säkerställa en hög kvalitet på utbildningen.”

Sedan konstaterar JF:s studieråd att mycket handlar om vad lärarna – forskande eller inte – säger till studenterna i klassrummet. Många upplever att de får en uppgift att genomföra, men att de inte förstår varför: ”[k]anske har studenterna fått i uppgift att författa en *peer review*, men en förklaring av momentets innebörd har uteblivit och därigenom förklaringen om hur momentet knyter an till forskningen.” Den slutsats som JF:s studieråd drar är att lärarna måste bli bättre på att ge studenterna en (kort) teoretisk förklaring varför de ska genomföra en uppgift och på ett visst sätt.

Till sist tar JF:s studieråd upp kurslitteraturen. De förstår att den har stor betydelse för att utbildningen ska ha forskningsanknytning och framför att det även är viktigt för studenterna att kurslitteraturen har forskningsanknytning. Samtidigt vill de att den ska vara användarvänlig – lättillgänglig samt enkel att förstå – och aktuell. Enligt JF:s studieråd upplever studenterna att kursföreläsare ofta väljer egna böcker eller böcker från andra lärare på fakulteten som obligatorisk kurslitteratur. Det får negativa konsekvenser om böckerna inte är uppdaterade eller

om det finns bättre alternativ på marknaden. Det framstår då som att forskningsanknytning har underordnad betydelse.

Sammanfattningsvis konstaterar JF:s studieråd att studenterna till stor del saknar insikt om vad juridisk forskning innebär och hur den bedrivs. De vet inte heller vad det innebär att doktorera eller hur man går tillväga för att bli doktorand om de inte haft en doktorand som lärare och denne berättat om sin egen karriär. Enligt JF:s studieråd vill studenterna ha mer information om olika forskningsmetoder och hur dessa är relevanta för deras utbildning. JF:s studieråd tror att många av dessa brister kan åtgärdas genom tydligare kommunikation. Samtidig uttrycker de en oro för att en ökad betoning på forskningsanknytning skulle göra juristprogrammet mer teoretiskt än vad det är idag och att studenterna därför skulle bli sämre förberedda för arbetslivet.

4 SJÄLVVÄRDERING: REFLEKTION

TEMA: FORSKNINGSKVALITET

ASPEKT 1a: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena avseende kvaliteten på forskningen

Enkätsvaren visar att det finns en viss ovana hos våra ämnen att formulera sin uppfattning om vad kvalitet på forskning inom rättsvetenskap innebär. Samtidigt identifierar många av dem samma kännetecken:

- forskning som utgår från väl formulerade frågor och använder transparenta metoder – befintliga eller nya – som är väl anpassade för att besvara dessa frågor
- forskning som baseras på kritisk och analytisk hantering av källmaterial
- forskning som är okänslig för ovetenskaplig påverkan och etiskt försvarbar
- forskning som leder till ny kunskap – svar men också frågor – och lyckas kommunicera denna kunskap så att den kan i) förstås, ii) kritiseras och förbättras och iii) användas av andra forskare, lärare och studenter samt det omgivande samhället

Detta kan kontrasteras mot den – i någon mån motsatta – slutsats som drogs i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 3); att den fanns en variation av uppfattningar om vad ”god juridisk forskning” är men att detta inte var anmärkningsvärt utan ett uttryck för den akademiska friheten. Samtidigt konstaterades att det ändå kunde finnas anledning för vår fakultet att ”kontinuerligt hålla samtal om dessa frågor” (och om våra mål och strategier).

De kännetecken på forskningskvalitet som våra ämnen identifierar är samma som för all forskning. Därmed har vår fakultet bra förutsättningar för tvär- och mångvetenskaplig forskning. Utöver dessa kännetecken pekar flera ämnen på att forskning inom rättsvetenskap särpräglas av ett krav att den ska bidra till rättssäkerhet i samhället: kvalitet på lagstiftning och dess tillämpning (jfr aspekt 2). Detta innebär i grunden en uppfattning att ”bra forskning förmår påverka samhället” och även den borde vara central för all forskning. Den samlade bilden är att våra ämnen har en grundsyn på sitt forskningsuppdrag som överensstämmer med den som formulerats för hela universitetet (se bilaga G.1):

Genom forskning flyttar vi kunskapsfronten framåt och utvecklar metoder för att bättre förstå naturens, människans och samhällets grundfrågor, men bidrar också till att med vetenskaplig metodik utveckla lösningar och kunskapsunderlag i viktiga samhällsfrågor. Uppsala universitet är öppet gentemot det omgivande samhället. Samverkan är en integrerad del av forskning och utbildning och bidrar till hållbara lösningar på samhällets utmaningar.

Flera ämnen uttrycker sig kritiskt till kvantitativa sätt att mäta forskningskvalitet och särskilt bibliometriska sätt som baseras på publicering och citering. Samtidigt är många överens om att det är viktigt att kunna mäta eller snarare bedöma forskningskvalitet och att det behövs ett väl utvecklat system baserat på *peer review*.

Detta kan kort kompletteras med data från avsnitt 2. Det är svårt att urskilja någon tydlig trend på vår fakultet när det gäller publikationer. 2017-2023 var det högsta antalet publikationer under ett år 212 och det lägsta 145 (Figur 13). Det är fortfarande svårt att dra någon slutsats om den påtagliga nedgången 2023. När det gäller andelen publikationer som var granskade med *peer review* är även den förhållandevis stabil (30%). Däremot kan man konstatera att den publiceringspoäng som vår fakultet får enligt den så kallade norska modellen har varit svagt sjunkande sedan 2015 (Figur 17).

Den norska modellen försöker fastställa både kvantitet (publiceringsvolym) och kvalitet (publiceringskanal). Det innebär kortfattat att varje publikation får en viss poäng om den är publicerad i en vetenskaplig kanal (nivå 1) eller i en vetenskaplig kanal som anses ledande inom fältet (nivå 2). Den får ingen poäng om den är publicerad i en icke vetenskaplig kanal. De publikationsformer som omfattas är: monografier (men inte redaktörskap), kapitel i antologier och artiklar i tidskrifter. På vårt universitet kombineras den norska modellen med så kallad citeringsanalys av publikationer som ingår i databasen *Web of Science* (WoS). WoS innehåller endast engelskspråkiga tidskrifter och ha därför en sämre täckningsgrad för humaniora och samhällsvetenskap än för medicin och naturvetenskap. Det gör att citeringsanalys anses mindre relevant för rättsvetenskap än den norska modellen. På vårt universitet produceras en årlig rapport med bibliometriska uppgifter: *Uppsala University Annual Bibliometric Monitoring*.³ Den utgår från de uppgifter som forskare lägger in i DiVA (som läses in och bearbetas in i det generella ledningsinformationssystemet GLIS).

Ett väl utvecklat system baserat på *peer review* bör inkludera forskningspraktik; uppgifter som handlar om att interagera inom akademien eller om att samverka med omgivande samhälle. Därmed är det värdefullt för oss att undersöka och utnyttja potentialen i det system för bedömning av forskningskvalitet som utvecklas inom *Coalition for Advancing Research Assessment* (CoARA) och deras *Agreement on Reforming Research Assessment*.⁴ Denna överenskommelse kan ses som en reaktion mot en överdriven användning av bibliometriska och andra kvantitativa sätt att mäta forskning och syftar till att förstärka inslaget av *peer review* och andra kvalitativa sätt att bedöma forskningskvalitet. Enligt vårt universitet, som är en av många medlemmar i CoARA, ligger det konkreta innehållet i överenskommelsen i linje med den riktning som universitetet strävar emot.⁵ Flera andra universitet och forskningsfinansiärer i Sverige och övriga Europa är också medlemmar i CoARA.

Samtidigt som vi konstaterar att det behövs ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet är det viktigt – för oss själva – att vi har en strategisk syn på bibliometriska mätsätt. För enskilda forskare är det viktigt att förstå hur bibliometriska mätsätt fungerar och vara

³ Se rapporten 2023 på <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1820977/FULLTEXT01.pdf> (hämtad 2024-08-31)

⁴ Se <https://coara.eu> (hämtad 2024-08-31).

⁵ Se <https://www.uu.se/medarbetare/aktuellt-for-alla/arkiv/2024-04-15-overenskommelse-for-att-reformera-utvardering-av-forskning> (hämtad 2024-08-31).

medvetna om att de har betydelse för möjligheterna till extern forskningsfinansiering. För vår fakultet som helhet påverkar bibliometriska mätsätt hur vår forskning uppfattas i jämförelse med annan forskning på universitetet och i nationell samt internationell ranking (något som i sin tur har betydelse för intern forskningsfinansiering)

Därför kan fler behöva mer kunskap om hur det bibliometriska mätsätt som universitetet använder fungerar. En central komponent är att publikationer som är föremål för *peer review* – det vill säga sådan kvalitativ bedömning som vi föredrar – och sedan får spridning bland ämneskompetenta kollegor (det vill säga en kritisk massa) anses mer meriterande än andra publikationer. Därmed borde slutsatsen vara okontroversiell att alla våra forskare har ett intresse av att producera publikationer som får ett högt värde enligt detta bibliometriska mätsätt.

Det är inte samma sak som att acceptera att det är lämplig eller ens möjligt att mäta forskningskvalitet genom att räkna hur många gånger publikationer citeras. Inom KoF-gruppen är vi överens om att publikationer med ”riktigt udda ståndpunkter kan citeras flitigt bara för att man vill lyfta fram att det finns avvikande perspektiv (och eventuellt avfärda dem som ogrundade) etc.” Detta leder tillbaka till konstaterandet att det behövs ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet.

FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor

FÖRSLAG 5: Ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet

FÖRSLAG 6: En strategi för nationell och internationell publicering

TEMA: UTVECKLING OCH FÖRNYELSE

ASPEKT 1b: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att upprätthålla och stärka forskningskvaliteten

Det finns en bred uppfattning hos våra forskningsämnen att universitetet har en roll i samhället som ytterst handlar om att säkerställa att det finns tillförlitliga fakta. Det är viktigt för dem att deras forskning intar en kritisk och oberoende inställning till politik och samhällsförändringar.

Samtliga ämnen anser att de – i förhållande till universitetet – har frihet i sina val av forskningsfrågor och metoder. Samtidigt pekar många på andra sorters begränsningar. Mest uppseendeväckande är att några av våra ämnen upplever en ökad politisk utsatthet. Det finns forskare hos oss som numera undviker vissa frågor och avstår från att medverka i offentliga utredningar.

Det problem som alla våra ämnen betraktar som mest påträngande är att det saknas tillräcklig forskningstid och tillräcklig möjlighet till sammanhållen forskningstid. Det finns en samstämmig uppfattning att detta är något som vår fakultet och universitetet måste ta på stort allvar. Den centrala orsak som lyfts fram är att deras undervisning är allt för omfattande eller organiserad på ett sätt som gör att det inte medges längre uppehåll. Många ämnen uppfattar detta som en

underbemanning; att kursutbudet kräver för många timmar i förhållande till antalet lärare. Samtidigt säger flera att vi inte lyckas överblicka vilka lärare som är engagerade var och när. Detta leder till kortsiktiga lösningar som ofta kommer i ett sent skede:

- tillfälliga rekryteringar av ovana lärare
- oplanerade inbrott från kollegor som redan gör omfattande arbetsinsatser (inom sina egna ämnen eller andra)

Därutöver anger flera ämnen att den tid för forskning som blir kvar efter undervisning äts upp av administration men också av uppgifter som handlar om att interagera inom akademien eller om att samverka med omgivande samhälle. De mest framträdande exemplen är att:

- skriva utlåtanden i anställnings- eller befordringsärenden
- vara opponent eller ledamot i betygsnämnd
- medverka i fakultets- och universitetsorgan
- vara granskare av projektförslag eller manuskript
- ansöka om etikprövning
- arrangera (högre) seminarier och motsvarande
- skriva intyg och rekommendationsbrev
- bidra till utveckling av forskningsprojekt
- skriva remissvar
- medverka i utredningar
- medverka i media

Dessa uppgifter uppfattas som viktiga men ställer samtidigt krav – särskilt på professorerna – som gör det ännu svårare att få tid till egen forskning. Detta senare har varit tydligt sedan 2014. Då beslutade fakultetsnämnden att professorernas forskningstid skulle reduceras från 50 % till 30 %. Som några ämnen påpekar skulle det vara en tillfällig åtgärd för att snabbt komma till rätta med ett akut ekonomiskt problem.

Det är intressant att jämföra de exempel på samverkan som lyfts fram här med de som senare anges som svar på frågor om samverkan (se aspekt 2). Där anges flera samverkanssätt som samtidigt utgör välbetalda bisysslor. En reflektion är att det finns en risk att forskare som inte har tillräckliga förutsättningar för forskningsuppgifter i sin anställning dras till uppgifter som innebär välbetalda bisysslor och att det inte enbart påverkar forskningsmiljöerna positivt utan även negativt. Det finns idag starkare incitament för många seniora forskare att engagera sig i välbetalda bisysslor än att försöka utveckla forskningsmiljöerna och investera sin tid i att utforma större projekt som kanske får extern forskningsfinansiering.

Den grundläggande anledningen till att våra forskare har för lite tid till forskning är att det så kallade basanslaget – vår andel av pengarna som staten betalar universitetet för forskning – är litet. Detta uppmärksammades i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 8):

Även om fakulteten har en i grunden god ekonomi är basanslaget för forskning lågt och otillräckligt för att nå de högt ställda målen för verksamheten. Det är också lågt i för-

hållande till anslaget för utbildning. Detsamma gäller för övriga juridiska fakulteter i landet. Detta är särskilt anmärkningsvärt med tanke på vikten av en forskningsbaserad utbildning. Fakulteten strävar efter att på sikt få basanslaget höjt [...].

Som framgår av avsnitt 2 får vår fakultet 2024 ett basanslag för forskning som är 51 MKR. Det är 28 % av vårt totala anslag från universitetet. Det kan jämföras med den samhällsvetenskapliga fakulteten vars basanslag för forskning är 44 % av dess totala anslag och den teologiska fakulteten vars basanslag för forskning är 58 % av dess totala anslag (Figur 1). En slutsats som presenteras i avsnitt 2 är att det finns ett tydligt samband mellan basanslag för forskning och antal publikationer (inom de flesta publikationskategorier).

Utöver det totala anslag som anges ovan får vår fakultet tillskott från universitetet för att vi tillhandahåller undervisning hos andra institutioner, till exempel på socionomprogrammet och rektorsprogrammet. Det tillskott vi får avser undervisning utan ersättning för bakomliggande forskning. Därför framstår den andel som utgörs av vårt basanslag för forskning som ännu mindre. I någon mån kompenseras det av att vi själva driver lantmäteriprogrammet på ett motsvarande sätt (utan att vi ger lärare från andra institutioner ersättning för bakomliggande forskning). Men oavsett detta är det tydligt att vi inte har råd med utbildningssamarbeten som kräver att vårt redan begränsade basanslag för forskning ska räcka till mer. Sådana utbildningssamarbeten behöver därför justeras eller anpassas till nuvarande förutsättningar.

Med ett högre basanslag för forskning och även ersättning för den forskning som undervisning hos andra institutioner bygger på skulle våra forskare få större forskningstid. Mest uppenbart skulle professorerna kunna få tillbaka – mer eller mindre – av sin sedan 2014 reducerade forskningstid. Detta var en tillfällig åtgärd för att snabbt komma till rätta med ett akut ekonomiskt problem som fortfarande tillämpas. Det skulle även vara möjligt att anta fler doktorander och göra strategiska satsningar på forskning.

Mot denna bakgrund diskuterade Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 8) betydelsen av extern forskningsfinansiering:

Det är lätt att konstatera att fakulteten är i behov av ökad finansiering för att nå de högt uppställda målen för forskningen och forskarutbildningen. Betydligt svårare är det att komma med nya innovativa och konkreta förslag på hur det ska gå till. Fakulteten för reda en trägen kamp för att få basanslaget höjt samtidigt som stora satsningar görs på att stötta forskare som söker externa medel. Det administrativa stödet till forskarna har förstärkts och ytterligare åtgärder är på gång när det gäller insamling, bearbetning och redovisning av olika data. Jag kan inte annat än uppmuntra till fortsatta ansträngningar i linje med de som redan görs.

Som framgår av avsnitt 2 får vår fakultet (eller snarare institution) årliga intäkter från extern forskningsfinansiering (bidragsintäkter) som ökat från 13 MKR (2018) till knappt 19 MKR (2023). Det är fortfarande svårt att dra någon slutsats om den glädjande uppgången 2023 (Figur 3).

De största bidragsgivarna har varit Vetenskapsrådet (VR) och Ragnar Söderbergs Stiftelse samt Formas (Figur 4). Det är viktigt att notera att vi länge saknat bidrag European Research Council (ERC) men att en forskare från oss nyligen utsetts till Wallenberg Academy Fellow med finansiering från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse (KAW). Samma forskare och ytterligare en har utsetts till Pro Futura Scientia Fellow med finansiering från Riksbankens Jubileumsfond (RJ).

När det gäller VR har vår fakultet tidigare haft en hög andel framgångsrika ansökningar i jämförelse med andra universitet inom ämnet juridik. Men de senaste tre åren (2021-2023) har vi inte fått någon finansiering inom den så kallade allmänna utlysningen (projektbidrag inom humaniora och samhällsvetenskap), trots ett antal ansökningar från våra forskare. Det är oklart vad det beror på men det passar in i ett modernt mönster där få projektansökningar från forskare inom ämnet juridik haft framgång i den allmänna utlysningen. Det ska noteras att VR har fler bidragsformer och att vi generellt är sämre på att söka dem. Det är därför glädjande att en av våra forskare hos oss nyligen beviljats medel från VR för en gästprofessor. Det är även glädjande att en annan av våra forskare fått projektbidrag i den särskilda utlysningen för internationella samarbeten om sällsynta sjukdomar men inte inom ämnet juridik utan medicinsk genetik (2023).

Utöver sådana intäkter från extern forskningsfinansiering framgår det av avsnitt 2 att vi även får årliga bidrag från Uppsala Akademiförvaltning (Tabell 1). Dessa utgörs främst av stiftelsemedel som är knutna till (vissa) forskningsämnen och/eller professorer men för närvarande inte kan användas till att finansiera lön för forskningstid. 2018 var det årliga bidrag som togs i anspråk nästan 6 MKR, det vill säga nästan hälften så stort som det årets bidragsintäkter från extern forskningsfinansiering. 2023 var det årliga bidrag som togs i anspråk mindre än 1 MKR. Den kraftiga nedgången 2018-2023 kan tolkas som att omfattningen av sådana medel som inte tas i anspråk (och därmed blir bidragsintäkter) ökat.

När en forskare hos oss får extern finansiering går den in i vår forskningsbudget. Pengarna är öronmärkta för sitt ändamål och kan inte användas för andra forskare eller som allmänna medel. Däremot används löne-medel från extern finansiering till att frigöra löne-medel från vårt basanslag. Det blir alltså mer kvar att fördela som löne-medel till befintliga forskare och doktorander som inte har löne-medel från extern finansiering eller till nya forskare och doktorander.

Tidigare användes extern finansiering för att ersätta all den forskning som ingår i tjänsten innan den användes till att ersätta den undervisning som ingår i tjänsten. Sedan 2021 tillämpar vår fakultet en ”trappmodell” som innebär att extern finansiering används för att ersätta forskning och undervisning i tjänsten balanserat (häften-hälften). Den kan illustreras med ett exempel där en professor med 30% forskning i tjänsten får extern finansiering för att forska 30 %. Tidigare skulle denna professor haft lika stor undervisningsskyldighet som innan. Nu har samma professor kvar 15 % av sina 30% forskning i tjänsten och en undervisningsskyldighet som minskat från 70 % till 55 %. Om samme professor skulle ha fått extern finansiering för att forska 60 % hade denne inte haft någon forskning i tjänsten och en undervisningsskyldighet som minskat från 70 % till 40 %.

För forskare som vill ha mer forskningstid innebär trappmodellen ett större incitament att söka extern finansiering. Samtidigt innebär den att forskare som inte har löne-medel från extern finansiering får mindre än tidigare att dela på och att det finns ett mindre utrymme för att rekrytera

nya forskare eller anta doktorander. Det senare kan kompenseras om det projekt som får extern finansiering omfattar nya forskare eller doktorander (och deras kostnader). Dessutom innebär trappmodellen att det frigörs mer löne-medel för undervisning: för att betala lärare som ersätter den forskare som fått extern finansiering.

En logiskt tänkbar modell är att extern finansiering används för att ersätta den undervisning som ingår i tjänsten innan den används för att ersätta den forskning som ingår i tjänsten. En professor som får extern finansiering för att forska 30% får då slå ihop den med sin forskning i tjänsten och uppnår totalt 60% forskning. En lektor som får extern finansiering för att forska 30% får slå ihop den med sin forskning i tjänsten (20%) och uppnår totalt 50%. Med nuvarande trappmodell har samme lektor 35%. Det frigörs ännu mer löne-medel för undervisning: för att betala lärare som ersätter den forskare som fått extern finansiering. Samtidigt krymper möjligheten att på central nivå inom vår fakultet fatta beslut om hur forskningsmedel ska användas, mest uppenbart till att stödja forskare som inte har extern forskningsfinansiering, medfinansiera projekt som inte får full täckning och göra strategiska satsningar samt utlysa tjänster för doktorander. Det blir även svårare att utlysa tjänster, som inte är inkluderade i projekt, och därmed att erbjuda annat än tidsbegränsade anställningar.

Oavsett modell är en tydlig slutsats att forskare som vill forska har mycket att vinna på extern finansiering som ger dem själva mer snarare än mindre omfattande löne-medel. Samtidigt finns det som regel ett beloppsmässigt tak i utlysningar från forskningsfinansiärer. För den forskare som utformar en ansökan innebär det att en avvägning måste göras mellan den egna lönekostnaden och antalet projektmedlemmar (med lön). Detta är också något som ett ämne, offentlig rätt (inklusive förvaltningsrätt och konstitutionell rätt), påtalar särskilt i sitt enkätsvar:

Genom att forskningsfinansiärer sätter en beloppsgräns för hur mycket medel som kan sökas per år, hamnar forskarna på en ganska låg procentandel av en heltidsanställning om man är fler än en forskare i ett projekt. Denna procentandel ”konsumeras” sedan av den tid för forskning som ingår i anställningen. Den vid fakulteten antagna trappmodellen ökar denna procentandel endast marginellt. Sammantaget bidrar detta system till att incitamenten för att söka externa medel tillsammans med andra minskar.

Det är i detta sammanhang intressant att notera den basdata i avsnitt 2 som handlar om våra forskares ansökningar om extern forskningsfinansiering för 2021–2023. 75 % av diarieförda ansökningar 2021-2023 hade en forskare vid vår fakultet som projektledare. Den största andelen ansökningar (46 %) avsåg projekt som innehöll finansiering för egen och andras forskningstid (men inte nödvändigtvis hade en projektledare – det vill säga initiativtagare – hos oss). Därefter kom ansökningar som avsåg projekt som endast innehöll finansiering för egen tid (35 %), egen postdoktjänst (6 %) och sist tjänst för doktorand (4 %). Den blygsamma andelen ansökningar om finansiering för doktorand kan antagligen förklaras med att det finns få tillfällen till sådan extern finansiering inom rättsvetenskap.

Det är i sammanhanget värt att notera att professorer stått för 35 % av ansökningarna 2021-2023 och lektorer för 37 %. Det kan sedan sättas i relation till att vår personal utgörs av 25 professorer och 43 lektorer (Figur 8).

Det även finns anledning att göra en reflektion om vår så kallade *over-head* (OH). Den har betydelse på många sätt med här aktualiseras den som ett påslag som görs på projektkostnaderna i samband med extern forskningsfinansiering. Det innebär omvänt att en ansökan om externfinansiering måste utformas så att det finns förutsättningar att betala OH. Ju högre vår OH är desto högre andel får den av en projektbudget.

Som påpekats ovan, som reflektion på vår trappmodell, finns det som regel ett beloppsmässigt tak i utlysningar från forskningsfinansiärer. Ett exempel är den allmänna utlysningen hos VR. Den har sedan några år (!) ett tak på bidragsbelopp som är 1,7 MKR per år.⁶ Det inkluderar OH. 2021 räckte detta bidragsbelopp – grovt förenklat – till att finansiera tre forskare 33 % vardera eller en forskare 100 %.

Innan 2024 beräknade universitetet OH utifrån tre komponenter: indirekta kostnader och lokalkostnader samt kostnader för IT. Från och med 2024 inkluderas kostnader för IT i indirekta kostnader. På vår fakultet (eller snarare institution) är OH under 2024: 47 % indirekta kostnader och 10% lokalkostnader, det vill säga 57 %. Det kan jämföras med juridiska fakulteten vid Stockholms universitet. Där är OH 2024: 44 % indirekta kostnader och 13 % lokalkostnader, det vill säga 57 %. På juridiska fakulteten vid Lunds universitet är OH 2024; 50 % indirekta kostnader och 11,5 % lokalkostnader, det vill säga 61,5 %. Det finns alltså stora likheter.

Det är samtidigt intressant att notera att den del av vår OH som utgörs av indirekta kostnader stadigt ökat sedan 2021. Då var den 38 % och nu är den alltså 47 %. Vi behöver förstå vad det beror på och vad det innebär. Därför är en relevant jämförelse inom universitetet intressant. På den teologiska institutionen och den statsvetenskapliga institutionen var motsvarande siffror 36 % respektive 35 % under 2021 och 39 % respektive 35 % under 2024. Det vill säga stabila. Det var även den del av deras OH som utgörs av lokalkostnader.

Samtliga ämnen betraktar det som nödvändigt med extern finansiering för att deras forskare ska få tillräcklig (sammanhållen) forskningstid. Flera ämnen anser att de har den kompetens och erfarenhet som behövs för att söka och – mer eller mindre regelbundet – få extern forskningsfinansiering. Samtidigt menar flera att de har otillräckliga förutsättningar att hinna förbereda ansökningar som är tillräckligt bra för att vara konkurrenskraftiga. Den centrala orsak som lyfts fram är att deras undervisning är allt för omfattande eller organiserad på ett sätt som gör att det inte medges längre uppehåll.

Detta ser ut att stödjas av den basdata i avsnitt 2 som handlar om undervisningstimmar (Figur 11). När 2023 var slut hade 50 % av de forskande lärarna ett ackumulerat överskott som var större än 100 timmar och närmare 40 % hade ett överskott på 50-100 timmar. Endast 10% hade ett underskott av timmar.

⁶ Se <https://www.vr.se/soka-finansiering/utlysningar/2023-11-15-projektbidrag-inom-humaniora-och-samhallsvetenskap.html> (hämtad 2024-08-31).

Den logik som återkommer i många svar är att forskare behöver extern forskningsfinansiering för att den frigör lönedel som kan användas för att anställa ersättande lärare. Det verkar även som att uppfattningen om ”extern forskningsfinansiering” ofta är knuten till (mindre) individuella projekt och inte (större) projekt som bedrivs i grupp. Kanske beror allt detta – åtminstone delvis – på vår nuvarande och även tidigare modell för ersättning till forskare som får extern finansiering?

Det är ändå anmärkningsvärt att ingen lyfter fram det faktum att extern forskningsfinansiering gör det möjligt för forskare att förverkliga sina idéer och utveckla samarbeten; att organisera och leda egna projektgrupper samt anställa andra forskare eller egna doktorander och att säkra spetskompetens inom sina ämnen (jfr aspekt 3).

Några ämnen säger dessutom att deras forskare saknar tillräcklig (sammanhållen) forskningstid trots att de har extern finansiering. För att det inte tas in någon lärarvikarie (och för att extern forskningsfinansiering primärt ersätter forskning som redan ingår i tjänsten och inte nödvändigtvis leder till mindre undervisning).

Även detta berördes i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 5):

Frågan om forskningstid avgörs av flera faktorer av vilka forskningsfinansiering naturligtvis är central [...]. För att erhållen forskningsfinansiering ska kunna utnyttjas måste forskarna garanteras utrymme inom anställningen för att kunna bedriva forskning. Det i sin tur kräver en god samordning mellan forskning och undervisning. Fakulteten har ett mycket omfattande undervisningsuppdrag i form av främst juristprogrammet. Det är en ständig utmaning för landets juridiska fakulteter och institutioner att finna en god balans mellan forskning och utbildning med begränsade ekonomiska resurser som står till buds. De åtgärder som vidtagits med anledning av panelrapporten består bl a i den ”trappmodell” [där extern forskningsfinansiering kvittas mot 50% av den forskning som redan ingår i tjänsten istället för tidigare 100%] och som innebär ett ökat forskningsutrymme vid extern finansiering. På agendan finns även förslag om hur forskarna ska kunna garanteras sammanhängande forskningstid. Problemet med att säkerställa att forskningsfinansieringen verkligen kan omsättas i forskningstid kvarstår dock och förutsätter även ett väl fungerande system för personalplanering och rekrytering.

Ett ämne medger att konkurrenskraftiga ansökningar inte endast kräver mer tid utan ofta ”större insikter i hur den specifika bidragsgivaren gör sitt urval, än vad många i kollegiet förfogar över.”

FÖRSLAG 1: En större och mer sammanhållen forskningstid

FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor

FÖRSLAG 4: En strategi för extern forskningsfinansiering

ASPEKT 1b: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att skapa förutsättningar för forskningen och forskningsmiljöernas utveckling och förnyelse

Denna punkt ger anledning att börja med att konstatera att vår fakultets nuvarande styrdokument med mål och strategier (se bilaga G.2) saknar någon tydlig föresats som tar sikte på ”forskningsmiljöerna” och även arbetet inom – och mellan – våra olika forskningsämnen. Tvärtom inriktar detta dokument sig på vår forskning som helhet. Detsamma gäller vår fakultets verksamhetsplan (se bilaga G.3). Här nämns ”forskningsmiljöerna” en gång. Men inte i det avsnitt som handlar om forskning utan i det avsnitt som handlar om personal och kompetensförsörjning. Det klargörs att det ”bör finnas utrymme för att stärka forskningsmiljöer som visar potential” (s 15).

De enkätsvar som vi fått på alla frågor till våra forskningsämnen innehåller tydliga beskrivningar av problem, trovärdiga analyser och genomtänkta lösningar och idéer. Därmed bekräftar de hur stor kompetensen – och engagemanget – är inom våra forskningsmiljöer. Samtidigt visar de att denna kompetens och energi inte kanaliseras tillräckligt för att lösa problem som till stor del är samma för alla ämnen. Det intryck som förmedlas är istället att vi har en organisation som i viss mån paralyserar våra forskningsmiljöer och deras potential till utveckling och förnyelse. För att det finns en centralisering när det gäller flera relevanta beslut och en generell omedvetenhet om hur dessa beslut fattas och varför. Det uppfattas ibland även som att det finns en bristande transparens. Några exempel är:

- vilka strategiska och långsiktiga överväganden som ska styra vårt arbete?
- hur olika former av extern forskningsfinansiering kan eller inte kan användas och förutsättningarna för samfinansiering med fakultetens medel?
- hur undervisning kan planeras för att säkerställa sammanhållen forskningstid?
- hur och varför nya rekryteringar bör göras och vilka behov de ska fylla?

Frågan om styrningen av forskningen och därmed förknippad ansvarsfördelning och transparens lyftes fram i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 2). Hon konstaterade att den gick som en röd tråd genom såväl panelrapporten som fakultetens efterföljande självvärdering och övrigt underlag för granskning. Den uppfattning hon gav uttryck för var ”att en decentraliserad styrning av ledarskap är ett gott och nödvändigt val för en juridisk fakultet” men att det sedan ”behöver kompletteras med ett visst mått av centraliserad styrning.”

Flera av de problem som nu tas upp i enkätsvaren är kända sedan länge men fortfarande olösta. Kanske för att de är svårlösta. Men kanske behövs det uppföljning och nya strategier? För att hitta bra svar behöver vi ta tillvara den kompetens och energi som finns inom våra forskningsmiljöer. För att lösa problem som är samma för alla behöver vi processer som hjälper våra forskningsmiljöer att utveckla och formulera samsyn. Men en svårighet med det är att våra forskningsmiljöer saknar ett strukturerat ledarskap. Det var också något som kommenterades i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 3):

I panelrapporten noterades att fakulteten valt att inte utse en av professorerna inom gruppen som ansvarig för att leda gruppens forskning [...]. Målet har varit att ge de enskilda

forskargrupperna så stort utrymme som möjligt för ämnesstrategiska beslut och på så sätt främja en *bottom-up* kultur. Som förklaring angavs att de enskilda forskargrupperna är bättre lämpade att hantera ämnesstrategiska frågor samt en vilja att komma till rätta med den kultur som tidigare utvecklats kring ett fåtal stolsprofessurer. Panelen konstaterade att det inneburit att man gått från en extrem variant till en annan. Det ska understrykas att denna modell på det hela taget välkomnats inom fakulteten men att den samtidigt medför vissa utmaningar och svagheter, såsom ett behov av tydligare ansvarsfördelning. Det finns en risk att ett informellt ledarskap utvecklas till skada för de minst inflytelserika och sårbara, d v s doktoranderna. Panelens rekommendation var därför att inta ett något fastare förhållningssätt till ett mer strukturerat ledarskap.

Av underlaget för denna granskning framgår att fakulteten i stort delar denna uppfattning och att vissa åtgärder därför vidtagits för att skapa ett tydligare akademiskt ledarskap. Mer konkret handlar det om ojämnheter när det gäller forskargruppernas storlek, osäkerhet när det gäller vem som bär ansvar för högre seminarier, forskningsfinansiering, resursfördelning och rekrytering.

Enligt Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 4) tillsatte vår fakultet två arbetsgrupper för att jobba med några av dessa frågor. Den första arbetsgruppen fokuserade på indelningen i forskningsämnena och kom i en delrapport (2019) fram till att de femton ämnen vi har idag skulle behållas. En senare delrapport skulle undersöka hur de högre seminarier i olika ämnen fungerar och vilka uppgifter en ämnesföreträdare bör ha. Det förefaller vara så att denna delrapport aldrig blev klar. Den andra arbetsgruppen fokuserade på ”professorssituationen” och presenterade en slutrapport (2020). Flertalet av dess förslag handlar om finansiering av forskning och särskilt att:

- arbeta för ett större basanslag för forskning från universitetet
- stärka incitamenten för forskare att söka och få extern forskningsfinansiering
- arbeta för att professorerna ska få tillbaka sin fulla forskningstid

När det gäller det senare kan det konstateras att det beslut som fakultetsnämnden tog 2014 att tillfälligt reducera professorernas forskningstid från 50 % till 30 % fortfarande tillämpas. Det ger möjlighet till fortsatta besparingar – eller snarare omfördelningar – i budgeten men medför stora kostnader för forskningen. Det är en grundläggande orsak till att våra forskningsmiljöer saknar ett strukturerat ledarskap.

Mot denna bakgrund är det intressant att uppmärksamma att samma arbetsgrupp även la fram ett förslag att utse företrädare för alla forskningsämnena. Dessa skulle ha ett tidsbegränsat uppdrag som – om möjligt – roterade mellan professorerna. Den slutsats som drogs i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 5) var att det är viktigt för oss ”att klargöra och säkerställa det ansvar som vilar på professorerna för utveckling av ämnet” och att ”[f]akultetens lösning med en modell med tidsbegränsat och roterande ämnesföreträdarskap synes klok.”

En uppfattning som uttryckts inom KoF24-gruppen är att ”seniora forskare sällan tänker nytt och att de genom historien ofta verkat som bromsklossar mot vetenskapens utveckling.” Men

forskningsmiljöer som vill vara starka måste klara av att hantera varje sådan tendens. Därför är det särskilt viktigt att kunna skilja mellan det ansvar som seniora forskare – professorerna – har för att bygga upp och utveckla forskningsmiljöer och deras egna forskningsintressen. Det ansvar som professorerna har för forskningsmiljöerna handlar ytterst om att skapa goda förutsättningar för juniora forskare; för de ska kunna formulera och fokusera på nya frågor.

De frågor i vår enkät som tydligt knyter an till konkreta förutsättningar för forskningens och forskningsmiljöernas utveckling och förnyelse handlar om synlighet. Samtliga ämnen anger att publicering har central betydelse för att deras forskning ska ha nationell och internationell synlighet och flera anser att den uppnås väl. Däremot ser de olika på balansen mellan nationell och internationell publicering. Flera ämnen strävar efter att viss forskning ska ha stor internationell synlighet och det finns forskare som skulle vilja vara bättre på att publicera på engelska och andra språk än svenska.

Flera ämnen låter sina svar omfatta annan synlighet än publicering och lyfter fram betydelsen av nationella och internationella samarbetsprojekt samt konferenser eller motsvarande. Därutöver anger flera engagemang i organisationer och nätverk, samverkan med myndigheter och andra samhällsaktörer, breda utbildningsinsatser samt medverkan i media. Endast ett fåtal pekar på betydelsen av att vara granskare av projektförslag eller manuskript.

Samtliga forskningsämnen utom två anger att de har tillräckliga förutsättningar för att deras forskning ska ha nationell och internationell synlighet. Några av dem betonar den ekonomiska betydelsen av deras professorsbundna stiftelsemedel. De ämnen som inte anser att de har tillräckliga förutsättningar för (internationell) synlighet saknar sådana medel.

Flera ämnen efterlyser förbättringar. Dessa handlar framför allt om att åstadkomma synlighet mer systematiskt och mindre beroende av enskilda forskares egna initiativ.

FÖRSLAG 3: Ett tydligare fokus på ”forskningsmiljöer”

FÖRSLAG 5: Ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet

FÖRSLAG 6: En strategi för nationell och internationell publicering

FÖRSLAG 7: En strategi för intern och extern synlighet

ASPEKT 1b: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att främja god forskningssed, förebygga oredlighet i forskningen och hantera överträdelser

Samtliga forskningsämnen anser att vår verksamhet präglas av ett forskningsetiskt förhållningssätt. Samtidigt anger många att deras forskning sällan utmanar ett etiskt förhållningssätt eller medför risker. Därför tycks det vara relativt ovanligt med ansökningar om godkännande från etikprövningsnämnden. Några ämnen anser till och med att den sorts (rättsdogmatiska) forskning som de bedriver inte omfattas av reglerna om sådan etikprövning och att ”den kostsamma och onödigt forskningshämmande övertillämpningen” av dem bör motverkas.

Flera ämnen säger att de skulle uppskatta mer information om forskningsetik men även kollegial diskussion; om synen på etikprövning men också om andra frågor. Flera ämnen ser en potentiell risk att deras integritet och oberoende påverkas av externa uppdrag – det vill säga samverkan – och åtminstone ett ämne ”för löpande diskussioner om etiska överväganden och jäv m m inom gruppen.”

FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor

ASPEKT 1b: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att skapa goda förutsättningar för forskningens frihet

Samtliga forskningsämnen anser att de – i förhållande till universitetet – har frihet i sina val av forskningsfrågor och metoder. Samtidigt pekar många ämnen på andra sorters begränsningar. Främst bland dessa är begränsningar som sammanhänger med att det är svårt att få tillräcklig forskningstid utan externfinansiering och att sådan ofta har viss inriktning (som påverkar friheten att välja frågor eller metod).

Även här är det relevant att uppmärksamma att många av våra ämnen har en omfattande samverkan med omgivande samhälle. Denna samverkan har central betydelse för vår förståelse av forskningskvalitet: att forskning inom rättsvetenskap särpräglas av ett krav att den ska bidra till rättssäkerhet i samhället (jfr aspekt 1a och aspekt 2). Samtidigt utgör några av de mest framträdande sätten för samverkan välbetalda bisysslor. Det är uppenbart för alla i KoF-gruppen att detta i grunden är en styrka. Men som tidigare konstaterats finns det en risk att denna samverkan – i kombination med bristen på forskning i tjänsten – inte enbart påverkar forskningsmiljöerna positivt utan även negativt. Kanske kan den också göra enskilda forskare sårbara på ett sätt som skulle kunna bli ett hot mot forskningens frihet? Detta uppmärksammas av några ämnen.

Ett av våra ämnen uppfattar sina forskare som mindre engagerade i välbetalda bisysslor än jämförbara kollegor på andra svenska universitet. De gör att de ”står fria att fokusera på grundfrågor och teoretiska aspekter som inte nödvändigtvis intresserar praktiker men exponeras sämre och utnyttjar inte den ekonomiska potentialen som ligger i ett närmare samarbete med praktiken.” Samtidigt betonar ett annat hur viktigt det är att våra forskare har möjlighet att utföra välbetalda bisysslor, för att deras lön och löneutveckling är påfallande dålig (jämfört med andra kvalificerade jurister).

FÖRSLAG 1: En större och mer sammanhållen forskningstid

FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor

ASPEKT 1b: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att skapa goda förutsättningar för tvär- och mångvetenskaplig forskning

Som tidigare uppmärksammats finns det en stor samsyn hos våra ämnen om vad kvalitet på forskning inom rättsvetenskap innebär (se aspekt 1a). De kännetecken som de identifierar är

samma som för all forskning: Därmed finns det bra förutsättningar för tvär- och mångvetenskaplig forskning.

Det finns en stor samsyn inom våra ämnen att de har tillräckliga förutsättningar för interdisciplinär forskning inom rättsvetenskap, det vill säga samarbete med andra ämnen. Däremot skiljer de sig i sin syn på hur viktig sådan forskning är för dem. De ämnen som tydlig anger att interdisciplinär forskning inom rättsvetenskap är viktig för dem anser även att tvär- och mångvetenskaplig forskning är viktig. Det tycks alltså som att många ämnen inte har någon större skillnad i sin syn på samarbete med andra ämnen inom rättsvetenskap jämfört med samarbete med andra vetenskapliga discipliner.

Detta kan kompletteras med uppgifter från avsnitt 2 som visar att 60 % av ansökningarna om extern forskningsfinansiering 2021-2023 avsåg samarbete med forskare från andra discipliner: något mer än hälften av dem samarbete med forskare från andra ämnen inom rättsvetenskap och något mindre än hälften av dem samarbete med forskare från andra vetenskapliga discipliner.

Det är särskilt intressant att notera att ett ämne, civilrätt, ger uttryck för en kritisk inställning till att förstärka förutsättningarna för tvär- och mångvetenskaplig forskning inom vår fakultet. Samtidigt som de konstaterar att de själva har flera framgångsrika exempel på sådana projekt bedömer de att det finns tillräckliga förutsättningar för tvär- och mångvetenskaplig forskning inom universitetet som helhet. Detta korresponderar med deras uppfattning att externfinansierad forskning bygger på "ett system för medelstildelning" som "styr mot tvärvetenskap och internationell orientering, vilket kan vara positivt för metodutvecklingen men riskerar att innebära en utarmning av det nationella civilrättsämnet, särskilt på lång sikt."

Det finns redan ett omfattande engagemang bland våra forskare inom tvär- och mångvetenskaplig forskning. Samtidigt finns det en underutnyttjad potential för samarbete inom vårt eget breda universitet och, som en medlem i KoF-gruppen uttrycker det, "slå broar mellan ämnen och fakulteter snarare än att göra sig tvär internt inom respektive enhet." Det är en anledning av flera till att vi behöver förbättra våra forskarens och forskningsmiljöers (interna) synlighet.

Oavsett hur olika forskare ser på tvär- och mångvetenskaplig forskning behöver vi fortsätta arbetet med att uppmuntra interdisciplinär forskning i rättsvetenskap och stärka samtalet om "forskningens och forskningsmiljöernas utveckling och förnyelse" inom vår fakultet.

FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor

FÖRSLAG 3: Ett tydligare fokus på "forskningsmiljöer"

FÖRSLAG 7: En strategi för intern och extern synlighet

ASPEKT 1b: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att skapa goda förutsättningar för grundforskning och tillämpad forskning

Det är inte helt enkelt att se hur denna punkt skiljer sig från tidigare men något som förtjänar att uppmärksammas, igen, är uppfattningen om forskningskvalitet (jfr aspekt 1a). Ett av våra ämnen

säger tydligt att vi måste bredda uppfattningen om vad vår forskning syftar till och hur vår produktivitet mäts. Framför allt ser de problem med att samverkan – mest uppenbart rapportförfattande och annat utredningsarbete – undervärderas i förhållande till vetenskaplig publicering (i anställnings- eller befordringsärenden). Detta verkar vara en uppfattning som många av våra ämnen delar, även om de uttrycker det på olika sätt.

FÖRSLAG 5: Ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet

TEMA: SAMVERKAN MED OMGIVANDE SAMHÄLLE

ASPEKT 2: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att utveckla forskningens kvalitet och relevans genom samverkan med omgivande samhälle

Många forskningsämnen har en omfattande samverkan med omgivande samhälle och flera av dem anser också att denna samverkan är mycket viktig för deras forskning. Den innebär bland annat att deras forskningsresultat kan påverka utformning och tillämpning av lagstiftning och på så sätt kvalitetssäkra eller ”skademinimera” centrala samhällsprocesser. Samtidigt säger flera att samverkan – vilket ofta betraktas som delaktighet i rättsproduktion – kan inspirera deras forskning.

Därmed har samverkan central betydelse för vår förståelse av forskningskvalitet (jfr aspekt 1a). För flera ämnen får detta omfattande konsekvenser för forskningsproduktionen; vilka frågor som ställs samt hur och var resultat presenteras. Därför kan det ses som mer relevant att publicera resultat i tidskrifter som involverar andra sorters jurister än tidskrifter som är rent vetenskapliga.

Den samverkan som vi har är inte endast omfattande utan framgångsrik. Men många av oss behöver ett mer medvetet förhållningssätt. Dessutom behöver vår fakultet bli bättre på att kommunicera vår samverkan och dess betydelse för vår förståelse av forskningskvalitet: att forskning inom rättsvetenskap särpräglas av ett krav att den ska bidra till rättssäkerhet i samhället. Den kommer inte till sin rätt med bibliometriska mätsätt utan kräver ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet som inkluderar forskningspraktik (jfr aspekt 1a)

De sätt att samverka som är mest framträdande är att:

- skriva remissvar
- medverka i utredningar
- interagera informellt med myndigheter (inklusive regering) och riksdag
- medverka i media
- medverka i nätverk och professionella organisationer
- medverka i expertgrupper och (icke-kommersiella) ledningsorgan
- medverka i professionsutbildningar inom universitetet
- medverka i utbildningar för praktiskt verksamma jurister
- medverka i konferenser för praktiskt verksamma jurister

- skriva utlåtanden i rättsprocesser

De tre sätt att samverka som anges sist är värda att uppmärksamma för att de utgör välbetalda bisysslor. Som tidigare påpekats är det uppenbart för alla i KoF-gruppen att detta i grunden är en styrka. Det bekräftar att vår kunskap har marknadsvärde på ett sätt som kan jämföras med kommersialisering av patent och annat entreprenörskap vid universitetet. Samtidigt som de innebär delaktighet i rättsproduktion och konkret möjlighet att påverka samhället bör de betraktas i kombination med bristen på forskning i tjänsten. Som tidigare konstaterats finns det idag starkare incitament för många seniora forskare att engagera sig i välbetalda bisysslor än att försöka utveckla forskningsmiljöerna och investera sin tid i att utforma större projekt som kanske får extern forskningsfinansiering (jfr aspekt 1a och 1b). Till detta kan läggas att flera ämnen ser en potentiell risk att deras integritet och oberoende påverkas av externa uppdrag – det vill säga samverkan – och åtminstone ett ämne ”för löpande diskussioner om etiska överväganden och jäv m m inom gruppen” (jfr aspekt 1b).

Den betydelse som samverkan har för vår fakultet kommenterades i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 1-2):

När det gäller forskningens självständighet i förhållande till lagstiftare och förvaltning handlar det om att forskare vid landets juridiska fakulteter och institutioner medverkar som experter i bl a statliga offentliga utredningar samt skriver remissvar på lagstiftningsförslag och sakkunnigutlåtanden i rättsprocesser. Som fakulteten framhåller finns ett värde i denna samverkan för såväl forskning som utbildning och fakultetens bedömning är att det faktum att dess forskare till viss del ägnar sig åt sådan samverkan inte hämmar deras möjligheter att bedriva oavhängig rättsvetenskaplig granskning av lagstiftning och rättstillämpning.

Jag delar i princip denna uppfattning. Det förutsätter dock att det förs en kontinuerlig diskussion inom forskarkollegiet om den forskningsetiska aspekten av verksamheten samt att den hålls inom rimliga gränser. De juridiska fakulteterna och institutionerna ansvarar för en stor del av de remissvar som lämnas av landets högskolor. Om detta arbete blir alltför omfattande riskerar den tid som är avsatt för forskning att naggas i kanten. Fakulteten bör också hålla ett vakande öga på hur arbetet med att författa remissvar fördelas mellan dess forskare. Tendensen kan lätt bli att ett förhållandevis stort antal remissvar skrivs av ett fåtal forskare. Det kan nämnas att det i olika sammanhang förts fram önskemål och förslag om att de juridiska fakulteterna och institutionerna genom ökad anslagstilldelning skulle kompenseras för den tid som går åt till att skriva remissvar. Fakulteten får ett visst anslag från Uppsala universitet för denna verksamhet.

Dessa påpekanden om remissvaren kan kompletteras med den basdata från avsnitt 2 som visar att vår fakultet svarade på sammanlagt 227 remisser under perioden 2017–2023 och att visa ämnen varit särskilt högt belastade, däribland några som har ett jämförelsevis lågt antal publikationer. Till alla dessa remissvar kommer svar från andra fakulteters remissvarsgrupper där några av våra forskare ingår.

Många forskningsämnen anser att de har tillräckliga förutsättningar för att utveckla former för samverkan. De ämnen som inte håller med menar att det krävs mer tid till samverkan i tjänsten. När det gäller frågan hur arbetet med att författa remissvar fördelas mellan våra forskare är det därför intressant att förstå hur det extra anslaget från universitet kommer dem till godo.

FÖRSLAG 1: En större och mer sammanhållen forskningstid

FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor

FÖRSLAG 5: Ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet

ASPEKT 2: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att sprida och nyttiggöra information om såväl forskning i vid bemärkelse som egna forskningsresultat

Endast ett forskningsämne anger tydligt att deras samverkan har tillräckligt synlighet och flera uttrycker en önskan att vår fakultet gjorde mer.

FÖRSLAG 7: En strategi för intern och extern synlighet

ASPEKT 2: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att följa upp samverkan med det omgivande samhället och bidra till nyttiggörande av forskningen

Endast ett forskningsämne anger tydligt att deras samverkan följs upp och det finns därmed ett stort behov på vår fakultet att bli bättre på det. Det har stor betydelse för vår metodutveckling och även för flera möjligheter till extern forskningsfinansiering i Sverige och från EU.

FÖRSLAG 5: Ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet

FÖRSLAG 7: En strategi för intern och extern synlighet

TEMA: REKRYTERING OCH KARRIÄR

ASPEKT 3: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att skapa rättssäkra och transparenta processer för rekrytering och befordran som understödjer forskningens utveckling och förnyelse

Inga forskningsämnen uttrycker någon annan uppfattning än att processerna för befordran är transparenta. Men ett av dem konstaterar att processen för befordran till professor inte alltid är öppen. Deras invändning tar sikte på det faktum att möjligheten att meritera sig som handledare till doktorand är begränsad och att detta samtidigt är en erfarenhet som har betydelse för möjligheten till befordran. Detta är ett generellt problem som påverkar forskare i alla ämnen men det blir mer konkret inom ämnen som har många forskare.

Det problem som tas upp sammanhänger med antalet doktorander: ju fler doktorander desto större behov av handledare. Men detta innebär inte nödvändigtvis att fler får möjligheten att meritera sig som handledare. Tvärtom finns det en ojämn fördelning som innebär att vissa ämnen får flera doktorander än andra men också att vissa forskare får vara handledare till flera doktorander samtidigt som andra forskare – inom samma ämnen – inte får vara det för någon.

För att ge ett perspektiv på problemet bör framhållas att vår fakultet antar betydligt färre doktorander än vi vill. Detta för att vårt basanslag för forskning är litet. Det är även svårt att hitta externfinansiering för doktorander inom rättsvetenskaplig forskning. Under senare år har vi blivit mer ambitiösa – och mer framgångsrika – med att säkerställa finansiering för doktorander genom mångvetenskapliga samarbeten och samverkan.

För att förstå problemet praktiskt bör det uppmärksammas att huvudhandledare utses av forskningsutskottet när en ny doktorand antas. När denne påbörjar sin anställning utses som huvudregel en biträdande handledare: på förslag från doktorand och huvudhandledare i samförstånd. Det är formellt möjligt med två biträdande handledare men nuvarande praxis i forskningsutskottet är att endast medge det i undantagsfall.

Flera ämnen uttrycker kritik mot processerna för rekrytering av lektorer och andra lärare eller forskare som i grunden handlar om att de inte är transparenta. Några ämnen säger att det finns en tröghet i systemet, att processen sätts i gång i ett sent skede och tar för lång tid. Fokus för övriga är det inledande skedet; vilka rekryteringar som initieras och varför. Två distinkta problem uppmärksammas:

- att det saknas insyn i beslutsprocessen
- att medarbetare inte känner till aktuella utlysningar

Det framförs bland annat som ”önskvärt med en tydligare kommunikation till verksamheten om vilka principer som tillämpas gällande rekrytering och vilka prioriteringar som görs.” Frågan ställs även om inte prefekten har ett större inflytande över processen än vad som är lämpligt.

[FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor](#)

[FÖRSLAG 8: En långsiktig och transparent rekrytering](#)

[FÖRSLAG 9: En större möjlighet att meritera sig som handledare](#)

ASPEKT 3: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att möjliggöra kompetensutveckling och karriärstöd i alla skeden i karriären oberoende av anställningsform

Flera ämnen anser att deras karriärvägar – inom akademien – är tillräckligt tydliga. Samtidigt påpekar flera andra ämnen att det kan vara svårt för juniora forskare att förstå vilka vägar som bör prioriteras: att undervisa, publicera eller söka externa medel etc.

Det skulle vara en stor förbättring om det fanns en mer långsiktig och transparent planering när det gäller rekrytering av lektorer och andra lärare eller forskare. Det är även viktigt att forskningsmiljöerna och särskilt deras seniora forskare har förutsättningar att stödja sina juniora forskare och doktorander. Det är en av några få uppgifter som måste vara mest central för dem (jfr aspekt 1b). Därför måste professorerna ta ansvar och få tid för det. Det måste även uppmuntras i det system som används för att bedöma forskningskvalitet (jfr aspekt 1a).

Endast ett ämne anser att deras seniora forskare har otydliga karriärvägar. Detta ämne, medicinsk rätt, är resultat av en strategisk satsning med flera doktorander. De har alla disputerat och de som fortfarande finns kvar hos oss hör till våra mest framgångsrika forskare. Samtidigt saknas en (ny) professor i ämnet och det påverkar dess utveckling och synlighet inom vår fakultet. Denna uppfattning stöds av den tidigare slutsatsen att alla våra forskningsmiljöer behöver ett strukturerat ledarskap. En annan slutsats som kan dras är att våra strategiska satsningar måste fullföljas konsekvent och hållbart.

Många ämnen anser att det saknas tillräckliga förutsättningar för kompetensutveckling och karriärstöd. Den centrala anledning som de anger är brist på tid. Det mest utvecklade svaret fokuserar på behovet att ”säkra externa medel för att kunna bedriva sådan forskning som gör att man kommer vidare i karriären” och konstaterar att ”[s]trukturer som ger tid till att söka forskningsmedel och som underlättar arbetet med att skriva en bra ansökan kan förbättras.” Det föreslås även att det ”klargörs vilket meritvärde de olika uppdrag och uppgifter som konkurrerar med den egna forskningen faktiskt har.” Detta ligger i linje om vad som redan sagts om behovet av ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet, som inkluderar forskningspraktik: uppgifter som handlar om att interagera inom akademien eller om att samverka med omgivande samhälle (jfr aspekt 1a). En förhoppning är att detta kan stärka kollegialiteten inom forskningsmiljöerna – viljan att hjälpas åt – och motivera nya generationer forskare att ta över uppgifter.

FÖRSLAG 3: Ett tydligare fokus på ”forskningsmiljöer”

FÖRSLAG 4: En strategi för extern forskningsfinansiering

FÖRSLAG 5: Ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet

FÖRSLAG 8: En långsiktig och transparent rekrytering

ASPEKT 3: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att säkra spetskompetens, t ex genom rekryteringar eller deltagande i projekt.

Det förefaller oklart för många vad spetskompetens innebär i praktiken. Flera ämnen fokuserar på rekrytering av lektorer. Några av dem säger att det är svårt att få sökande som är tillräckligt bra, framför allt för att andra universitet ger bättre villkor och i synnerhet mer forskningstid. Flera ämnen problematiserar förutsättningar att säkra spetskompetens genom att peka på det faktum att rekrytering av lektorer – den enda form av fast anställning som vi idag erbjuder en forskare – inte har som sitt främsta ändamål att säkra spetskompetens utan istället att fylla ett brett undervisningsbehov. Till detta läggs det ytterligare faktum att merparten av vår undervisning är

inriktad på svensk rätt och på svenska. Det innebär att det finns mycket begränsade förutsättningar att säkra spetskompetens genom rekrytering av internationella forskare.

De nuvarande förutsättningarna att säkra spetskompetens berördes även i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 5):

Fakulteten har valt att under en längre tid inte utlysa några professurer (inte heller kalla) utan istället helt förlita sig på att behovet tillgodoses genom befordringsprofessorer. Ett sådant system utgör ett tydligt incitament för fakultetens universitetslektorer att meritera sig. Samtidigt innebär det att fakulteten avhänder sig ett verktyg för styrning och för strategiska satsningar. Fördelningen av antalet professorer mellan ämnena riskerar att inte motsvara fakultetens behov. De ekonomiska konsekvenserna av ett stort antal befordrade professorer under en viss period kan också bli påtagliga i form av höjda löner och ökat utrymme för forskningstid inom anställningen. Men så länge möjligheten att ansöka om befordran är en rättighet vid Uppsala universitet finns inte utrymme för någon strategisk behovsprövning i detta avseende.

Däremot kan möjligheten att utlysa professurer användas i strategiskt syfte för att rekrytera forskare från andra lärosäten till fakulteten. En sådan rekrytering kan bidra till såväl utveckling som förnyelse av en forskningsmiljö samtidigt som den också ofta medför att t ex nya forskarnätverk kopplas till fakulteten. Det finns en tydlig sådan strategi när det gäller att rekrytera lektorer, biträdande lektorer och forskare med doktorsexamen från andra lärosäten. Fakulteten bör överväga om inte motsvarande strategi på sikt bör gälla även vid anställning av professorer.

Den slutsats som flera forskningsämnen drar i sina enkätsvar är att förutsättningarna att säkra spetskompetens är bättre genom extern forskningsfinansiering och därmed deltagande i projekt. Det bekräftas av ämnena som genomfört projekt där en eller flera forskare – nationella och internationella – haft extern finansiering. Detta har inte endast gjort det möjligt för dem att säkra spetskompetens utan också att vitalisera forskningsmiljöer (jfr aspekt 1b)

Samtidigt finns det ämnen som saknar sådana erfarenheter. Som tidigare konstaterats är den logik som återkommer i många andra svar att forskare behöver extern forskningsfinansiering för att den frigör lönemedel som kan användas för att anställa ersättande lärare. Det verkar även som att uppfattningen om ”extern forskningsfinansiering” ofta är knuten till (mindre) individuella projekt och inte (större) projekt som bedrivs i grupp.

Kanske beror allt detta – åtminstone delvis – på vår nuvarande och även tidigare modell för ersättning till forskare som får extern finansiering? En ytterligare uppfattning om detta som uttryckts inom KoF24-gruppen är att (mindre) individuella projekt är i linje med en tradition som finns inom några av våra ämnen och särskilt civilrätt: att forskare bör skriva långt och ensamt för att stora samarbeten leder till breda och ytliga studier. Samtidigt konstaterar KoF24-gruppen att detta i så fall är en tradition som många ämnen inte delar.

Det finns inget som säger något annat än att vår fakultet uppmuntrar alla försök att säkra spetskompetens genom deltagande i projekt med extern forskningsfinansiering. Samtidigt pekar några ämnen på oklarheter eller inkonsekvenser när det gäller förutsättningarna för att anställa forskare för tidsbegränsade projekt (inte bara post-dok). Det finns även behov att ändra det sätt på vilket vår undervisning är organiserad så att internationella forskare får bättre möjlighet att fungera och utvecklas som lärare (jfr aspekt 1b). Även i detta sammanhang är det relevant att relatera till Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 5). Där uppmärksammade hon att det sägs förvånansvärt lite om forskningens internationalisering i vår fakultets mål- och strategidokument.

Det är intressant att notera att ett ämne ger uttryck för synsättet att det inte är spetskompetens som är central utan ”återväxt” genom rekrytering av unga forskare och doktorander. Detta är något som kommenterades särskilt i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 7):

Forskarutbildningen och inte minst den förnyelse som de enskilda avhandlingsprojekten står för bidrar till en kontinuerlig utveckling av fakultetens forskning. Detsamma gäller den forskning som bedrivs av gruppen unga disputerade forskare. Av det underlag jag tagit del av samt de intervjuer jag gjorde vid platsbesöket framgår att flera av de unga forskare som fakulteten rekryterat har erhållit omfattande extern finansiering för innovativa och spännande forskningsprojekt. Det visar att det är en mycket god investering att göra strategiska satsningar på rekryteringar av och stöd till dessa universitetslektorer.

Det finns flera skäl att rekommendera att fakulteten, när ekonomin så medger, gör strategiska satsningar på unga forskare, gärna med en internationell bakgrund. Det ökar mobiliteten mellan lärosäten, såväl nationellt som internationellt, och bidrar på så sätt till utveckling och nytänkande. Erfarenheter från andra lärosäten visar också att satsningen på denna kategori unga forskare ger avtryck i ett ökat antal publiceringar i välrenommerade vetenskapliga tidskrifter. Det kan därför vara ett verktyg för fakulteten att nå det uppsatta målet om att öka antalet sådana publiceringar.

[FÖRSLAG 1: En större och mer sammanhållen forskningstid](#)

[FÖRSLAG 3: Ett tydligare fokus på ”forskningsmiljöer”](#)

[FÖRSLAG 4: En strategi för extern forskningsfinansiering](#)

[FÖRSLAG 8: En långsiktig och transparent rekrytering](#)

TEMA: SAMBAND MED UTBILDNING

ASPEKT 4: De mest framträdande styrkorna, svagheter och utvecklingsområdena i arbetet med att skapa nära samband mellan forskning och utbildning

Samtliga forskningsämnen utom två anser att utbildning som rör deras ämne utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom rättsvetenskap. Den centrala förklaring som de flesta pekar på är 1) att en hög andel av lärarna är forskare eller forskarstuderande och 2) att kurslitteratur

och annat material författats eller valts ut av forskare. Flera ämnen har kurslitteratur som författats av deras egna forskare och som regelbundet uppdaterats.

De ämnen som anger att deras utbildning utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom rättsvetenskap anser även att deras utbildning utformas och bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning inom annan relevant vetenskap.

De två ämnen som skiljer sig från övriga anser att deras ämnen har för litet utrymme i utbildningen på grundkursnivå samtidigt som de är föremål för en snabb rättsutveckling och konstanta förändringar. Båda dessa ämnen utgör mycket starka forskningsmiljöer. Detta skulle kunna ses som en paradox. Borde inte vår utbildning återspegla vår forskning? En uppfattning om detta som uttryckts inom KoF24-gruppen är att det inte är konstigt utan tvärtom följer av det faktum att juristprogrammet är en yrkesutbildning och att ”utrymmet på grundutbildningen inte ska bestämmas av vilken forskningsprofil fakulteten för tillfället har utan av vad blivande jurister behöver.” Men detta synsätt delas inte helt. Frågan vad högskolelagens krav att [v]erksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning” innebär för oss är ett utmärkt exempel på sådant vi behöver inkludera i ett mer kollegialt samtal.

Det är tankeväckande att ett ämne tar upp frågan om det inte finns ett behov av träning i vetenskapsteori och metodlära inom juristprogrammet som helhet. De säger sig ha intrycket att studenterna – trots att de visar stor skicklighet när de arbetar med olika ämnen – ofta saknar förmåga att sätta ord på vad det är de gör: det vill säga insikt om vad en metod är och kan vara. Därmed menar ämnet att vår utbildning i någon mån skiljer ut sig från annan utbildning på universitetet.

Den fråga som detta ämne tar upp och dess intryck att studenterna saknar förmåga att sätta ord på vad det är de gör, återkommer med full tydlighet i svaren från JF:s studieråd.

Enligt JF:s studieråd saknar studenterna insikt om vad juridisk forskning innebär och vill ha mer information om olika forskningsmetoder och hur dessa är relevanta för deras utbildning. Det är inte klart för studenterna när deras undervisning har forskningsanknytning eller vad det innebär. Därför finns det ett behov att vi förmedlar tydligare hur och när forskning integreras i deras undervisning. Enligt JF:s studieråd handlar det mycket om vad lärarna – forskande eller inte – säger till studenterna i klassrummet. Många upplever att de får en uppgift att genomföra, men att de inte förstår varför. Den slutsats som JF:s studieråd drar är att lärarna måste bli bättre på att ge studenterna en (kort) teoretisk förklaring varför de ska genomföra en uppgift och på ett visst sätt.

JF:s studieråd säger att de förstår att kurslitteraturen har stor betydelse för att utbildningen ska ha forskningsanknytning och framför att det även är viktigt för studenterna att kurslitteraturen har forskningsanknytning. Samtidigt vill de att den ska vara användarvänlig – lättillgänglig samt enkel att förstå – och aktuell. Enligt JF:s studieråd upplever studenterna att kursföreläsare ofta väljer egna böcker eller böcker från andra lärare på fakulteten som obligatorisk kurslitteratur. Det får negativa konsekvenser om böckerna inte är uppdaterade eller om det finns bättre alternativ på marknaden. Det framstår då som att forskningsanknytning har underordnad betydelse.

JF:s studieråd tror att många av dessa brister kan åtgärdas genom tydligare kommunikation. Samtidig uttrycker de en oro för att en ökad betoning på forskningsanknytning skulle göra juristprogrammet mer teoretiskt än vad det är idag och att studenterna därför skulle bli sämre förberedda för arbetslivet.

Denna oro som JF:s studieråd uttrycker i kombination med konstaterandet att studenterna ofta saknar förmåga att sätta ord på vad det är de gör har central betydelse för vår utbildning. En reflektion som gjorts inom KoF24-gruppen är att det blivit vanligare för oss med kommentarer från praktiserande jurister – det vill säga representanter för ”arbetslivet” – som handlar om att studenterna på juristprogrammet behöver bredare perspektiv, som idéhistoria, filosofi och statsvetenskap.

[FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor](#)

[FÖRSLAG 10: Ett synliggörande av forskningen i utbildningen](#)

5 SJÄLVVÄRDERING: HANDLINGSPLAN

ALLMÄNT

Enkätsvaren pekar på många styrkor i vår forskning och våra forskningsmiljöer. Det finns en stor samsyn att vi – sedan länge – har mycket av det som är viktigast: mest uppenbart en akademisk frihet i val av forskningsfrågor samt metoder och en reell roll i samhället. Det finns även en forskningsstabilitet över tid som kan illustreras med basdata och bibliometri.

Det finns inga allvarliga nedgångar när det till exempel gäller publicering eller finansiering. Men det finns inte heller några påfallande uppgångar. Trots att vi försökt åstadkomma dem. Detta är tydligen när det gäller extern forskningsfinansiering. Det är inte fler forskare som söker och det är inte fler forskare som får. Samtidigt säger enkätsvaren – med samstämmighet – hur nödvändigt det blivit.

Den största och genom alla enkätsvaren återkommande svagheten är bristen på forskningstid. Den anses till och med påverka vår frihet i val av forskningsfrågor samt metoder. Flera av de problem som enkätsvaren lyfter fram är kända sedan länge men fortfarande olösta. Kanske för att de är svårlösta.

Sedan KoF17 har vår fakultet gjort centrala investeringar för att förstärka det administrativa stödet för forskning. Därför har vi idag förutsättningar att göra analyser som hjälper oss att förstå vissa problem bättre och sedan hantera dem strategiskt. Några sådana analyser sammanfattas i avsnitt 2 (och redovisas utförligt i bilaga C och D). När vi arbetat med KoF24 har vi förstått bättre vad vi skulle vilja veta mer om och hur det sedan kan användas. Exempel är möjligheter till extern forskningsfinansiering; vilka möjligheter våra forskare utnyttjar – eller förbiser – och vad som kännetecknar de ansökningar som är framgångsrika. För att vi ska kunna göra tillförlitliga analyser behöver alla våra forskare bli bättre på att rapportera sina egna uppgifter om publicering, projektansökningar och samverkan men också om tid för undervisning och administration. Det är fortfarande många som struntar i det och det drabbar oss alla.

En ytterligare erfarenhet från KoF24 är att vår fakultet måste bli bättre på kontinuitet i sitt arbete med att förbättra förutsättningarna för vår forskning och våra forskningsmiljöer. Som redan konstaterats är flera av de problem som nu tas upp i enkätsvaren kända sedan länge. Trots att vi försökt har det varit svårt att överblicka tidigare initiativ och insatser. Det finns flera äldre rapporter från interna arbetsgrupper eller motsvarande som vi inte lärt oss från så mycket som vi borde.

En annan erfarenhet från KoF24 är att det är onödigt svårt att förstå hur vår fakultet ser på sina mål och strategier (se bilaga G.2). Det nuvarande dokumentet innehåller visioner och många mål

samt delmål men det är svårt att identifiera operativa strategier för hur dessa mål ska uppnås. Det kan illustreras med det delmål som handlar om en utvecklad mång- och tvärvetenskaplig forskning och de där angivna strategierna att ”utveckla strategier för att främja” tvär- och mångvetenskaplig forskning samt ”synliggöra värdet av” tvär- och mångvetenskaplig forskning. Är mång- och tvärvetenskaplig forskning ett mål eller ett medel? Färre mål och tydligare strategier för att uppnå dem måste vara en föresats när vår fakultet utformar sitt nya dokument.

TIO FÖRSLAG

FÖRSLAG 1: En större och mer sammanhållen forskningstid

Det problem som alla våra forskningsämnen betraktar som mest allvarligt och akut är att det saknas tillräcklig forskningstid och tillräcklig möjlighet till sammanhållen forskningstid.

Den grundläggande anledningen till att våra forskare saknar tillräcklig forskningstid är att det basanslag som universitetet ger oss för forskning är mycket litet i förhållande till vårt uppdrag för undervisning. Till detta kommer att vårt basanslag belastas ytterligare för att vi tillhandahåller undervisning hos andra institutioner utan ersättning för bakomliggande forskning. Sådana utbildningssamarbeten behöver därför justeras eller anpassas till nuvarande förutsättningar. Om vi inte kan få ersättning för bakomliggande forskning kan vi styra om bemanningen så att vi främst erbjuder lärare som har minimal forskning i tjänsten, det vill säga adjunkter istället för professorer och lektorer. För närvarande finns det en risk att vi gör tvärtom, erbjuder professorer och lektorer som behövs på juristprogrammet och kanske till och med ersätter dem med adjunkter. Det lämnar övriga professorer och lektorer med ett ansvar för forskning (inklusive samband med utbildning) och forskningsmiljöer som är för stort.

Med ett högre basanslag för forskning och åtgärder för att kompensera för undervisning hos andra institutioner skulle våra forskare få mer forskning i tjänsten. Mest uppenbart skulle professorerna kunna få tillbaka – mer eller mindre – av sin sedan 2014 reducerade forskningstid. Detta var en tillfällig åtgärd för att snabbt komma till rätta med ett akut ekonomiskt problem som fortfarande tillämpas. Det ger möjlighet till fortsatta besparingar – eller snarare omfördelningar – i budgeten men medför stora förluster för forskningen och forskningsmiljöerna. Med ett högre basanslag för forskning skulle vi också kunna anställa fler doktorander och genomföra strategiska satsningar på forskning.

Problemet att det saknas tillräcklig möjlighet till sammanhållen forskningstid är delvis ett annat. För att det går att göra något åt utan mer forskningsfinansiering.

Enkätsvaren ger uttryck för en samstämmig uppfattning att våra forskares undervisning är allt för omfattande eller organiserad på ett sätt som gör att det inte medges längre uppehåll. Många ämnen uppfattar detta som att kursutbudet kräver för många timmar i förhållande till antalet lärare. Samtidigt säger flera att vi inte lyckas överblicka vilka lärare som är engagerade var och när. Detta leder till kortsiktiga lösningar som ofta kommer i ett sent skede:

- tillfälliga rekryteringar av ovana lärare
- oplanerade inbop från kollegor som redan gör omfattande arbetsinsatser (inom sina egna ämnen eller andra)

Deras uppfattning stöds av basdata i avsnitt 2 (Figur 11) som visar att 50 % av de (rapporterande) forskande lärarna hade ett ackumulerat överskott av undervisningstimmar som var större än 100 timmar och närmare 40 % hade ett överskott på 50-100 timmar. Det är timmar som tar energi från forskningen och försämrar möjlighet till sammanhållen forskningstid; den tid som behövs för att utforma och genomföra projekt, söka extern finansiering och publicera resultat. De mest uppenbara och omedelbara lösningarna på problemet att det saknas tillräcklig möjlighet till sammanhållen forskningstid är att:

- bevaka att ingen forskare har eller får överskott av undervisningstimmar
- överblicka vilka lärare som är engagerade var och när och sedan planera
- säkerställa en långsiktig och transparent rekrytering
- anpassa kursutbudet (till exempel komprimera undervisningsperioder)

Dessa förslag kräver en aktiv samordning mellan företrädare för forskningsämnena och prefekt som inte kan lämnas till de lärare som för tillfället är kursföreståndare och det kräver en studierektor med tydligt ansvar för att överblicka vilka lärare som är engagerade var och när och sedan planera med hänsyn till behovet av sammanhållen forskningstid.

FÖRSLAG 2: Ett förstärkt samtal om forskningsfrågor

Enkätsvaren från våra forskningsämnena innehåller tydliga beskrivningar av problem, trovärdiga analyser och reflekterade lösningar och idéer. De visar också att det finns en påfallande samsyn i många centrala frågor. Den omfattar mest uppenbart hur vi ser på begreppet ”forskning” inom rättsvetenskap; dess kännetecken och dess kvalitet. Men även hur vi ser på möjligheter och utmaningar. Det innebär att våra ämnen har bra förutsättningar att samarbeta för att lösa problem och lära av varandras erfarenheter. Ett exempel på relevanta problem är hur vi ska organisera våra forskares undervisning så att de får mer sammanhållen forskningstid. Ett exempel på relevanta erfarenheter är hur vi ska lyckas med ansökningar om extern forskningsfinansiering. Det första är något som flera ser. Det andra är något som flera vet.

Några ytterligare exempel som tas upp i enkätsvaren är:

- hur vi ska främja de sätt att mäta eller bedöma forskningskvalitet som överensstämmer med våra uppfattningar och våra strategiska intressen?
- hur vi ser på våra forskningsämnena som organisatoriska enheter och ”forskningsmiljöer”?
- hur vi ser på frågor om forskningsetik; om till exempel etikprövning och hur vår objektivitet kan påverkas av externa uppdrag?
- hur vi ska värna forskningen inom vissa områden mot utarmning eller politisk utsatthet?
- hur vi ska få fler doktorander (och därmed fler lärare samt fler handledartillfällen)?
- hur vi ska säkerställa att det finns ett synligt samband mellan forskning och utbildning?

Samtidigt finns det en ovana eller kanske till och med ett bristande intresse att samtala om många forskningsfrågor mellan ämnen. Slutsatsen blir att vi behöver samtala mera inom vår fakultet och mellan forskningsämnen. Det förutsätter tydligare strukturer inom våra forskningsämnen och horisontella – kollegiala – processer. För att stimulera detta kommer forskningsutskottet att bjuda in till ett professorsmöte om forskningsmiljöernas utveckling och samordning.

FÖRSLAG 3: Ett tydligare fokus på ”forskningsmiljöer”

Flera av de svagheter som framkommer i enkätsvaren handlar om otydligheter; inom våra forskningsämnen men särskilt i förhållandet mellan våra ämnen och vår fakultet samt institution som deras organisatoriska helheter. Därför finns det ett behov att synliggöra vår decentraliserade forskningsstruktur och klargöra hur vi ser på våra forskningsämnen som organisatoriska enheter. Det innebär till att börja med att vi måste formulera föresatser som tydligt fokuserar på våra forskningsämnen och deras förutsättningar att fungera som ”forskningsmiljöer” i vår fakultets styrdokument med mål och strategier. Som tidigare konstaterats saknas det idag.

För att lösa problem som är samma för alla krävs processer som hjälper våra forskningsmiljöer att utveckla och formulera samsyn. En svårighet idag är att våra forskningsmiljöer saknar strukturerat ledarskap. Ett sådant ledarskap behövs och det måste vila på seniora forskare – professorer – som kan skilja mellan sitt ansvar för att utveckla forskningsmiljöer och sina egna forskningsintressen. Det är ett ansvar som ytterst handlar om att skapa goda förutsättningar för juniora forskare; för att de ska kunna formulera och fokusera på nya frågor.

Men ett strukturerat ledarskap kräver forskningstid. Det är en stark förklaring till att våra forskningsmiljöer saknar det. Det faktum att fakultetsnämndens beslut 2014 att tillfälligt reducera professorernas forskningstid fortfarande tillämpas medför därför stora förluster för forskningen och forskningsmiljöerna.

Så länge vi inte har lyckats få ett högre basanslag för forskning bör vi koncentrera oss på frågan hur ett begränsat antal professorer ska få tillbaka 50 % forskning i tjänsten (istället för 30 %). Ett krav för detta bör vara att de använder 20 % till sitt ansvar för att utveckla forskningsmiljöer och som en central del av det arbetar med finansiering; ansökningar om extern forskningsfinansiering för projekt som omfattar flera forskare eller samverkan kan leda till finansiering av till exempel doktorander. Det måste inte innebära att de själva är projektledare. Detta för oss nära den lösning som tidigare identifierats av en arbetsgrupp inom fakultetsnämnden (2020) och fått stöd i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 5). Den bygger på en modell där uppgiften att fungera som ämnesföreträdare med 50 % forskning i tjänsten är tidsbegränsad. För att säkerställa kompetens bör någon form av (extern) prövning genomföras. Därmed introduceras ett element som i någon mån påminner om vår fakultets tidigare försök med programprofessorer (men med fokus på ansvar för att utveckla forskningsmiljöer och inte egna forskningsintressen).

Det är i detta sammanhang relevant att även påminna om de stiftelsemedel som är knutna till vissa forskningsämnen och/eller professorer men för närvarande inte kan användas till att finansiera

lön för forskningstid. Som framgår av avsnitt 2 (Figur 11) var det årliga bidrag som togs i anspråk 2023 mindre än 1 MKR. Det borde därför vara av stort intresse för dessa ämnen och/eller professorer att samråda om hur de kan maximera nyttan av medlen för att utveckla sina ämnen som forskningsmiljöer.

FÖRSLAG 4: En strategi för extern forskningsfinansiering

Det är en enkel slutsats att dra att vår fakultet är beroende av extern forskningsfinansiering. Den gör det möjligt för oss att:

- öka egen forskningstid (genom att minska egen undervisning)
- finansiera andras löner (direkt eller indirekt)
- publicera mera och på ett sätt som är forskningsstrategiskt
- initiera och utveckla samarbeten
- säkra förutsättningar för nationell och internationell synlighet

Det är också en enkel slutsats att dra att vår fakultet behöver fler framgångsrika ansökningar om extern forskningsfinansiering. Samtidigt är det viktigt att uppmärksamma att flera lyckas och att alla har något att lära sig från dem. Det finns ett antal frågor som forskningsutskottet har för avsikt att arbeta mer med:

- varför vissa av våra forskare lyckas?
- varför inga av våra forskare söker vissa former av forskningsfinansiering?
- varför VR minskat sina projektbidrag till juridik och hur vi ska reagera?
- hur pengar från extern forskningsfinansiering används på vår fakultet?
- vad vårt ökade OH innebär och vad som styr beslut om medfinansiering?

Men redan nu förefaller det tydligt att några konkreta åtgärder kan utgöra grunden för en strategi för extern forskningsfinansiering:

- att erbjuda incitament för våra forskare att söka extern forskningsfinansiering
- att erbjuda träning för våra forskare att göra relevanta och starka ansökningar

För att genomföra dessa åtgärder har forskningsutskottet inlett arbetet med att tillsätta en expertgrupp för extern forskningsfinansiering. Den ska bestå av forskare som tillsammans besitter erfarenhet av framgångsrika ansökningar och erfarenhet av externa projektbedömningar. De ska ha tillgång till vårt administrativa stöd för forskningsanalyser.

FÖRSLAG 5: Ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet

Enkätsvaren pekar samstämmigt på att det behövs ett mer konkret och konsekvent system att bedöma forskningskvalitet som är baserat på *peer review*. Det bör inkludera forskningspraktik, det vill säga uppgifter som handlar om interaktion inom akademien eller samverkan med omgivande

samhälle. Detta för att samverkan har stor betydelse för vår forskning – mest uppenbart rapportförfattande och annat utredningsarbete – men ofta undervärderas i förhållande till vetenskaplig publicering. Dessutom tror vi att en tydligare värdering av interaktion inom akademien kan stärka kollegialiteten inom forskningsmiljöerna – viljan att hjälpa åt – och motivera nya generationer forskare att engagera sig och ta över uppgifter.

Därmed är det värdefullt för oss att undersöka och utnyttja potentialen i det system för bedömning av forskningskvalitet som utvecklas inom *Coalition for Advancing Research Assessment* (CoARA) och deras *Agreement on Reforming Research Assessment*.⁷

Den pågående processen inom universitetet har som mål att:⁸

- gå igenom överenskommelsen och se hur universitetet ligger till och vilka punkter som bedöms mest värdefulla att arbeta vidare med
- skapa en kollegial diskussion om vilka åtaganden som vi bedömer som viktiga att arbeta med

Det är viktigt för oss att följa och delta i den processen. För att inleda arbetet kommer FoU att fokusera sin forskardag under hösten 2024 på behovet av ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet och särskilt CoARA.

FÖRSLAG 6: En strategi för nationell och internationell publicering

En slutsats som presenteras i avsnitt 2 är att det finns ett tydligt samband mellan basanslag för forskning och antal publikationer. Därmed borde vi få en större produktion om vi fick mer finansiering; oavsett om den kom från ett högre basanslag, ersättning för bakomliggande forskning när vi utför undervisning hos andra institutioner eller mer extern forskningsfinansiering. Samtidigt är befintliga publikationer en förutsättning för att ansökningar om extern finansiering ska vara framgångsrika.

Enkätsvaren uttrycker entydigt att publicering har central betydelse för att vår forskning ska ha nationell och internationell synlighet och att flera ämnen anser att sådan synlighet uppnås väl. Detta kompletteras med data från avsnitt 2 som visar att det är svårt att urskilja någon tydlig trend när det gäller publiceringsmängden men att den publiceringspoäng som vår fakultet får enligt den så kallade norska modellen har varit svagt sjunkande sedan 2015 (Figur 17).

Samtidigt som vi konstaterar att det behövs ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet är det viktigt – för oss själva – att vi har en strategisk syn på bibliometriska mätsätt. För enskilda forskare är det relevant att förstå hur bibliometriska mätsätt fungerar och vara medveten om att de har betydelse för möjligheterna till extern forskningsfinansiering. För vår fakultet som

⁷ Se <https://coara.eu> (hämtad 2024-08-31).

⁸ Se <https://www.uu.se/medarbetare/aktuellt-for-alla/arkiv/2024-04-15-overenskommelse-for-att-reformera-utvardering-av-forskning> (hämtad 2024-08-31).

helhet påverkar bibliometriska mätsätt hur vår forskning uppfattas i jämförelse med annan forskning på universitetet och i nationell samt internationell ranking, något som i sin tur har betydelse för intern forskningsfinansiering (och även intern utbildningsfinansiering).

Därför kan fler av oss behöva mer kunskap om hur det bibliometriska mätsätt som universitetet använder fungerar. En central komponent är att publikationer som är föremål för *peer review* – det vill säga sådan kvalitativ bedömning som vi säger oss föredra – och sedan får spridning bland ämneskompetenta kollegor (det vill säga en kritisk massa) anses mer meriterande än andra publikationer. Därmed borde slutsatsen vara okontroversiell att alla våra forskare har ett intresse av att producera publikationer som får ett högt värde enligt detta bibliometriska mätsätt. Det är inte samma sak som att acceptera att det är lämplig eller ens möjligt att mäta forskningskvalitet genom att räkna hur många gånger publikationer citeras.

Allt detta leder till slutsatsen att vår fakultet behöver en strategi för nationell och internationell publicering. Den ska hjälpa oss att få mer extern och intern forskningsfinansiering (och även intern utbildningsfinansiering). En sådan strategi bör slås fast i vårt nya mål- och strategidokument och forskningsutskottet kommer att lämna välberedda förslag på hur den ska utformas.

Flera ämnen – men inte alla – strävar efter att viss forskning ska ha stor internationell synlighet och det finns forskare som skulle vilja vara bättre på att publicera på engelska och andra språk än svenska. För detta behöver vi skapa en frivillig träning som kopplas till konkreta incitament. Det är något som forskningsutskottet redan börjat jobba med och en idé är en *Biannual Workshop for International Publication* som kopplas till den vår pausade *Working Paper Series*.

En särskild aspekt av publicering rör samverkan. Det har tidigare konstaterats att samverkan har central betydelse för vår förståelse av forskningskvalitet. För flera ämnen får detta omfattande konsekvenser för forskningsproduktionen; vilka frågor som ställs samt hur och var resultat presenteras. Därför kan det ses som mer relevant att publicera resultat i tidskrifter som involverar andra sorters jurister än tidskrifter som är rent vetenskapliga.

Den samverkan som vi har är inte endast omfattande utan framgångsrik. Men många av oss behöver ett mer medvetet förhållningssätt. Dessutom behöver vår fakultet bli bättre på att kommunicera vår samverkan och dess betydelse för vår förståelse av forskningskvalitet: att forskning inom rättsvetenskap särpräglas av ett krav att den ska bidra till rättssäkerhet i samhället. Det är något som inte kommer till sin rätt med bibliometriska mätsätt utan kräver ett mer utvecklat system för att bedöma forskningskvalitet som inkluderar forskningspraktik.

När det gäller arbetet med att författa remissvar framgår det av basdata i avsnitt 2 att vår fakultet har ett stort ansvar och att vissa ämnen är särskilt högt belastade. Samtidigt har några av dem ett jämförelsevis lågt antal publikationer. Det bekräftar behovet av ett system för att bedöma forskningskvalitet som förmår balansera bibliometriska mätsätt och inkludera forskningspraktik (som att författa remissvar). Men det gör oss även uppmärksamma på att det är viktigt att uppgiften att författa remissvar fördelas solidariskt och att alla våra forskningsämnen förstår hur det extra anslag för remissvar som vi får från universitetet kommer dem till godo.

FÖRSLAG 7: En strategi för intern och extern synlighet

Enkätsvaren pekar samstämmigt på att vi behöver bli bättre på att presentera vår forskning (inklusive samarbete och samverkan). En sådan föresats måste till att börja med omfatta intern synlighet som kan öka medvetenhet om den forskning som bedrivs av våra forskare och förbättra förutsättningarna för matchning mellan dem och andra forskare inom det breda universitetet. En föresats att bli bättre på att presentera vår forskning måste även omfatta extern synlighet. Det har särskild betydelse för att etablera nytt samarbete med andra nationella och internationella forskare – att till exempel erbjudas möjlighet att delta i större forskningsprojekt – men också för att utvidga vår samverkan med omgivande samhälle.

Enkätsvaren bekräftar att flera ämnen vill ta större ansvar för att information på universitetets hemsida inklusive vårt digitala vetenskapliga arkiv DiVA presenteras och uppdateras. Samtidigt ber de om mer hjälp. Några efterfrågar ett proaktivt samarbete med vår kommunikator och annan kompetent personal. Detta skulle kunna ha formen av en ”insatsstyrka” som kan stödja forskningsmiljöerna med riktade åtgärder. En strategi för intern och extern synlighet bör slås fast i vårt nya mål- och strategidokument och forskningsutskottet kommer att lämna välberedda förslag på hur den ska utformas. Det förutsätter samarbete med vår kommunikator och även med representanter för forskningsmiljöerna (tillsammans eller i kluster).

FÖRSLAG 8: En långsiktig och transparent rekrytering

Enkätsvaren uttrycker kritik mot processerna för rekrytering av lektorer och andra lärare eller forskare som i grunden handlar om att de inte är transparenta. För att komma till rätta med det behövs bredare insyn i processerna för rekrytering och förbättrad kommunikation om förestående utlysningar inom alla ämnen.

Som tidigare framhållits är långsiktig rekrytering av lektorer och andra lärare en av flera lösningar som kan ge mer sammanhållen forskningstid. Den kräver mer aktiv samordning mellan företrädare för forskningsämnena och prefekt som inte kan lämnas till de lärare som för tillfället är kursföreläsare (jfr förslag 1).

Det har konstaterats att enkätsvaren inte lyfter fram sådana möjligheter som extern forskningsfinansiering ger forskare att organisera och leda egna projektgrupper samt anställa andra forskare eller egna doktorander och att säkra spetskompetens inom sina ämnen. Men dessa möjligheter måste våra forskningsmiljöer bli bättre på att ta tillvara.

Det finns inget som säger något annat än att vår fakultet och institution uppmuntrar alla försök att säkra spetskompetens genom deltagande i projekt med extern forskningsfinansiering. Samtidigt pekar några ämnen på oklarheter eller inkonsekvenser när det gäller förutsättningarna att anställa forskare för tidsbegränsade projekt (inte bara post-dok). Även det kan lösas genom transparens och en bredare insyn i beslutsprocesserna.

Till sist ska uppmärksammas att det finns ett behov att ändra det sätt på vilket vår undervisning är organiserad så att internationella forskare får bättre möjlighet att fungera och utvecklas som lärare. Det påtalades även i Christina Moëlls uppföljningsrapport efter KoF17 (se bilaga B s 5). Den fortsatta hanteringen av detta behov lämnas primärt till utbildningsutskottet (som även är representerat i KoF-gruppen).

FÖRSLAG 9: En större möjlighet att meritera sig som handledare

Problemet med att möjligheten att meritera sig som handledare till doktorand är begränsad sammanhänger med att vår fakultet antar betydligt färre doktorander än vi vill. Detta för att vårt basanslag för forskning är litet och för att det är svårt att hitta externfinansiering för doktorander inom rättsvetenskaplig forskning. Men oberoende av det måste vi bli bättre på att säkerställa finansiering för doktorander. Detta måste bli en central uppgift för våra forskningsmiljöer och deras seniora forskare. Det är hoppningivande att vi under senaste åren blivit allt mer ambitiösa – och framgångsrika – med att säkerställa finansiering för doktorander genom forskningssamarbete och samverkan med omgivande samhälle.

Den primära planen för att bredda möjligheten att meritera sig som handledare bör vara att vi får finansiering till fler doktorander. En ytterligare åtgärd skulle kunna vara att ändra nuvarande praxis i forskningsutskottet för att systematisk utnyttja möjligheten att utse en andra biträdande handledare. Denne skulle kunna betraktas som en lärling (och extra representant för huvudämnet). Den ytterligare kostnad som det innebär borde vara hanterbar.

Som ett tillägg till det som sagts ovan ska det påpekas att problemet med att möjligheten att meritera sig som handledare är begränsad särskilt rör vissa ämnen där några forskare får vara (biträdande) handledare till flera doktorander samtidigt som andra forskare – inom samma ämnen – inte får vara det för någon. Därför är det också exempel på ett problem som borde kunna lösas inom forskningsmiljöerna.

FÖRSLAG 10: Ett synliggörande av forskningen i utbildningen

Det är tankeväckande att ett ämne tar upp frågan om det inte finns ett behov av träning i vetenskapsteori och metodlära inom juristprogrammet som helhet. De säger sig ha intrycket att studenterna – trots att de visar stor skicklighet när de arbetar med olika ämnen – ofta saknar förmåga att sätta ord på vad det är de gör: det vill säga insikt om vad en metod är och kan vara. Därmed menar ämnet att vår utbildning i någon mån skiljer ut sig från annan utbildning på universitetet. Den fråga som detta ämne tar upp och dess intryck att studenterna saknar förmåga att sätta ord på vad det är de gör, återkommer med full tydlighet i svaren från JF:s studieråd.

Den oro som JF:s studieråd uttrycker – och i kombination med intrycket att studenterna ofta saknar förmåga att sätta ord på vad det är de gör – har central betydelse för vår utbildning. En reflektion som gjorts inom KoF-gruppen är att vi fått kommentarer från praktiserande jurister och

därmed ”arbetslivet” om att våra studenter numera behöver bredare perspektiv, som till innefattar idéhistoria, filosofi och statsvetenskap.

Som förklarat i inledningen till denna rapport har sambandet mellan forskning och utbildning diskuterats vid en utbildningsdag för forskare och forskarstuderande (och övriga lärare). Den bidrog till att fördjupa deras enkätsvar och var därmed en viktig komponent i genomförandet av KoF24 på den juridiska fakulteten.

Ett av de förslag som lagts fram (ovan) syftar till att förstärka det kollegiala samtalet; mellan våra forskningsmiljöer, för att lösa problem och lära av varandras erfarenheter. Ett exempel på sådana problem är hur vi ska säkerställa – eller tydliggöra – att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

6 GRANSKNINGSGRUPPENS UTLÅTANDE

Extern granskning av den juridiska fakulteten vid Uppsala universitet inom utvärderingen Kvalitet och Förnyelse (KoF24)

1. Bakgrund

Uppsala universitet genomför under 2024 forskningsutvärderingen Kvalitet och Förnyelse (KoF24). Varje fakultet inom Uppsala universitet ska göra en utvärdering av sin forskning och sina forskningsmiljöer och identifiera framträdande styrkor, svagheter och utvecklingsområden. Utvärderingen ska omfatta:

1. Utveckling och förnyelse
2. Samverkan med det omgivande samhället
3. Rekrytering och karriärstöd
4. Samband mellan forskning och utbildning

Utvärderingen på varje fakultet ska bland annat innefatta en extern granskning (peer review) och ett bedömarutlåtande med identifierade styrkor, svagheter och utvecklingsområden samt rekommendationer.

För den juridiska fakultetens del beslutade Juridiska fakultetsnämnden i september 2023 (JURFAK 2023/49) att:

Representanter från ett annat lärosäte (juridisk fakultet/institution) tar del av en självvärdering och annat relevant material samt genomför ett platsbesök på fakulteten. Vid platsbesöket ges representanterna tillfälle att träffa fakultetsledningen samt ett urval av fakultetens forskare som representerar ämnesbredd och särskilda forsknings- och publiceringstraditioner.

....

Representanternas uppgift är att bedöma hur väl fakultetens mål och strategier omsätts i verksamhetsplaner och uppfylls i den bedrivna verksamheten. Detta arbete ska bedrivas under beaktande av de anvisningar som ges i projektdirektiven... Det betyder exempelvis att granskningen av fakultetens mål och strategier ska inriktas på områden som omfattas av projektdirektivens fyra utvärderingskriterier. Vidare ska representanterna i sitt arbete särskilt fokusera på att lämna konkreta synpunkter som är förankrade i hur verksamheten bedrivs vid deras lärosäte. Härigenom skapas förutsättningar för att utvärderingen resulterar i praktiskt användbara råd som kan användas vid fakultetens fortsatta kvalitetsarbete.

Forskarutbildningen var föremål för en större utvärdering 2018. Forskarutbildningen ingår inte i KoF24.

I april 2024 utsågs fyra forskare från den juridiska fakulteten vid Lunds universitet (bedömargruppen) att utföra den externa granskningen: professor Birgitta Nyström (ordförande), professor emeritus Michael Bogdan, docent och universitetslektor Daria Davitti, docent och biträdande universitetslektor Eduardo Gill Pedro.

Bedömargruppen har beretts tillfälle att ta del av följande handlingar:

- Mål och strategier för Uppsala universitet (UFV 2018/641) med universitetsgemensamma indikatorer (UFV 2020/937)
- Mål och strategier för Juridiska fakulteten åren 2021–2024 (JURFAK 2020/58) som enligt uppgift gäller även för år 2025
- Kvalitet och förnyelse 2024 (KoF24). Projektdirektiv, fastställt av Rektor 2022-12-20
- Plan för genomförande av Kvalitet och förnyelse 2024 (KoF24) vid Juridiska fakulteten (JURFAK 2023/49)
- Verksamhetsplan 2024, juridiska fakulteten (JURFAK 2023/59)
- KoF24 på den juridiska fakulteten. Information till bedömargrupp
- KoF24 på den juridiska fakulteten. Enkät till forskningsmiljöerna
- KoF24 på den juridiska fakulteten. Enkät till varje forskningsämne
- KoF24 på den juridiska fakulteten. Enkät till juridiska föreningen
- Sammanställning av data inför KoF24 – juridiska institutionen (september 2024)
- Sammanställning av data kring publicering – juridiska institutionen (september 2024)
- Fakultetens arbetsgrupps rapport, september 2024

Fakulteten har tidigare utvärderats och bedömargruppen har bl.a. tagit del av professor emerita Christina Moëlls rapport Uppföljning av forskningsutvärderingen Kvalitet och förnyelse 2017 (KoF17) från december 2022.

Bedömargruppen genomförde ett platsbesök vid juridiska fakulteten i Uppsala 21–22 oktober 2024. Bedömarna sammanträffade och hade tillfälle att diskutera med företrädare för ämnesområdena processrätt och straffrätt; europarätt, miljörätt och medicinsk rätt; allmän rättslära, folkrätt och IPP-rätt; civilrätt; offentlig rätt, förvaltningsrätt och konstitutionell rätt samt med fakultetsledningen.

2. Bedömarutlåtande

Utlåtande är disponerat i enlighet med de utvärderingskriterier som varje fakultet vid Uppsala universitet ska beakta vid sin utvärdering. Bedömargruppen syn på styrkor, svagheter och utvecklingsområden samt de rekommendationer som bedömargruppen kommit fram till redovisas. Tonvikt har lagts på konkreta synpunkter som är förankrade i bedömargruppens erfarenheter av hur verksamheten bedrivs vid juridiska fakulteten, Lunds universitet.

Utvärderingsprocessen på Uppsalafakulteten har utmynnat i en rapport från fakultetens arbetsgrupp som sammanfattat svaren från den enkät som forskningsämnena, forskningsmiljöerna och företrädare för studenterna besvarat. Rapporten innehåller också en självreflektion, en självvärdering och en handlingsplan som utmynnar i *tio konkreta förslag*. Dessa förslag kommenteras av bedömargruppen i samband med utvärderingen av de fyra områdena nedan.

2.1. *Utvärderingskriterium utveckling och förnyelse*

Ett intryck från fakultetens arbetsgrupps rapport är att det råder en brist på samsyn om hur forskningskvalitet bör mätas eller bedömas.

Det verkar dock finnas enighet bland forskningsenheterna om att rent kvantitativa metoder för att bedöma kvalitet inte är lämpliga. Vissa hävdade att bibliometriska mätningar av antalet publikationer, publikationskanaler och publikationsspråk saknar betydelse för forskningskvaliteten. Fokus tycks istället ligga på den ”specifika disciplinens interna logik” och att forskningen ”accepteras, tillämpas och inarbetas av praktiserande jurister”. Det fanns också en oro för att ett alltför starkt fokus på internationalisering och tvärvetenskaplighet kan leda till en ”utarmning” av disciplinen.

Christina Moëll rekommenderade i sin rapport från 2017 att kontinuerligt hålla samtal om vad som anses vara god juridisk forskning. Denna rekommendation upprepas och utvecklas i *förslag 5* i rapporten från fakultetens arbetsgrupp där det föreslås att skapa en kollegial diskussion om hur man kan utveckla ett konkret och konsekvent system för att bedöma forskningskvalitet. Utifrån Lunds erfarenheter kan vi bidra med fyra punkter till denna diskussion:

1. Vi vill börja med att förklara hur vi ser på bibliometriska data vid Lundafakulteten. Även om bibliometrik inte säger allt om forskningskvalitet, kan det säga något. Externa utvärderare, såsom finansiärer och universitetens rankingsorgan, tar hänsyn till bibliometriska data. Eftersom fakulteten strävar efter att bli mer framgångsrik i att säkra extern finansiering (*förslag 4* i fakultetens arbetsgrupps rapport), kan det vara strategiskt att överväga hur man kan förbättra sina bibliometriska resultat, och kanske blanda bibliometriska data med andra data som kan ge ett användbart och nödvändigt sammanhang. Inför den senaste utvärderingen 2020 av den Juridiska fakulteten i Lund fokuserade vi främst på publiceringsmönster och medgav att det inte finns någon sammanhängande citeringsdata för fakulteten som helhet. Lundafakulteten förklarade inför utvärderingen att artiklar med fokus på nationell rätt publiceras i kanaler som inte indexeras i internationella citeringsdatabaser. Dessa blinda fläckar i bibliometrisk data belyser ett mer generellt problem inom juridisk forskning, som ytterligare förstärks i ett litet land som Sverige, där inhemska publikationer faller utanför internationell räckvidd och försvårar en balanserad bibliometrisk forskningsutvärdering. Lundafakulteten inkluderade därför i sin rapport, inte bara forskningsresultat i akademiska kanaler, utan även publicerade kommentarer om den aktuella rättsutvecklingen i specialiserade och icke-akademiska publiceringskanaler (såsom bidrag till Blennow Lexnova, EU & Arbetsrätten,

Skattenytt). Detta för att ge en något utvidgad bild av fakultetens utgivningsverksamhet. Vi ägnade också tid i vår rapport åt att förklara skillnaderna i publiceringskanaler och betonade att tyngdpunkten i forskarnas val av förlag baseras på rykte och tillgängliga mått som ranking och impact factor (inklusive hänvisningar till nationella kvalitetsbedömningar av akademiska förlag och tidskrifter som genomförs och publiceras i norska, danska och finska myndighetslistor.⁹ Dessa listor, som är rankningar av förlag och tidskrifter baserade på akademisk prestige, används för tilldelning av forskningsmedel och utgör också en användbar och enkel referens för det större nordiska forskarsamhället. Listorna har en preferens för allmänna tidskrifter, tidskrifter rörande folkrätt och EU-rättsliga tidskrifter samt i viss utsträckning också nordiska tidskrifter. För ett manuskript på svenska finns det färre publiceringskanaler att vända sig till och tyst kunskap och de nationella auktoritetslistorna styr besluten om nordiska och svenska publiceringskanaler.

2. Även om det finns ett värde i att beakta disciplinens ”interna logik” vid bedömning av kvalitet, finns det en risk att ett alltför starkt fokus på erkännande från främst en snäv grupp av kollegor inom en nationell kontext kan främja grupptänkande och motverka en öppen och kritisk hållning till forskningsämnet. Hänvisning till de listor som nämns ovan kan därför vara till hjälp för att identifiera lämpliga publiceringskanaler.
3. Ett av flera viktiga mål för juridisk forskning är att den är relevant för den juridiska praktiken. Att uppställa ett allmänt kriterium om att forskningen ska accepteras och tillämpas av praktiserande jurister kan emellertid hämma ett kritiskt förhållningssätt till praxis och dessutom begränsa forskningsuppgiften på ett icke önskvärt sätt. Juridisk forskning ska inte ha karaktären av rättsutredningar i allt för hög grad. Även den juridiska praktiken har t.ex. nytta av teoretiska resonemang, att kunna sätta enskilda frågor i större sammanhang, finna mönster och utvecklingstendenser. Den juridiska forskningen kan naturligtvis inte heller förhålla sig i ett vakuum där forskningen helt saknar verklighetsanknytning eller praktisk relevans.
4. *Förslag 6* i fakultetens arbetsgrupps rapport lyfter fram att det, för att utveckla ett mer avancerat system för att bedöma forskningskvalitet, kommer att vara nödvändigt att ha en mer strategisk syn på bibliometriska mätsätt. Lundafakulteten har vidtagit några åtgärder för att övervinna några av de oundvikliga utmaningarna med att sätta abstrakta mätvärden i ett sammanhang och hitta en balans mellan specialiserade publikationer och andra typer av publikationer på ett sätt där båda kan anses vara värdefulla utan att hänvisa till bibliometriska data. Med hjälp av bibliotekarierna vid fakulteten har vi startat en bredare diskussion om olika peer-review-processer (t.ex. double-blind peer-review, single-blind peer-review och redaktörens peer-review). Diskussionen har hjälpt oss att inse vikten av specialiserade och väletablerade förlag för svenskspråkiga monografier (t.ex. Norstedts Juridik, Wolters Kluwer, Iustus och Juristförlaget i Lund) och för forskningsartiklar i ledande nordiska och svenska tidskrifter (t.ex. Europarättslig Tidskrift, Förvaltningsrättslig Tidskrift, Juridisk Tidskrift, Retfærd, Skattenytt, Svensk Juristtidning och Tidsskrift for

⁹ Se <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside>, <https://ufm.dk/en/research-and-innovation/statistics-and-analyses/bibliometric-research-indicator> och <https://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/haku.php?lang=en>

Rettsvetenskap). Ett av de nya mått som infördes vid vår fakultet för våra utvärderingsprocesser var språkfördelning. Engelska användes som en 'soft indicator' på internationalisering. Även om många av fakultetens forskare bedriver forskning på både nationell och internationell nivå och publicerar sig på två eller flera språk, utgör publiceringsspråket en grov men användbar skiljelinje mellan olika läsekretsar och publiceringssystem. Flera av Lundafakultetens forskningsmiljöer har kommenterat att publicering både i internationella och i nationella kanaler är viktigt men tidskrävande. Språkfördelningen har gjort att vi kan se att den starkaste förändringen har skett på doktorsavhandlingsnivå, där avhandlingar nu i allt högre grad skrivs på engelska av både svenska och internationella kollegor. Detta är redan en trend i sig, men också en markör för en vändning i hur forskare i början av sin karriär vid vår fakultet uppfattar vikten av att bli lästa av en bredare såväl som av en specialiserad publik.

Inget av det som nämnts ovan hade varit möjligt att genomföra utan hjälp av Lundafakultetens team av bibliotekarier, detta gäller också för att införa Open Access. Lunds universitet centralt har varit mycket starkt när det gäller att främja Open Access och har investerat betydligt i detta, eftersom Open Access erkänns internationellt som en viktig markör för excellens. European Research Council och i allt högre grad externa finansiärer anser att Open Access är ett tydligt tecken på excellens i forskningen. Utifrån diskussionerna med de olika forskargrupperna är denna typ av biblioteksstöd inte helt närvarande vid den Juridiska fakulteten i Uppsala. I *förslag 7* i fakultetens arbetsgrupps rapport föreslås att forskare samarbetar med forskningskommunikatören för att öka synligheten av forskningen. Ur Lunds perspektiv är bibliotekspersonalens roll minst lika värdefull i detta avseende. Det vore bra om man i Uppsala kunde hitta ett sätt att öka stödet både på central universitetsnivå och på fakultetsnivå, så att forskarna vet vem de kan vända sig till. Uppsalafakulteten har en ambitiös vision att, genom kontinuerligt kvalitetsarbete och förnyelse, bibehålla och stärka sin ledande position inom juridisk forskning. Rapporten från fakultetens arbetsgrupp pekar dock på ett antal hinder för att förverkliga denna ambition. Framför allt, som Christina Moëll redan påpekat i sin rapport, "är basanslagen för forskning låga och otillräckliga för att nå de högt ställda målen." Enligt de data vi har erhållit var fakultetens anslag för forskning respektive utbildning 48 miljoner (29 procent) för forskning och 120 miljoner (71 procent) för utbildning. Detta är lågt i jämförelse med andra fakulteter i Uppsala, men även i jämförelse med Lunds juridiska fakultet – vi har en forskningsandel på 34 procent.

Denna låga procentandel för forskningsmedel återspeglas i det faktum att samtliga forskningsämnen anser att de saknar tillräcklig möjlighet till en sammanhållen forskningstid. Detta har bekräftats under diskussioner med de olika grupperna. Brist på forskningstid framstår därför som det största hindret för utveckling och förnyelse av forskningsmiljöerna. Den data som tillhandahållits pekar på några orsaker:

- Andelen forskningstid i tjänsten för universitetslektorer och professorer är anmärkningsvärt låg. Universitetslektorer har 20 procent och professorer 30 procent. När vi träffade olika grupper blev det tydligt att detta upplevs som ett klart problem. Diskussioner med ledningen visade dock att det, på grund av de nödvändiga undervisningsuppgifterna på fakulteten, inte är möjligt att ändra på detta för tillfället. Ett förslag från granskningsgruppen är att fakulteten satsar på

biträdande universitetslektorer (BUL) eller postdok-anställningar som innebär mer forskningstid.

- Granskningsgruppen noterar att de flesta seniora medarbetarna på Uppsalafakulteten är lektorer eller professorer. Totalt är 68 anställda som professorer eller universitetslektorer, och endast nio på mer forskningsinriktade tjänster som BUL, postdok eller forskare, vilket utgör enbart 11 procent av den seniora personalen. I kontrast har Lundfakulteten ett förhållande på 46 till 21, det vill säga att 31 procent av den seniora personalen har forskningsinriktade positioner.
- Trots att majoriteten av personalen på Uppsalafakulteten har tjänster med mycket höga undervisningsprocenter, verkar all undervisande personal undervisa ännu mer än de avtalade procentsatserna. Även om man beaktar att timberäkningen sker med fyra klocktimmar för varje undervisningstimme (jämfört med Lund tre klocktimmar för varje undervisningstimme), minskar detta förhållande uppenbarligen ytterligare den tid som personalen kan ägna åt forskning.

Bristen på sammanhållen forskningstid verkar hindra forskare från att söka forskningsanslag. I rapporten från fakultetens arbetsgrupp föreslås det, under *förslag 1*, att en aktiv samordning mellan företrädare för forskningsämnen, prefekt och studierektor etableras för att planera undervisningen på ett sätt som tar hänsyn till behovet av sammanhållen forskningstid. Detta kan vara en nödvändig men inte tillräcklig komponent i detta syfte. Trots att alla forskare är överens om att det är viktigt för deras ämnesområde att söka extern forskningsfinansiering, uppger många att de inte har tid att lägga på att utarbeta riktigt bra ansökningar som har en god chans att lyckas. Några forskningsämnen har till och med "resignerat och slutat söka". Man kan dock konstatera att många av professorerna har donationsmedel tillgängliga och kan med dessa organisera forskningsseminarier, forskningsresor m.m., även utan extern finansiering.

Det verkar också finnas en viss oklarhet kring incitament till att söka extern forskningsfinansiering. Redan 2017 påpekade Christina Moëll att forskare som erhöll extern finansiering inte kunde omsätta detta i extra forskningstid. Problemet kvarstår, och "många forskare har inte möjlighet att använda sina forskningsmedel till det som är avsett" och tvingas fortsätta undervisa trots extern finansiering.

Den "trappmodell" som infördes 2021 verkar ha syftat till att göra det mer attraktivt för forskare att söka extern finansiering, men detta avspeglas inte i svaren. En del av de intervjuade medarbetarna kände inte ens till modellens existens och relevans. Andra var medvetna om modellen och uttryckte oro över den. Vissa arbetar framgångsrikt med den, även om de anser att den inte är ett verkligt incitament. Även om behovet av en sådan modell är förståeligt i och med att det är viktigt att behålla undervisningskapaciteten bland dem som framgångsrikt erhåller forskningsfinansiering, behövs enligt granskningsgruppens mening en justering av modellen. Ytterligare samråd med kollegor skulle vara värdefullt för att säkerställa att förändringar i modellen förstås och är kända av alla.

Det finns en ambition att använda extern finansiering för att stödja större projekt och utveckla forskningsmiljöerna. Dock tyder vissa svar på att forskare främst söker medel för att täcka forskningstid som redan är allokerad inom deras anställning, och det finns även indikationer på att få ansökningar inkluderar finansiering för doktorand- eller postdok-anställningar. Detta väcker oro kring att extern finansiering inte kommer att leda till den utveckling och förnyelse som den är avsedd att främja.

2.2. Utvärderingskriterium samverkan med det omgivande samhället

Såväl fakultetens verksamhetsplan 2024 som enkätsvaren från representanter för flertalet ämnen anger att de betraktar samverkan med omgivande samhälle som mycket viktig. I fakultetens rapport påpekas samtidigt att det är svårt att få fram data avseende den existerande omfattningen och arten av samverkan, med undantag av antalet besvarade remisser.

Antalet remissyttranden är naturligtvis i första hand beroende av mängden begärda svar, vilket liksom förfrågningarnas ojämna ämnesinriktning är något fakulteten inte kan påverka. Antalet remisser under perioden 2017–2023 tyder dock på att fakultetens åsikt efterfrågas och värdesätts av lagstiftaren. I rapporten nämns att vissa ämnen (och därmed förmodligen vissa forskare) är särskilt högt belastade av remisserna och att några av dessa producerar ett jämförelsevis lågt antal publikationer. Fakulteten bör försöka att sprida remisserna, men detta kan vara svårt när svaret, om det ska hålla hög kvalitet, förutsätter mycket specialiserad expertis. En möjlighet vore att stödja de högt belastade forskarna genom en lämplig nedsättning av undervisningsskyldigheten. Det borde också vara möjligt att beakta en hög belastning av remisser i samband med löneförhandlingarna.

Även om andra former av samverkan med omgivande samhälle inte kan redogöras för på samma kontrollerbara sätt noterar vi att nästan alla forskningsämnen anser att deras samhällssamverkan är mycket omfattande. Denna har många former, alltifrån medverkan i utredningar, i media, i nätverk och professionella organisationer, i olika expertgrupper osv. Granskningsgruppen vill särskilt kommentera av praktiskt verksamma jurister beställda utbildningsinsatser och expertutlåtanden. För det första utmärker sig de två sistnämnda samverkansformerna av att de är lukrativa och skulle kunna anses locka forskarna bort från deras egentliga forskning. Vi anser dock att diskussionerna med praktiskt verksamma deltagare i olika utbildningskurser och konfrontationerna med konkreta komplicerade juridiska frågeställningar uppkomna i det praktiska rättslivet är utomordentligt lärorika och stimulerande för forskningen. Med hänsyn till att universitetslärarnas löner inte kan konkurrera med praktikernas inkomster kan dylika sidouppdrag dessutom bidra till att högkvalificerade och mycket efterfrågade forskare stannar kvar vid universiteten, att spetskompetens kan behållas. En forskares bisysslor måste dock naturligtvis hållas inom rimliga gränser. Det är därför viktigt att bisysslorna anmäls till och hålls under uppsikt av fakultetens/institutionens ledning.

För det andra noterar bedömargruppen att forskare i vissa ämnen drar sig för att medverka i offentliga utredningar, eftersom de uppfattar dem som ”politiska beställningar”. Att svensk offentlig utredningsverksamhet till viss del förflyttats, från att vara en kartläggning av rådande

förhållanden och en probleminventering med en förutsättningslös diskussion om för- och nackdelar med olika problemlösningar, till beställningar av på förhand bestämda resultat, kan fakulteten naturligtvis inte påverka. Den enskilde forskaren, även om denne är kritisk till begränsande utredningsdirektiv, har dock betydande expertkunskap att tillföra och därmed ett visst inflytande. Frågan om universitetsforskarnas deltagande i lagstiftningsprojekt är inte helt okomplicerad även på det sättet att forskare vilka varit med och utformat lagstiftningen kan sedan, om de haft möjlighet att reservera sig i utredningen men inte gjort detta, ha svårt att kritisera resultatet även om de inte är helt nöjda med det. Det är positivt att representanter för flera ämnen är medvetna om risken att deras integritet och beroende påverkas av sådan medverkan. Denna risk måste naturligtvis ställas mot de obestridliga fördelar med att utredningar genom forskarnas medverkan tillförs mycket värdefull kunskap samtidigt som deltagandet kan vara lärorikt. Detta är en fråga om etik som varje forskare får hantera.

Avslutningsvis får man inte heller glömma att även forskarnas publiceringsverksamhet som sådan kan utgöra en form av medverkan med omgivande samhälle genom att forskningsresultaten synliggörs och får spridning i samhället och där kan komma till nytta. Särskilt i sådana ämnen vilka lätt fångar allmänhetens intresse (straffrätt, familjerätt m.fl.) kan rättsvetenskapliga publikationer, trots att de kan synas utgöra en enkelriktad kommunikation, väcka debatt såväl bland juristerna som allmänheten, t.ex. när forskarens rön leder till att han eller hon intervjuas i massmedia osv. Vi delar därför fakultetens arbetsgrupps reflektion att det är relevant att publicera allmänt intressanta forskningsresultat även i tidskrifter som involverar andra sorters läsare än tidskrifter som är rent vetenskapliga.

I Lund organiserar fakulteten exempelvis Juridikens dag med till allmänheten riktade föredrag i aktuella juridiska ämnen. Värt att nämna är också verksamheten inom Affärsrättsligt centrum vid Lunds universitet (ACLU) där juridiska fakulteten, institutionen för handelsrätt och rättssociologiska institutionen samarbetar med det praktiska rättslivet genom att bl.a. anordna gemensamma seminarier och regelbundet publicera böcker med bidrag från forskare och praktiker med anknytning till ACLU. Ett nyligen tillkommit initiativ är ”Juridiska fakultetens kunskapsnätverk” som ska vara en mötesplats för kunskapsutbyte mellan akademiker och praktiker. Det finns också individuella forskare som gör podkaster, deltar i TV-programmet ”Fråga Lund”, håller föredrag för alltifrån skolor och bibliotek till Rotaryevenemang m.m. Vi fick inte en klar bild av i vilken omfattning sådana informella aktiviteter förekommer bland Uppsalaforskarna, men de kan utgöra ett inte obetydligt inslag i samverkan med det omgivande samhället.

2.3. Utvärderingskriterium rekrytering och karriärstöd

Vid Uppsala universitet är det en rättighet att söka befordran till professor. Juridiska fakulteten har som en följd av detta inriktat sig på att rekrytera lektorer, vilket i dag är den enda form av tillsvidareanställning som man erbjuder forskare. Utgångspunkten vid rekrytering av lektorer är dock en annan än den vid rekrytering av professorer. Det främsta syftet med att rekrytera lektorer är att lösa det stora undervisningsåtagande som finns på den juridiska fakulteten.

Av mål och strategier för Uppsala universitet (UFV 2018/691) framgår att ”God kompetensförsörjning och tydliga karriärvägar kräver ett långsiktigt och strukturerat arbete som syftar till att universitetet kan attrahera, rekrytera och utveckla skickliga lärare, forskare och andra medarbetare.... Överväganden om långsiktiga rekryterings- och utvecklingsbehov ska vara en integrerad del av den kontinuerliga strategiska diskussionen på alla nivåer inom universitetet.” Fakultetens plan för mål och strategier 2021–2024 (förlängd till 2025, JURFAK 2020/58) innehåller ingen plan för rekrytering. Verksamhetsplanen för den juridiska fakulteten 2024 (JURFAK 2023/59) innehåller i avsnitt 5 personal och kompetensförsörjning. Där anges att den övergripande strategin är ”att ersätta personal som slutar” med målet att det ska finnas kompetenta lärare för utbildningen på alla nivåer och i alla ämnen. Det anges också att det inte finns någon automatik i återbesättningen av tjänster. Sådana frågor som förändringsbehov, strategiska satsningar, ekonomiska förutsättningar m.m. måste också beaktas. Det noteras vidare i verksamhetsplanen att det finns flera möjliga pensionsavgångar inom de allra närmaste åren.

Det är bedömargruppens uppfattning att rekryteringen av personal är en för en verksamhet helt grundläggande fråga. Att akademiskt meritera sig tar lång tid och det är dessutom en lång process vid rekrytering av akademiskt meriterad personal då detta i detalj styrs av skilda regelverk på olika nivåer. Ett betydande mått av framförhållning från arbetsgivarens sida behövs. Det är därför lite förvånande att det saknas en mera utvecklad plan för rekrytering till den juridiska fakulteten. Rapporten från fakultetens arbetsgrupp tar dock upp denna fråga i sitt *förslag 8* om en långsiktig och transparent rekrytering.

De mycket snäva ekonomiska ramar som den juridiska fakulteten i Uppsala måste ta hänsyn till vid rekrytering delas av landets övriga juridiska fakulteter/institutioner. En annan begränsning än den ekonomiska, och som lett till att Uppsalafakulteten endast rekryterar lektorer, är att Uppsala universitet ger alla rätt att söka befordran. Denna sistnämnda omständighet, som kan leda till en väsentlig ämnesmässig obalans bland professorerna, kan inte fakulteten ensam styra över. Även de begränsade ekonomiska resurserna är en omständighet som kan vara svår att påverka, utom i ett väsentligt avseende, som också understryks i fakultetens arbetsgrupps rapport, nämligen att söka extern finansiering. Här är vi dock, liksom ni, medvetna om att det finns förhållandevis få möjligheter till extern finansiering för juridisk forskning.

Även om man kan konstatera att det finns begränsningar för långsiktigt och strategisk rekrytering vid Uppsalafakulteten, så är det ändå förvånande att fakulteten inte gjort någon inventering av rekryteringsbehov och har en plan för rekrytering. Här borde t.ex. besvaras frågor som: I vilka ämnen sker det pensionsavgångar den närmaste 5–10-årsperioden? Vilken personalförsörjning behövs i olika ämnen? På vilken nivå ska rekrytering ske? Ska det vara professorer, universitetslektorer, BUL, postdok? Genom att tydligt formulera sina målsättningar skapas förhoppningsvis också förutsättningar för att så småningom uppnå sina mål.

Ett tydligt problem är att fakulteten länge endast kunnat rekrytera internt genom att befordra lektorer till professorer. I Christina Moëlls utvärdering 2017 noteras bl.a. att det är ”viktigt att klargöra och säkerställa det ansvar som vilar på professorerna för utveckling av ämnet. Fakultetens lösning med en modell med tidsbegränsat och roterande ämnesföreträdarskap synes klok.” I fakultetens arbetsgrupps rapport, *förslag 3*, hänvisas till Moëlls rapport och anges att fakulteten bör

koncentrera sig på att återställa 50 procent forskning i tjänsten för ett begränsat antal professorer som då ska använda den 20-procentiga ökningen av sin forskningstid till att ansvara för att utveckla forskningsmiljöer och ansökningar för extern finansiering. Bedömargruppen ser detta som en rimlig och förmodligen nödvändig lösning, både med tanke på att det finns en rätt att söka befordran vid Uppsala universitet, vilket kan leda till att det finns flera professorer inom samma forskningsmiljö, och med tanke på att det förefaller oss som att det behövs ett fastare och mer strukturerat ledarskap som kan komplettera den decentraliserade och informella styrningen på fakulteten.

I rapporten från fakultetens arbetsgrupp diskuteras också förutsättningar för att säkra spetskompetens till fakulteten. Vi noterar att det finns få BUL på Uppsalafakulteten. Detta är en förhållandevis kostsam typ av anställning, men det har stora fördelar. Genom en internationell utlysning och rekrytering av BUL kan en vitalisering av miljön på fakulteten ske. Som en jämförelse kan noteras att cirka en fjärdedel av de seniora lärarna och forskarna på den juridiska fakulteten i Lund har utländska doktorsexamina, medan motsvarande siffra i Uppsala är cirka tio procent. Det finns goda erfarenheter från Lund då unga spetsforskare, som kommit till fakulteten på BUL-anställningar, haft framgångar med att söka externa medel i internationella och tvärvetenskapliga projekt. Det finns ett väl utvecklat program för BUL på den juridiska fakulteten i Lund. Ett särskilt pedagogiskt mentorsprogram har skapats. Studierektor för utbildningen på grund- och avancerad nivå är ansvarig och varje BUL tilldelas en mentor, en erfaren kollega med stark pedagogisk förankring. I samarbete med mentorn ska BUL planera en föreläsning som skulle kunna vara på juristprogrammet. På detta sätt integreras BUL i forskningen och utbildningen på fakulteten.

I rapporten från fakultetens arbetsgrupp konstateras att huvudparten av undervisningen på fakulteten sker på svenska om svensk rätt och att det därmed finns mycket begränsade förutsättningar att säkra spetskompetens genom att rekrytera internationellt. Med sikte på den omfattande undervisningen är det en grannlaga uppgift att beakta balansen mellan svensktalande och utländska forskare. Vissa juridiska ämnen har betydande inslag av internationell rätt och litteratur m.m. främst på engelska. Inom sådana ämnen är det givetvis lättare att sysselsätta utländska forskare. Det går dock inte att bortse från att merparten av juristutbildningen handlar om svensk rätt som grundas på olika svenska källor. Från Lundafakulteten kan vi konstatera att detta är en komplicerad fråga. Vår erfarenhet är dock att många utländska forskare lär sig att behärska svenska språket på ett imponerande sätt. När det gäller provningen om en BUL ska övergå till en tillsvidareanställning som lektor kräver Lundafakulteten att den biträdande lektorn ska kunna genomföra en föreläsning inklusive en frågestund på svenska. När anställningar utannonseras i Lund i ämnen där den kommande innehavaren bl.a. ska undervisa i svensk rätt brukar annonstexten ange att den sökande ska ha goda kunskaper i svensk rätt inom det ämne som är aktuellt och kunna undervisa på svenska eller annat skandinaviskt språk.

I rapporten från fakultetens arbetsgrupp noteras vidare att det finns – i alla fall i vissa juridiska ämnen – en brist på personer att rekrytera. Vid en jämförelse med andra delar av arbetsmarknaden är lönerna inom akademien inte konkurrenskraftiga när det gäller ämnet juridik. Detta är inte heller någon omständighet som fakulteten kan påverka. Här bör det i stället vid rekrytering understrykas de positiva omständigheter som finns i arbeten inom akademien, bl.a. den akademiska friheten och möjligheterna till forskning. På sistnämnda punkt kan ifrågasättas att Uppsalafakulteten 2014

beslutade att dra ner på docenternas och professorernas forskningstid och att detta kvarstår. Det förefaller bedömargruppen som att Uppsalafakulteten här har en nackdel jämfört med andra svenska lärosäten när det gäller forskningstiden för den mest akademiskt meriterade personalen.

Vid en jämförelse mellan Uppsala- och Lundafakulteterna kan noteras att det finns fler undervisande personal i Uppsala för ungefär lika många studenter. Dessutom redovisas många övertimmar i Uppsala. Vi noterar dock att Uppsalafakulteten har en mer generös timberäkning än Lund. Enligt vår mening borde det vara möjligt att göra en samordnad översyn av hur undervisningsresurserna används. I samband härmed borde det också gå att få en överblick så att det går att bereda den forskande personalen mera sammanhängande forskningstid så som fakultetens arbetsgrupp föreslår i *förslag 1* i sin rapport.

När det gäller att stärka de yngre forskarnas karriärvägar bör det vara ganska lätt att genomföra en ökad information om hur rekrytering sker, vilka meriter som räknas och vilka meriter som väger tyngst för olika befattningar. Det vore också bra att i någon mera institutionaliserad form informera unga forskare i frågor rörande etikprövning och oredlighet i forskning. Vidare skulle det ganska enkelt kunna inrättas någon form av (informellt) forum för förmedlande av erfarenheter från forskare som har sökt och erhållit forskningsanslag samt från seniora forskare med erfarenhet från olika forskningsråd. Att det finns begränsade möjligheter att meritera sig som handledare är något som tas upp i fakultetens arbetsgrupps rapport. Detta kan inte heller vara något oöverstigit problem om man är medveten om det och har en strategi för att bereda yngre forskare karriärmöjligheter, bl.a. genom att vara handledare, så som fakultetens arbetsgrupp framför i *förslag 9* i sin rapport.

Genom att ha bättre planering och en fastare strategi för rekrytering och genom att satsa på information och delaktighet för de yngre forskarna bör också målet om en mer transparent rekrytering uppnås.

2.4. Utvärderingskriterium samband mellan forskning och utbildning

I enlighet med högskolelagen (1992:1434) ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och högskoleverksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning (se lagens 1 kap. 2 och 3 §§). Samtliga forskningsämnen utom två anger i sina enkätsvar att utbildning i deras ämnen bedrivs med tillräckligt stöd i aktuell forskning. I de flesta svaren grundas denna uppfattning på att en hög andel av lärarna är forskare (inklusive doktorander) och att detsamma gäller upphovsmän till kurslitteraturen och övrigt kursmaterial. De två ämnen som inte är nöjda med utbildningens vetenskapliga förankring är europarätt och miljö rätt, vilket synes bero på att det rör sig om relativt små kurser med utbildning som är så komprimerad att det inte finns utrymme till några fördjupningar.

En viktig skillnad mellan Lund och Uppsala är att Lundafakulteten i betydande omfattning i vissa grundkurser använder sig av studentlärare. Detta har visserligen vissa fördelar ur ekonomisk synvinkel och kan dessutom tänkas inspirera några studentlärare att senare välja att ge sig in på universitetslärarbanan, men det är värdefullt att även nyantagna juridikstudenter tidigt i sin

utbildning kommer i kontakt med forskare. Vi finner det vara positivt att våra Uppsalakollegor förväntas att förlägga minst hälften av sin undervisningsskyldighet i grundkurserna.

Beträffande sambandet mellan forskning och utbildning har även studenternas representanter (JF:s studieråd) beretts tillfälle att framföra sin uppfattning. De konstaterar att det ofta inte är klart för studenterna när undervisningen har forskningsanknytning, med andra ord att studenterna kan sakna förutsättningar att känna igen undervisningsmoment där forskningsanknytning gör sig gällande. Denna självinsikt är berömvärd. Studenterna kan ju, med sina begränsade ämneskunskaper, inte utan vägledning identifiera vilka kursmoment som utgör rena beskrivningar och vilka innehåller kreativt tänkande. Alla lärare kan för övrigt inte förväntas att forska eller ha forskat om alla frågeställningar vilka aktualiseras i deras kurs och det måste godtas att forskningen endast gör sig påmind punktvis. Till saken hör också att juristutbildningen, som det också nämns i rapporten, är en yrkesutbildning, vilket förutsätter att vissa delar i varje ämne behöver täckas oavsett de enskilda lärarnas forskningsinriktning och forskningsintressen. Studierådets oro, att en ökad betoning av forskningsanknytningen skulle kunna göra utbildningen mer teoretisk på bekostnad av förberedelsen inför arbetslivets krav, måste också tas på allvar. Erfarenhetsmässigt brukar studenterna föredra att man som externa föreläsare bjuder in erfarna praktiker (särskilt advokater och domare) jämfört med mera teoretiskt inriktade forskare.

Studierådet konstaterar att kursföreståndare ofta väljer egna böcker eller böcker från andra lärare på fakulteten som obligatorisk kurslitteratur, vilket kan få negativa konsekvenser om böckerna inte är uppdaterade eller om det finns bättre alternativ på marknaden. Denna helt legitima synpunkt är i sig egentligen inte direkt knuten till frågan om utbildningens forskningsanknytning, men bör uppmärksammas. Man ska naturligtvis använda sig av den bästa aktuella kurslitteraturen, men den svenska bokmarknaden är begränsad och frekventa små nya upplagor skulle göra böckerna ännu dyrare än vad de redan är. En lösning vore att i högre grad publicera kurslitteratur digitalt på internet, där uppdateringar vållar mindre besvär och föranleder låga merkostnader. Att lärarna väljer egna läroböcker bör inte generellt ses som något negativt som fakulteten bör ta avstånd ifrån, då dessa ofta är anpassade till den aktuella kursens omfång och upplägg samt utgår från den aktuella lärarens pedagogiska synsätt.

3. Övergripande slutsatser

Vi kan notera att den juridiska fakulteten i Uppsala delar en del grundläggande problem med andra juridiska fakulteter och institutioner: mycket små fakultetsanslag, ett stort undervisningsåtagande, svårigheter att rekrytera personal inom vissa juridiska ämnesområden. Dessutom är möjligheterna att söka externa forskningsanslag för juridisk forskning begränsade och de bibliometriska metoder som tillämpas i dag är dåligt anpassade till juridisk forskning.

Vårt övergripande intryck är att fakultetens främsta styrka är medarbetarna som lojalt bidrar till en god forskningsmiljö, trots omfattande undervisningsskyldighet. Forskningsmiljöerna tycks på sitt informella sätt fungera väl. Rapporten från fakultetens arbetsgrupp visar att fakulteten och dess medarbetare är väl medvetna om de problem som fakulteten har. Det finns också väl genomtänkta förslag i arbetsgruppens rapport. Fakulteten kan dock inte sägas uppfylla kravet på ett långsiktigt

rekryteringsarbete som ska vara en del av den kontinuerliga strategiska diskussionen. Här är ett område där det är angeläget att något görs tämligen omgående då det finns ämnen där det snart saknas, eller blir alldeles för få, ämnesföreläsare.

Fakulteten har inte heller utnyttjat möjligheterna att organisera undervisningen så att forskarna kan beredas mer forskningstid och mer sammanhängande forskningstid. Fakulteten har vidare varit tvungen att fatta vissa kontraproduktiva beslut beträffande forskningen, särskilt gäller det minskningen av forskningstiden för de mest meriterade forskarna och den s.k. trappmodellen, som – även om den genomgått vissa förbättringar - inte är ägnad att uppmuntra till att söka forskningsanslag. Bedömargruppen uppmanar Uppsalafakulteten att vara uppmärksamma på att de adekvata åtgärder för att öka extern finansiering, som framförs av fakultetens arbetsgrupp, också leder till utveckling och förnyelse. Vi rekommenderat en satsning på BUL- och postdok-anställningar.

Beträffande de *tio förslag* som fakultetens arbetsgrupp framför i självvärderingen i sin rapport finner vi inget som vi inte kan tillstyrka. Det är genomtänkta och bra förslag som långsiktigt kan ge mycket goda resultat. Eftersom Uppsalafakulteten själv föreslår dessa åtgärder utgår vi ifrån att de är realistiska och genomförbara. Genomförandet av de olika åtgärderna tar givetvis olika tid, vissa åtgärder kan vara ganska enkla att vidta medan andra fordrar ett långsiktigt arbete. Vi vill dock avslutningsvis understryka att flera av förslagen fordrar en god förankring bland medarbetarna på fakulteten.

Lund 2024-11-25

Birgitta Nyström

Michael Bogdan

Daria Davitti

Eduardo Gill Pedro

7 BILAGOR

Bilaga A: ENKÄTER

Bilaga B: UPPFÖLJNINGSRAPPORT KoF17

Bilaga C: BASDATA

Bilaga D: BIBLIOMETRI

Bilaga E: PROJEKTDIREKTIV FÖR KoF24

Bilaga F: GENOMFÖRANDEPLAN JurFAK

Bilaga G: POLICYDOKUMENT 1-3